

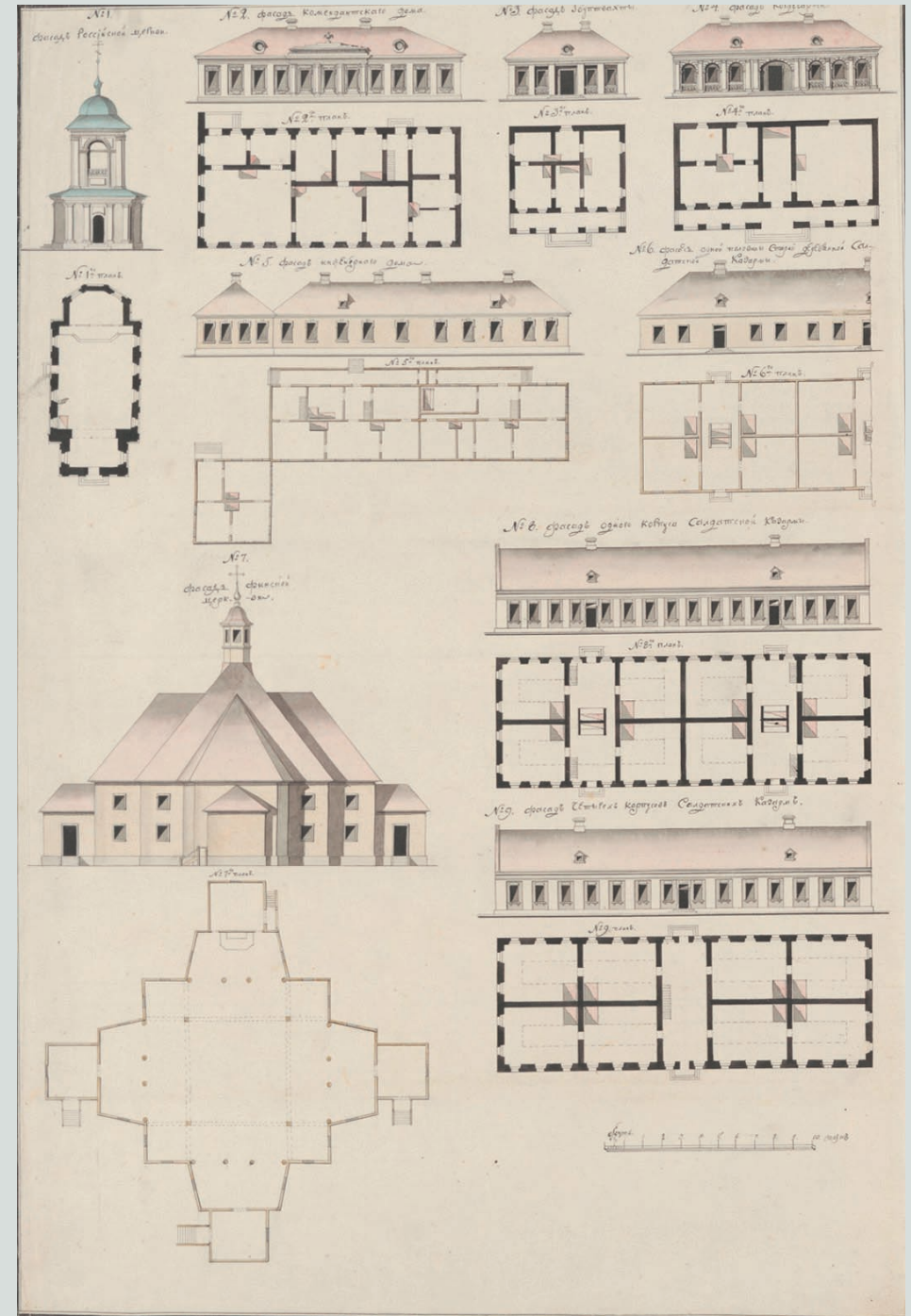
LAPPEENRANNAN KESKUSTAN OSAYLEISKAAVA RAKENNETUN KULTTUURIYMPÄRISTÖN SELVITYS

Tmi Lauri Putkonen

Tengbom Eriksson Arkkitehdit Oy

17.12.2013

Tilaaaja Lappeenrannan kaupunki

Kannen taustakuva ja viereinen kuva Lappeenrannan kartta ja julkisia rakennuksia vuoden 1799 Viipurin kuvernemntin Atlaksessa. Kuva Kansallisarkisto.

Kannen pikkukuivissa Raatihuone, Taikinmäen kortteli 6/7, jälleerakennusajan omkotitalo Leirin kaupunginosasta sekä Lappeen kirkko ja seurakuntatalo.

SELVITYKSEN TAUSTAA

Tämä selvitys on laadittu Lappeenrannan keskustan osayleiskaavaa varten. Työ on tehty yhteistyössä kaavaa laativan Tengbom Eriksson Arkkitehdit kanssa. Kaavoitus-työstä on vastannut maisema-arkkitehti Elina Kataja. Kohdevalinnasta on neuvoteltu Etelä-Karjalan museon amanuenssin, Miikka Kurrin kanssa.

Selvitystyön lähtöaineistoina on käytetty pääasiassa Rakennettu Lappeenranta -julkaisun kohdetietoja täydennettynä muulla kirjallisuudella ja arkistotutkimuksin. Kohteita on pyritty yhdistämään kokonaisuuksiksi ja samalla on tarkistettu rajaukset. Tietoja on täydennetty Etelä-Karjalan maakuntamuseon KIOSKI-tietokannasta. Maastotyön yhteydessä on valittu uusia rakennettuja kokonaisuuksia, joista suurin osa modernia rakentamista 1960-luvulta 1980-luvulle. Kaikki alueet tai kohteet eivät ole suojeltavia sanan ahtaassa merkityksessä vaan joukossa on alueita, joita tulee perusparantaa tai joita voidaan täydennysrakentaa. Lappeenrannassa lähiörakentaminen ei saavuttanut 1960- ja 1970-luvulla kovin suuria mittasuhteita, mutta esimerkiksi Voisalmen ja Huhniemen kerrostaloalueet voidaan nähdä aikansa tyypillisinä kohteina.

Luettelossa on varsin monta laajaa pientaloaluetta eri aikakausilta. Eräät niistä muodostavat ajallisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia, toiset taas ovat osittain jo uusiutuneet. Kohteiden perässä on maininta, jos kohde sisältyy valtakunnallisesti merkittäviin rakennettujen kulttuuriympäristöihin (RKY 2009) tai maakunnallisesti merkittäviin kulttuurihistoriallisiin ympäristöihin. Myös maakunnallisesti merkittävät kohteet on merkitty Etelä-Karjalan maakuntakaavan mukaan. Nyt laaditun selvityksen pohjalta on jatkossa harkittava uudestaan, mikä Lappeenrannassa on maakunnalliselta kannalta merkittävää.

Tutkija Lauri Putkonen on tarkastanut kohteet ja niiden rajaukset maastossa kesällä 2013. Kohteet on dokumentoitu paikkatiedoin varustetulla kameralla.

Erik Aspegren mittauspiirustus Lappeenrannasta noin vuodelta 1652. Alkuperäinen piirustus: Ruotsin Riksarkivet.

KATSAUS LAPPEENRANNAN KAAVOITUKSEN VAIHEISIIN

Kun vanha Lapveden markkinapaikka Lappeenranta oli vuonna 1649 saanut kaupunkioikeudet määrättiin viipurilainen maanmittari Erik Nilsson Aspegren laatimaan uudelle kaupungille asemakaava. Lähtökohtana kaupungin sijoitukselle oli Lappeen puukirkon sijainti jo 1500-luvulta lähtien nykyisellä Linnoituksen niemellä. Sinne hän mittasi suurvalta-ajan hengen mukaisesti säännöllisen ruutuasemakaavan, jonka lähtökohtana oli renessanssin suodattama antiikin ihailu. Ruutuasemakaavan eteläpuolella niemen katkaisi tulliaita.

Rannalla sijainneen markkinapaikan ympäristössä oli ollut vanhastaan viipurilaisten kauppiaitten tavara-aittoja ja mahdollisesti myös asuinrakennuksia, mistä muodostui ennen pitkää ongelma. Viipurilaiset jatkoivat markkinatoimintaa välittämättä uuden kaupungin oikeuksista eivätkä lappeenrantalaisten porvariain vähäinen joukko saanut heitä karkotetuksi. Lappeenrantalaisten valituksista ei välitetty ja vuonna 1683 kaupunkioikeudet viipurilaisten myötävaikutuksella lakkautettiin – ainakin nimellises-

ti. Tämänkin jälkeen kaupungilla oli kuitenkin oma pormestari ja joukko porvareita. Heidän lisäksi 1700-luvun alussa kaupungissa oli nelisenkymmentä viipurilaista talonomistajaa. Tietyllä tavalla Lappeenrannan voidaan katsoa olleen Viipurin satelliittikaupunki. Väkiluku pysytteli koko 1600-luvun jälkipuolen vaatimattomissa puitteissa – enimmillään alle 250 henkikirjoitettua asukasta, mikä merkitsi ehkä korkeintaan 600 asukkaan kokonaismäärää.

Tarkasteltaessa 1600-luvun Lappeenranta, on muistettava, että se ei tuolloin vielä ollut linnoituskaupunki vaikka kaupungin sijainti suhteellisen korkealla niemellä jossakin määrin tarjosi tähän edellytyksiä. Sotaväkeä oli toki ollut jo ennen kaupungiksi tuloa 1600-luvun alkupuolella, jolloin tänne oli määrätty sotilaita pitämään järjestystä markkina-aikaan. Lisäksi sotaväen värväykseen liittyvät katselmukset toivat sotilaita katu-kuvaan, jos nyt tällaista ilmaisua vaatimattomasta kauppapaikasta voi käyttää. Kituliaan pikkukaupungin luonne muuttui 1700-luvun alkupuolella. Suuri Pohjansota oli kohdellut kaltoin Lappeenrannan seutua. Isovihan aikana 1713-1721 venäläiset valtasivat Lappeenrannan ja Viipurin seudut. Sodan päätyttyä Uudenkaupungin rauhassa Ruotsi menetti Lappeenrannan vanhan kiistakumppanin Viipurin Venäjälle. Tosin Viipuri oli merkinnyt myös merkittävää kauppaväylää lappeenrantalaisille. Rauhankin jälkeen Lappeenrannan asema muodostui erikoiseksi, sillä Lappeenrannasta ja Haminasta muodostettiin hallinnollisesti kaksoiskaupunki. Talous alkoi elpyä ja molempien raja-kaupunkien turvaksi ryhdyttiin laajamittaisiin linnoitustöihin. Rajan siirtyminen pakotti myös uuden läänin – Savonlinnan ja Kymenkartanon läänin – perustamiseen. Sen maaherraksi määrättiin 1721 Johan Henrik Frisenheim, joka asettui seuraavana vuonna Lappeenrantaan muodostaen tänne maaherran residenssin.

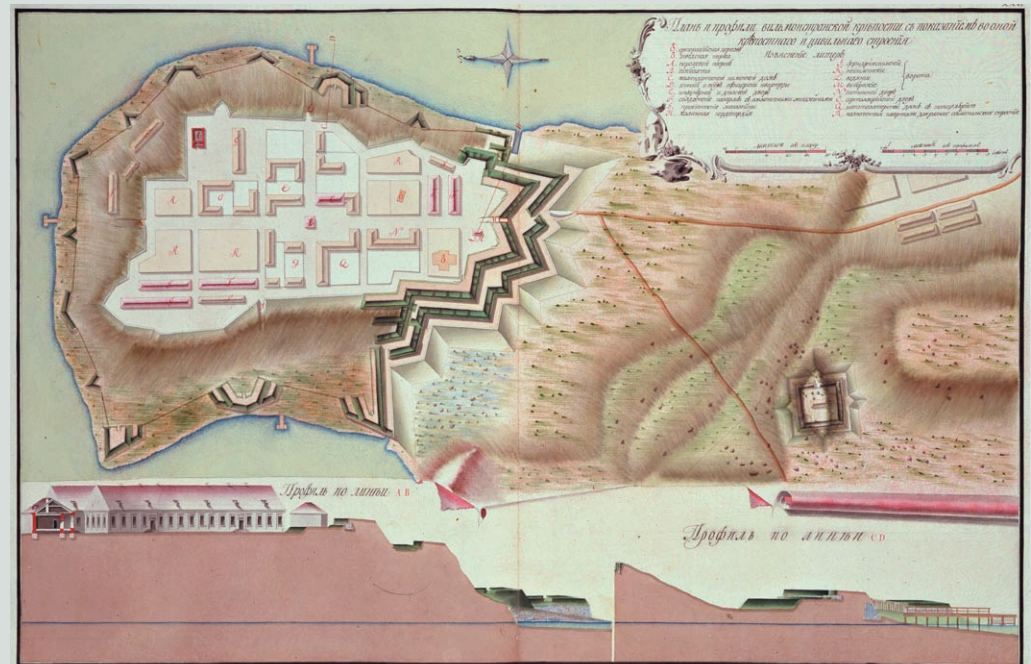
Lappeenrannassa linnoittamistyöt käynnistyivät 1722 kenraali Axel Löwenin johdolla. Ensimmäinen linnoitetun Lappeenrannan asemakaavasunnitelma on Axel Löwenin mukana rajankäynnissä olleiden linnoitusupseerien everstiluutnantti Johan Jacob Faberin ja konduktööri Johan Conrad Cedersparren allekirjoittama. Entinen kaupunkimäki oli suunnitelmassa linnoitettu etelästä monipolvekkeisellä bastionijärjestelmän mukaisella linnoitusvyöllä. Pääsy linnoitukseen kävi eteläiseen vallitukseen puhkaistun muuratun pääportin kautta. Linnoituksen ylätasanne oli järjestetty ruutukaavakortteleiksi. Suunnitelmaa yksinkertaistettiin, mutta vuosina 1727-28 valmistuivat niemen länsi- ja itäreunan umpilinnakkeet – redutit ja niiden väliin kolme raveliinia – ulkovarustusta. Vallitukseen sijoitettiin kahdeksan tykkiasemaa. Linnoituksen pääkatua nimitettiin joko Suureksi Kuninkaankaduksi tai Isoksikaduksi, muita kadunnimiä olivat Pieni Kuninkaankatu ja Maaherrankatu. Linnoituksen länsirannalla oli Alakaupungiksi nimetty alue,

Linnoitus ns. Mordvinovin ataksessa n. vuodelta 1780. Venäjän sotalaivaston keskusarkisto / Etelä-Karjalan museo.

jolla asusti siviiliväestöä. Toinen vastaavanlainen epäsäännöllisesti rakennettu alue, Itäkaupungiksi kutsuttu, oli linnoituksen itärannalla. Vuonna 1741 alkaneeseen Hattujen sotaan mennessä kaupungin vallien ja portin ulkopuolella oli jo syntynyt jonkinlaista esikaupunkiasutusta.

Heinäkuun lopulla 1741 ruotsalaiset julistivat Venäjälle sodan, ns. Hattujen sodan. Elokuussa 1741 venäläiset joukot ylittivät rajan edeten kohti Lappeenranta. Ylivoimaiset venäläiset valtasivat 23.8. Lappeenrannan linnoituksen ja tuhosivat kaupungin suurimilta osin, mutta vetäytyivät sitten takaisin omalle puolelleen rajaa. Sota päättyi elokuussa 1743 solmittuun Turun rauhaan, jonka ehdot olivat Lappeenrannan kannalta raskaat. Uusi rajalinja siirsi kaupungin Venäjän alamaisuuteen ja sen tulevaisuus jäi osana Vanhaa Suomea nyt keisarillisen Venäjän päätettäväksi. Lappeenranta menetti kaupunkioikeutensa ja siirtyi linnoituksena venäläisen sotilashallinnon alaisuuteen.

Venäläiset inventoivat vuonna 1742 linnoituksen rakenteet ruotsalaisten jäljiltä ja kohensivat niitä jo vuoteen 1758 mennessä. Ruotsalaisten puolibastionirintama rakennettiin tenaljirintamaksi ja rakennuksia korjattiin. Venäläiskauden ensimmäiset vuosikymmenet eivät kuitenkaan tuoneet suuria muutoksia Lappeenrannan linnoituksen asemakaavaan. Vasta 1760-luvulla Katariina II:n kaudella venäläiset ryhtyivät uudimaan määrätietoisesti linnoituslaitteita aluksi kenraaliluutnantti Bibikovin ja myöhem-

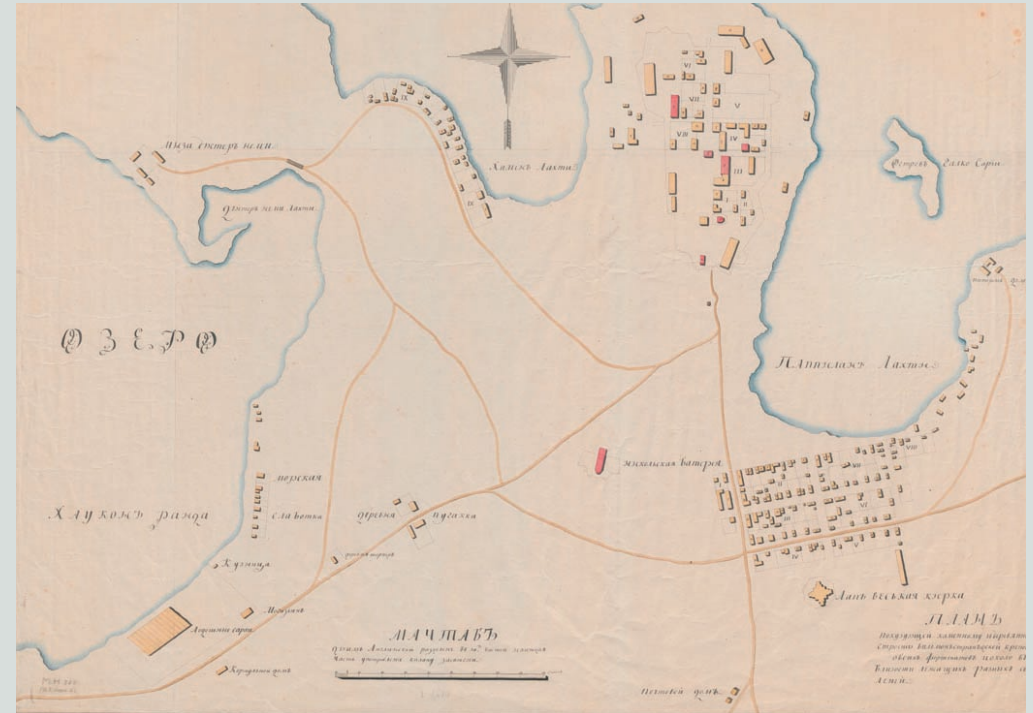

Lappeenrannan linnoitus ja esikaupunkiasutus noin vuoden 1800 tienoilla. Linnoituksen asemakaava perustuu insinöörikapteeni Semjon Tsheljuskinin laatimaan, vuonna 1775 vahvistettuun kaavaan. Kuva Kansallisarkisto/Etelä-Karjalan museo.

min insinöörikenraali Mordvinovin johdolla. Vuonna 1775 laadittu ns. Tsheljuskinin asemakaava kuvaa hyvin tuolloin vallinneen tilanteen rakennuksineen ja se olikin kaksi vuosikymmentä myöhemmin ohjenuorana Linnoituksen hoitosuunnitelmaa laadittaessa. Muun muassa uudella Radiotalolla haluttiin hahmottaa Tsheljuskinin kaavassa ollutta umpikulmaista tori-aukiota.

Kenraali Aleksander Vasiljevits Suvorovilla oli keskeinen rooli 1700-luvun lopulla Kaakkois-Suomen puolustuksen järjestämisessä, mikä heijastuu myös Lappeenrannan linnoittamisessa. 1790-luvun alussa rakennettiin eteläinen nuolilinnake ja Nikolain, Pallon ja Kimpisen etulinnaukset.

Lappeenrannan asutus oli 1700-luvun jälkipuolella laajentunut linnoitusalueen ulkopuolelle Suureen esikaupunkiin – nykyisen raatihuoneen ympäristöön ja Kaupunginlahden etelärannalle sekä Pieneen esikaupunkiin Pallon kaupunginosaan. Linnoituksen-

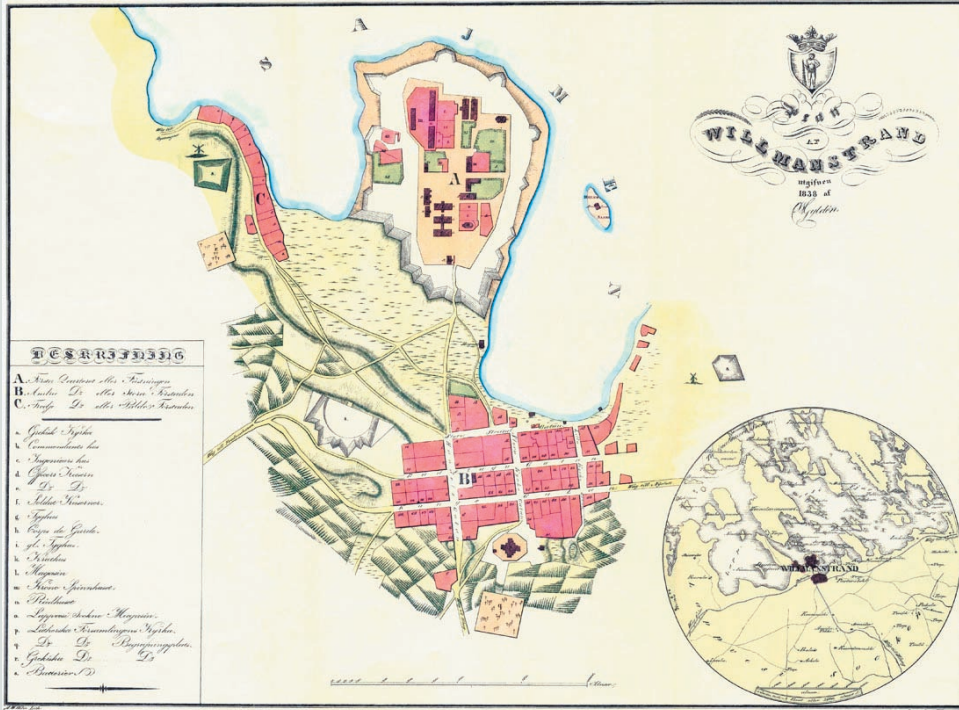

Lappeenranta 1700- ja 1800-luvun vaihteessa. Esikaupunkiasutus on saanut jo säännöllisen muotonsa Kaupunginlahden etelärannalla. Asutusta on myös Pallonlahden rannalla. Kansallisarkiston digitaaliarkisto.

sa sijainnut Lappeenrannan ja Lappeen yhteinen kirkko paloi 1790 ja uusi puukirkko päätettiin rakentaa Suuren esikaupungin laitamille, minne se myös nousi 1792-94.

Lappeenrannasta laadittiin 1814 kaupunkimittaus, jonka karttaa ei ole säilynyt. Sen sijaan lääninmaanmittari Zwegbergin 1825 laatima kartta osoittaa, ettei kaupunki ollut juurikaan kasvanut sitten 1790-luvun. Suomen kaupungeista tehtiin 1830- ja 1840-luvulla laaja yhtenäinen kartoitus C.W. Gyldeinin johdolla. Karttasarjaa monistettiin väritettyinä litografioina. Lappeenrannan 1838 valmistunut asemakaava kuvastaa havainnollisesti kaupungin tuolloisen laajuuden linnoituslaitteineen. Painettuun karttaan liittyy pyöreä karttaote kaupungin lähiympäristöstä maanteineen.

Asemakaavojen ohella myös rakennusjärjestykset säätelivät tarkoin kaupunkirakentamista. Lappeenrannassa ensimmäisen rakennusjärjestyksen vahvisti senaatti vuonna 1847. Rakennusjärjestyksellä pyrittiin luomaan paloturvallinen kaupunki, mikä saa-

C. W. Gyldeńin kartta Lappeenrannasta 1838.

utettiin mm. määrämällä tonttien väliin palokujat. Rakennusjärjestyksessä määrättiin myös kaupunkimittauksesta ja mikä ainakin myöhemmän tutkimuksen kannalta antoisinta, rakennuttajan tuli rakennusluvan liitteeksi toimittaa kiinteistön rakennus- ja asemapiirustukset.

Vuoden 1847 rakennusjärjestyksen tuloksena komissionimaanmittari W. Calonius laati asemakaavan, jonka senaatti hyväksyi 1849. Caloniuksen kaavassa suuren esikaupungin ja Pallon väliin muodostettiin neljä korttelia, jotka rakentuivat kuitenkin vasta 1880-luvulla. Rautatien ja rakuunarykmentin saaminen kaupunkiin vaikutti tuolloin piristävästi rakentamiseen. Kaupungininsinööri Oskar Schultz laati 1888 ehdotuksen uudeksi asemakaavaksi, jossa uusia tontteja sijoitettiin muun muassa rautatieasemalle johtavan tien varrelle silloisen kaupunkialueen ulkopuolelle. Hän esitti myös nykyisen Valtakadun avaamista rautatien katkaiseman itä-länsiyhteyden aikaansaamiseksi. Näihin aikoihin kaupungin tori siirtyi Raatihuoneen aukiolta alas rantaan.

Schoulzin kaavaehdotuksen jälkeen ryhdyttiin 1891 laatimaan uutta asemakaavaa, jonka toteutuksesta vastasi maanmittari Oskar Hannikainen. Keisari Aleksanteri III vah-

Oskari Hannikaisen laatima asemakaava, jonka Aleksanteri III vahvisti 1892 – tästä nimi Keisarikaaava. Ylhäällä Otto-Ilvari Meurmanin 1936 laatimasta yleiskaavasta tehty kartta. Kuva Etelä-Karjalan museo.

visti kaavan 1892 ja sitä onkin kutsuttu kaupungissa Keisarinkaavaksi. Kaupunginosa uudessa kaavassa oli viisi ja uutena laajenemissuuntana oli Valtakadun länsipää. Han-
 nikaisenkaan kaava ei jäänyt pitkäikäiseksi kun jo 1906 nähtiin tarve kaavan uusimi-
 seen. Kaupunki oli saanut haltuunsa Kimpiseniemien alueen, jonne oli aikomus saada
 tonttimaata. Johan Edvard Jaakkola laati 1906 luonnoksen kaupungin asemakaavaksi,
 jota hän täydensi 1909. Vuonna 1908 kaupunki antoi kuitenkin Kimpisen ja Leirin alu-
 eiden kaavoituksen kokeneille kaupunkisuunnittelijoille, arkkitehti Valter Thomélle ja
 insinööri Hugo Liliuksella. Jung oli ajan johtavia jugendsuuntauksen kaupunkisuunnit-
 telijoita, mikä näkyy Kimpisen maastonmuotoja myötäilevässä kaavaehdotuksessa. Tä-
 täkään kaavaa ei hyväksytty kuten ei myöskään professori Piponiuksen kaava 1910-lu-
 vulla. Ne olivat kuitenkin pohjana kaupungininsinööri Jalmari Janhusen 1916 laatimalla
 kaavalle, jonka kaupunginvaltuusto lopulta 1917 hyväksyi ja joka vahvistettiin 1921.
 Itsenäisyyden ensi vuosina tilanne jatkui kuitenkin epäselvänä sillä vahvistettu kaava jäi
 toteutumatta. Kaupunki antoi Viipurin asemakaava-arkkitehti Otto-livari Meurmanil-
 le tehtäväksi laatia uusi asemakaavaehdotus, joka valmistui ja vahvistettiin 1927. Meur-
 man säilytti Thomén ehdotuksen putarhakaupunkiluonteen, joskin käyttäen suo-
 rakulmaista katuverkkoa. Tämäkin kaava jäi silti toteutumatta. Vuonna 1929 Viipurin
 kaupungingeodeetti K.A. Jylhä suoritti mittauksen ja laati asemakaavaehdotuksen kau-
 pungin eteläpuolelle syntyneellä epä säännöllisesti rakennetulle esikaupunkiasutukselle,
 mutta kaavaehdotus jäi sekin vahvistamatta.

Vuonna 1932 toimeenpantu esikaupunkiliitos aikaansai lopulta ensimmäisen kaupun-
 gin rakentamista ohjaavan yleiskaavan. Meurmanin laatima yleiskaava valmistui 1935
 ja se vahvistettiin syksyllä 1936. Kaava toteutuikin seuraavina vuosikymmeninä mm.
 Kimpisen, Lepolan, Peltolan, Alakylän, Tykki-Kiviharjun ja Leirin kaupunginosissa. Kes-
 kusta-alue jäi tässä kaavassa vaille muutoksia säilyttäen pienen mittakaavansa. Saman-
 aikaisesti esikaupunkiliitoksen kanssa Lauritsalan kauppala oli saanut alkunsa ja sen
 asemakaava vahvistettiin 1941. Asemakaavan olivat laatineet Birger Brunila ja W.G.
 Palmqvist, kokeneita suunnittelijoita molemmat.

Sotavuodet pommituksineen tuhosivat Lappeenrannan keskustan rakennuskantaa
 mittavasti. Tätäkin enemmän jälleenrakennukseen vaikutti karjalaisten asuttaminen
 sekä vuonna 1945 voimaantulleen maanhankintalain toimeenpano. Vuonna 1947 laa-
 dittiin joukko pienehköjä asemakaavanmuutoksia, joilla pyrittiin täyttämään omakoti-
 tonttien kasvanut tarve. Tuolloin hyväksyttiin mm. tuolloin vielä arkkitehtiylippilaan
 statuksella toimineen Olli Kivisen Paraisten Kalkki Oy:lle laatimat Kuuselan ja Tapiolan
 rakennussuunnitelmat. Hän laati myös Pallon asemakaavan, joka hyväksyttiin 1950.
 1950-luvulle tultaessa kävi ilmeiseksi uuden yleiskaavan tarve. Kaavoitustyö tilattiin
 vuonna 1951 kaupungin tilanteen hyvin tuntevalta Otto-livari Meurmanilta. Avustajak-
 seen hän sai arkkitehti Olli Kivisen, joka niin ikään oli perehtynyt Lappeenrannan kaa-

Otto-livari Meurmanin 1935 valmistuneesta yleiskaavasta laadittu kartta. Kuva Etelä-Karjalan museo.

voitukseen. Kaavaehdotus valmistui kolme vuotta myöhemmin ja se hyväksyttiin kau-
 punginvaltuustossa syksyllä 1953. Tämä ns. Kivisen yleiskaava noudatti funktionalismin
 periaatteita ja oli alkuna hänen yhdyskuntasuunnittelijan uralleen. Kivisen yleiskaavaa
 täydensivät kasvavan kaupungin lukuisat 1950- ja 1960-luvun asemakaavanmuutok-
 set. Keskustan osalta kaivattiin kuitenkin uutta näkökulmaa ja vuonna 1963 päädyttiin
 järjestämään Lappeenrannan keskustan suunnittelukilpailu. Kilpailun voitti arkkitehti
 Erkki Juutilaisen ehdotus "Villimiehen arkivaatteen". Toiselle sijalle tuli Olli Kivinen.
 Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki ehdotukset pohjautuivat ajan funktio-

nalistiseen kaupunkisuunnitteluun, jossa vanha rakennuskanta oli pääosin tuomittu väistymään uuden tieltä.

Keskustan suunnittelukilpailun ehdotukset kaupungintalon ja hallintokeskuksen sijaituksesta joutuivat uuteen tarkasteluun. Asiasta oltiin yhteydessä arkkitehti Viljo Revelliin, joka hahmotteli uuden hallintokorttelin sankarihautausmaan eteläpuolelle. Erkki Juutilainen sai tehtäväkseen jatkosuunnittelun Revellin ehdotuksen pohjalta. Myös alueen liikennejärjestelyt kokivat suurehkoja muutoksia Juutilaisen alkuperäiseen ehdotukseen verrattuna. Niiden suunnittelusta vastasi Kunnallistekniikka Oy:n DI Pentti Murole, jonka esikuvana oli Sir Colin Buchananin tuore pamfletti *Traffic in Towns*. Murole sanoin: Lappeenranta oli tyypillisesti kaupunki, jossa keskusta voitaisiin toteuttaa modernilla tavalla – ilman mutapaakkaa kellaritasolla kahden kiinteistön välisellä katualueella.

Vuonna 1967 toteutunut suuri alueliitos, jossa Lappeenranta, Lappee ja Lauritsala yh-

distyivät toi kaupunkisuunnittelun piiriin uusia laajoja alueita. Arkkitehti Olli Kivisen toimisto vastasi myös 1970-luvulla Lappeenrannan yleiskaavoituksesta. Tuossa vaiheessa myös rakennussuojelu tuli voimakkaasti esiin osana kaupunkisuunnittelua – joskaan ei ongelmitta.

Lappeenrannan nyt voimassa oleva, kaupunkimaisen alueen kattava keskustaajaman yleiskaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.6.1987. Sitä on tarkistettu vuosina 1994 ja 1999.

Vasemmalla Olli Kivisen laatima Lappeenrannan yleiskaava vuodelta 1956. Kuva Etelä-Karjalan museo. Ylhäällä arkkitehti Erkki Juutilaisen voittanut ehdotus "Villimiehen arkivaatteet" vuoden 1963 keskustakilpailussa. Kuva Arkkitehtilehden kilpailuliite 3/1964.

KOHDELUETTELO

I LINNOITUS

I. Linnoitus ja Vanhapuisto

Lappeenrannan linnoitus on kaupunkihistoriallisesti ainutlaatuinen kokonaisuus, jonka historia juontaa Lapveden ikivanhasta markkinapaikasta. Linnoituksen mäellä sijaitsevat myös Lapveden puukirkko keskiajan lopulta 1700-luvun lopulle, joten Linnoitus oli myös Lapveden kirkonkylä aina siihen saakka kun kaupunki 1649 perustettiin. Vaatimattomalla kaupungilla oli suurvalta-ajan tapaan säännöllinen ruutuasemakaava. Uudenkaupungin rauhassa Viipuri menetettiin ja Lappeenrannan sotilaallinen merkitys korostui. Linnoitustyöt käynnistyivät Axel von Löwenin johdolla. Osana Ruotsin itärajan puolustusta Lappeenranta sai toimia vain kaksi vuosikymmentä kun se Pikkuvihan seurauksena menetettiin Turun rauhassa 1743 Venäjälle.

Venäläiset käynnistivät välittömästi linnoituksen uudistamisen, mutta vasta 1760-luvulla Katariina II kaudella alkoi laajamittainen linnoituslaitteiden vahvistaminen ja modernisointi. Kenraali Suvorovin johdolla linnoitusta laajennettiin 1790-luvulla nuolilinnakkeilla ja etulinnakkeilla.

Suomen sodan jälkeen Vanhan Suomen linnoittaminen menetti merkityksensä ja Lappeenrannan Linnoitus lakkautettiin 1810. Rakennusten sotilaskäyttö jatkui silti, mutta sen ohella alueelle tuli myös myös vankeinhoitoon liittyvä kehruhuone. Myöhemmin alueelle rakennettiin 1880-luvulla suuri tiilinen vankilarakennus miehille. Se purettiin 1950-luvulla.

Muinaismuistolain suojaamien linnoituslaitteiden restaurointia on suoritettu määrätietoisesti vuodesta 1976 ja muurit on palautettu pääosin venäläiskauden asuun. Linnoitus on suojeltu voimassaolevassa osayleiskaavassa.

Linnoituksen eteläpuolella levittäytyvä Vanhapuisto eli lappeenrantalaisittain tutumpi Pusupuisto on entisen, rakentamattoman linnoitusplanadin peruja. Puistoksi se muodostettiin 1800-luvun keskivaiheilla ja 1886 sitä laajennettiin. Entisöity nuolilinnake sekä eteläiset vallit liittyvät saumattomasti puistoon. Puiston klassistinen puinen soittolava vuodelta 1926 on arkkitehti Otto-livari Meurmanin suunnittelema. Kaupungin vanhin muistomerkki Lappeenrannan taistelun muistomerkki on saanut alkunsa 1818. Vuonna 1924 sen suojaksi rakennettiin katos ja 1949 jalustaa laajennettiin. Vuonna 1949 rakennettiin myös vallien suojassa oleva kesäteatteri.

- Linnoituksen monumentaalaisesta kivimuuratusta portista, Viipurin portista, sisään astuttua vasemmalla on alueen vanhin rakennus, 1772 rakennettu kivinen vahtitupa, jossa toimii Ratsuväkimuseo.

- Lappeenrannan ortodoksinen kivikirkko on vanhin Suomessa. Se on rakennettu 1782–85 ja pyhitetty Jumalansynnyttäjän suojeluksen muistolle. Se on muodoltaan

länsitornillinen pitkäkirkko. Torni päättyy kullattuun sipulikupoliin. Rapatun kirkon julkisivuissa on käytetty pilasterijäsentelyä. Kirkkoa on korjattu 1849 sekä 1901, jolloin se laajennettiin nykyiseen mittaansa runkokuonetta leventämällä. Itäpäättyyn lisättiin toinen pienempi torni sekin kullatulla sipulikupolilla. Kirkkomaata ympäröi vanha rautaa-aita. Ortodoksinen seurakunnan pappilan, Kristiinankatu 5, uusrenessanssityylinen puinen päärakennus on vuodelta 1900.

- Entinen komendantintalo on rakennettu kivistä 1770-luvulla. Tiilestä muurattu rapattu rakennus liittyy tyyliltään venäläiseen klassismiin. Rakennuksen aumakatto on muutettu 1800-luvulla harjakatoksi. Rakennus tunnettiin 1900-luvulla Käräjätalona, ja nyt se on Etelä-Karjalan museon toimistotiloina.

- Kristiinankatu 8–10; kolme vierekkäin sijaitsevaa kivistä kasarmirakennusta on rakennettu 1790-luvulla. Kasarmeista kaksi korjattiin taidemuseoksi 1980-luvulla. Kolmas rajaa Katariinantoria, jonka varrella on lisäksi pitkä puinen kasarmi 1880-luvulta ja entinen puinen sairaalarakennus vuodelta 1854 (laajennus 1879).

- Kehruuhuoneenkuja 2 on linnoituksen vanhin kivinen sotilaskasarmi 1770-luvulta ja sen pohjoispuolella Kehruuhuoneenkuja 6, nykyinen kaupunginarkisto, 1790-luvulta. Siihen liittyy 1910-luvulla rakennettu entinen vankilan sauna- ja pesularakennus.

- Kristiinankatu 20, ns. Urheilutalo on suuri puinen rakennus on 1880-luvulta. Sitä on

Vahtitupa ja 1790-luvun kasarmit.

myöhemmin laajennettu.

- Kristiinankatu 15, Etelä-Karjalan museon kaksi harmaakivirakennusta on rakennettu 1802-03 tykistövarastoiksi. Museon lähellä on entinen ruutikellari vuodelta 1779. Se on täytetty hiekalla. Lähellä on myös vuoden 1918 punavankien teloituspaiikka ja muistomerkki.
- Ortodoksisen kirkon lähellä Kristiinankatu 1 on puinen paikallismajurin talo 1850-luvulta ja siihen liittynyt pyöröhirsinen piharakennus.
- Linnoitusalueelle rakennettiin 1910-luvulla monia tiilisiä kasarmi- ja makasiinirakennuksia venäläisen varuskunnan tarpeisiin. Linnoituksen itäreunalla Pokrovanaukion, Suvorovinkujan ja Vesiportinkujan varrella on yhtenäinen ryhmä kasarmirakennuksia ja rantatasanteella Satamatien varrella linnoituksen pohjoisosassa joukko makasiineja samalta ajalta.

Ainutlaatuinen linnoitettu kaupunki Saimaan järvimaisemassa. Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö/ RKY 2009

2. Rapasaaren asema

Rapasaari oli ennen kaupungin perustamista markkinapaikan pohjoinen pikkutulli, jos-

sa vesitse tulijat tullattiin. Liikenteen historia sai lisäväriä kun satamarata valmistui 1885. Puinen avokuistillinen asemarakennus rakennettiin tyyppiirustusten mukaan.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö/ RKY 2009. Liikenteen historian kannalta arvokas paikka

2 KESKUS

3. Lappeen kirkko, Keskuspuisto ja Sankarihautausmaa

Linnoituksessa sijainnut kaupunkiseurakunnan ja Lappeen yhteinen puukirkko paloi 1790 ja uusi kirkko päätettiin rakentaa silloiselle esikaupunkialueelle. Kirkon rakentajaksi valittiin savitaipalelainen mestari Juhana Salonen. Kirkosta tuli kaksoisristikirkko, jossa neliömäiseen perusosaan liittyvät ristivarret kapenevat ulospäin. Jyrkät aumakatot aikaansaavat ulkoarkkitehtuurissa pyramidimaisen vaikutelman. Marialle nimetty kirkko vihittiin käyttöön 1794. Rakennus koki 1880-luvulla huomattavia muutoksia, ja 1929 rakennus palautettiin liki alkuperäiseen asuunsa Juhani Vikstedtin suunnittelemissa korjauksessa. Altaritaulu on Aleksandra Frosterus-Sältinin käsialaa vuodelta 1887. Urkujen julkisivu on vuodelta 1891. Kirkkoa on viimeksi korjattu vuonna 2002.

Keskuspuistossa sijaitseva Lappeen kirkon kellotapuli rakennettiin 1854–56 Intendentinkonttorissa Ernst Lohrmannin johdolla laaditun suunnitelman mukaan. Punatiiseltä jalustalta kohoava puinen kellotorni on uusgoottilaista tyyliä.

Keskuspuisto eli Kirkkopuisto toimi 1800-luvun alkupuolella kansanpuistona ja varsinaisena puistona sitä ryhdyttiin hoitamaan 1800-luvun lopulla osana kylpyläkaupungin kaunistamispyrkimyksiä. Otto-livari Meurman laati 1920-luvulla asemakaavan Keskuspuiston ja vanhan hautausmaan järjestämiseksi.

Kirkkopuiston eteläpuolella on vanha hautausmaa, jota on käytetty jo 1700-luvun loppupuolelta. Alueella on säilynyt vanhoja 1800-luvun hautamuistomerkkejä.

Vanhan hautausmaan alueesta erotettiin 1939 osa sankarihautausmaaksi kaupungininsinööri Heikki Kuokkasen suunnitelman mukaan. Ensimmäiset vainajat laskettiin sen multiin saman vuoden jouluaattona. Jatkosodan kuluessa hautapaikkoja tarvittiin lisää ja Lappeenrannan sankarihautausmaasta muodostuikin maan toiseksi suurin Helsingin Hietaniemen jälkeen. Hautausmaan keskellä on Wäinö Aaltosen suuri punagraniittinen muistomerkki, joka paljastettiin 1951.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, jonka ytimenä maan ainoa nykypäiviin säilynyt 1700-luvun kahtamoinen eli kaksoisristikirkko. Kokonaisuuteen kuuluu vanha kirkkopuisto, hautausmaa ja maan toiseksi suurin sankarihautausmaa. / RKY 2009

4. Raatihuoneen kortteli

Raatihuone ja puisto, Raastuvankatu 7

Lappeenrannan raatihuone on maan vanhin puinen raatihuone. Se rakennettiin 1829 komissionimaanmittari J.W. Palmrothin laatimien piirustusten mukaan. Julkisivuiltaan empiretyylinen rakennus liittyy ajan venäläisiin mallipiirustuksiin. Nykyisen asunsa se on saanut 1845 kun sitä korotettiin ja vuoraus uusittiin. Tuolloin myös kellotorni sai nykyisen asunsa. Samalla valmistui Raastuvankadun puoleinen siipirakennus. Se yhdistettiin 1897 toiseen, 1830-luvulla rakennettuun puurakennukseen.

Raatihuoneen puisto on saanut alkunsa 1800-luvun loppupuolella osana kylpyläkaupungin kaunistamista. Raastuvankadun lehmuksesta osa on istutettu 1899.

Entinen Kansallis-Osake-Pankin liikerakennus, Koulukatu 12

Kansallis-Osake-Pankki rakennutti kivisen konttorirakennuksen 1914 rakennusmestari Heikki Kaartisen suunnitelman mukaan. Rakennuksen jugendtyyliset julkisivut ovat harmaasta graniitista. Vuodesta 1964 rakennus on ollut Lappeenrannan seurakuntayhtymän omistuksessa.

Seurakuntakeskus, Koulukatu 10

Lappeenrannan seurakunta rakennutti vuonna 1978 Raatihuoneen naapuriin uuden seurakuntakeskuksen Arkkitehtuuritoimisto Heikkinen-Komosen (Mikko Heikkinen, Markku Komonen, Jarmo Tiirikainen) suunnitelman mukaan. Harmaata kivimateriaalia oleva rakennus on pyritty mittakaavaltaan sopeuttamaan viereiseen pankkitaloon ja Raatihuoneen ympäristöön.

Entinen Rikkihappotehtaan pääkonttori, Raastuvankatu 9

Arkkitehti Lars Sonckin suunnittelema kolmikerroksinen kivitalo valmistui 1931 Rikkihappotehtaan pääkonttoriksi. Klassisistinen rakennus oli sotavuodet suojeluskuntatalona ja myöhemmin kirjastona vuoteen 1974.

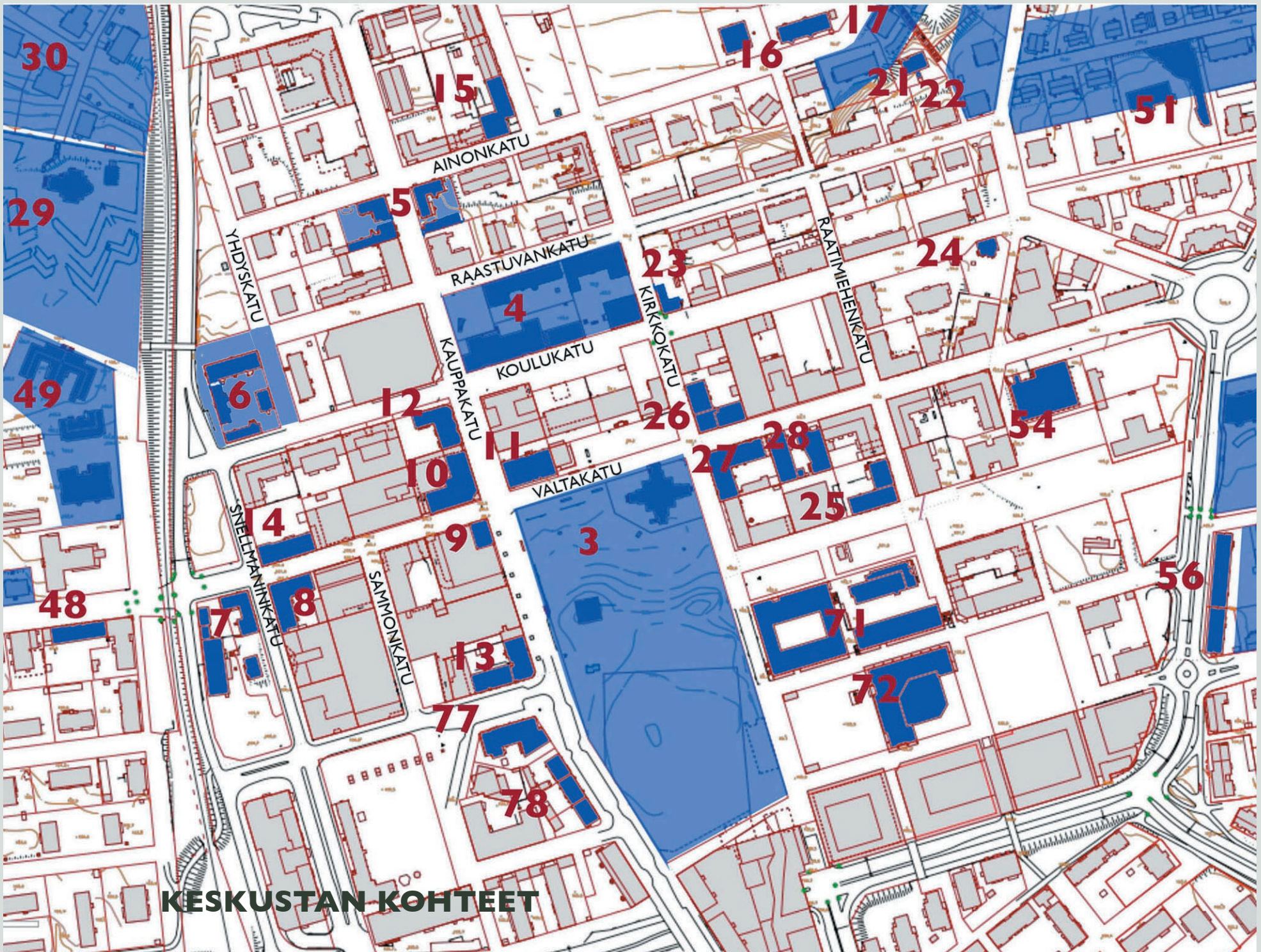
Virastotalo, Koulukatu 14

Lappeenrannan Sotaorpojen ja Sotaleskien Säätiö rakennutti 1966-67 betonielementtirakenteisen toimistotalon arkkitehti Olli Kivisen suunnitelman mukaan. Kaksikerroksinen rasterijulkisivuinen rakennus oli alkuaan tasakattoinen, aumakattonsa se sai myöhemmin.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö täydennettynä korttelin uudemmalla arkkitehtonisesti kiinnostavalla rakennuskannalla / RKY 2009

5. Wolkoffin ja Tasihinin talot

Kauppakadun ja Aionkadun kulmassa on säilynyt harvinaislaatuinen kokonaisuus, joka kuvastaa kaupungin venäläisperäisen kauppiaskunnan roolia. Wolkoffin talon empiretyylisen kaksikerroksisen päärakennuksen rakennutti kauppias Claudelin vuonna 1826. Wolkoffien kauppakartanona se oli vuodesta 1872. Rakennusta jatkettiin keit-

KESKUSTAN KOHTEET

Wolkoffin talo

tiön, ruokasalin sekä kamareiden käsittävällä Ainonkadun puoleisella jugendsiivellä 1905. Piharakennus on myös vuodelta 1826. sen kadunpuoleisessa päädyssä on ollut puoti ja pihan puolella varastoja. Wolkoffin talo korjattiin 1980- ja 1990-luvun vaihteessa talomuseoksi. Rakennukset on suojeltu rakennussuojelulailla 1990. Tasihinin talon empiretyylinen puinen päärakennus on vuodelta 1828. Pienempi kaupparakennus on rakennettu 1824, piharakennus 1817 ja makasiini 1830. Vuosina 2005-07 talo peruskorjattiin kauppa-, näyttely- ja harrastustiloiksi. Asemakaavassa Wolkoffin päärakennus ja piharakennus ovat sr-merkinnällä, Tasihinin kummatkin kadunvarsirakennukset sr-1-merkinnällä ja piharakennuksen jatke sr-2-merkinnällä.

Lappeenrannan venäläisestä kauppiaskunnasta kertova empire-rakennusten kokonaisuus. Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö /RKY 2009

6. Ent. Seurahuoneen kortteli, Snellmanin päiväkot

Seurahuoneen puinen rakennus valmistui vuonna 1850 ja sitä laajennettiin vuonna 1887 kaupungininsinööri Oskar Schultzin suunnitelmien mukaan länsipäädystä. Nykyiset fasadikoristelut ovat 1900-luvun alusta. Snellmaninkadun puoleinen piharakennus muutettiin vuonna 1923 Juhani Viistein suunnitelmien mukaan klassististyylliseksi poliisiasemaksi samalla kun sitä laajennettiin. Viiste suunnitteli myös Yhdyskadulle palolaitoksen vaunuvajan. Raastuvankadun ja Yhdyskadun varrella on säilynyt kappale Lap-

Seurahuoneen kortteli

peenrannalle aiemmin tunnusomaista katukuvaa: mukulakivetystä ja lehmusrivejä. Tontin vanhat rakennukset on suojeltu asemakaavalla.

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, keskustan ainoa ehjä puutalo-kortteli

7. Lappeenrannan Energia Valtakatu 25 ja ent. Asemapäällikön talo Snellmaninkatu 3

Satamaradan varrella sijaitsee entinen Lappeenrannan asemapäällikön puutalo, joka on rakennettu 1906 arkkitehti Bruno Granholmin laatimien tyyppiirustusten mukaan. Samanlainen löytyy mm. Lahdesta. Sen pohjoispuolella on Lappeenrannan sähkölaitoksen (nykyinen Lappeenrannan Energia) toimitalo ja muuntamorakennus vuodelta 1928. Arkkitehti Martti Välikangas suunnitteli klassistiset rakennukset. Samalle tontille noin vuonna 1951 valmistunut päämuuntoasemarakennus on arkkitehti Per Björkvallin suunnittelema. Rakennus toimii virasto-toimistorakennuksena. Tontin vanhat rakennukset on suojeltu asemakaavalla.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas kokonaisuus

Kinnusen talo

8. Kinnusen talo, Valtakatu 27

Rakennusmestari Pekka Roihan piirtämä jugendrakennus valmistui 1909 suutarimestari Pekka Kinnuselle. Kulmatorneineen ja julkisivujen koristeaiheineen se antaa edustavan kuvan 1900-luvun alun lappeenrantalaisesta liikerakennusarkkitehtuurista.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas rakennus

Entinen Pohjoismaiden Osakepankin talo

9. Ent. Pohjoismaiden Osakepankin talo, Valtakatu 33

Pohjoismaiden Osakepankki rakennutti edustavan kivisen konttorirakennuksen Valtakadun ja Kauppakadun kulmaan vuonna 1914. Arkkitehtiveljesten Valter ja Ivar Thomén suunnittelema rakennus liittyy pilasteriaiheineen ajan jugendklassistiseen virtaukseen.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas rakennus, liittyy Keskuspuiston miljööseen.

10. Säästöpankin talo, Kauppakatu 35

Kauppakadun ja Valtakadun kulmassa sijainnut ns. Apteekin talo korvattiin 1987 uudella liikerakennuksella, jonka suunnitteli Arkkitehdit Ky Gullichsen–Kairamo–Vormala. Rakennuksen arkkitehtuurissa on muistumia jugendkaudelta ja se pyrittiin sovittamaan viereisen Yhdyspankin liikerakennuksen mittakaavaan.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas moderni liikerakennus, liittyy Keskuspuiston miljööseen

11. Koulutalon kiinteistö (ent. KOP), Kauppakatu 34

Ns. Koulutalon liikerakennus oli valmistuessaan vuonna 1964 Lappeenrannan keskustan modernein liiketalo. Kauppakadun ja Valtakadun kulman liiketalossa oli mm. kaupungin ensimmäiset liukuportaat ja siihen liittyi saumattomasti uusi Citykäytävä, jonka toisella puolella on entinen Lappeenrannan Rautakaupan liikerakennus vuodelta 1964.

Koulutalo

Arkkitehti K.A. Pinomaan suunnittelema Koulutalon rakennus on teräsbetonirakenne ja sen julkisivuissa on käytetty tummanruskeaa klinkkeriä, valkea marmorilaat-
taa ja kuparia. Kauppakadun puoleisessa päädyssä on Raimo Utraisen konstruktivistinen veistos Teräksinen fuuga, kaupungin ensimmäinen abstrakti julkinen veistos. Koulutalon kupeessa on vanha linja-autoasema, joka on rakennettu 1932 ja korotettu 1949. Rakennukseen on lisätty ravintolatoiminnan parvekerakenteita 1970- ja 1980-luvulla.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas moderni liikerakennus, liittyy Keskuspuiston miljööseen

12. Kauppakatu 33 liikerakennus

Kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalon 1954 suunnittelema liike- ja asuinrakennus edustaa tyyppillistä 1950-luvun intiimiä modernismia. Kolmikerroksisen rakennuksen Kauppakadun puoleisessa kaksikerroksisessa julkisivussa on poimutettua kuparipeltiä, kolmikerroksisen osan julkisivut ovat terrastirapattuja. Koulukadun varressa on yksi-kerroksinen myymäläsiipi.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas jälleenrakennuskauden liikerakennus

13. Karjalan Kulma, Kauppakatu 41

Hallitsevalla paikalla Kauppakadun varrella sijaitseva Karjalan Kulma on rakennettu sa-

Kauppakatu 33

nomalehti Etelä-Savon toimitukseksi ja kirjapainoksi 1927 (V. Keinänen). Rakennusta laajennettiin 1936 (T.A.Elo) ja 1949 Kauppakadun puoli korotettiin viisikerroksiseksi P-H. Salminen). Samassa yhteydessä rakennukseen sijoitettiin Arne Ervin suunnittelema Lappeenrannan Kerhon ravintola, joka tuhoutui palossa 1961. Tämä tila on korjattu 1980 (arkkitehti Timo Vuori). Rakennuksen arkkitehtuuri on kärsinyt ylimitoitetuista mainoksista ja Kauppakadun julkisivun osittaisesta peltivuorauksesta.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas rakennus, liittyy Keskuspuiston miljööseen

14. Lounaksen talo, Valtakatu 26 /Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset

Viisikerroksinen Lounaksen talo edustaa ennen sotia alkanutta Lappeenrannan kes-
kustan kehitystä. Vuonna 1939 valmistuneen talon suunnitteli T. Ermala. Rakennuksen rapattu julkisivuja elävöittävät suorakaiteen muotoiset erkkerit. Sisäänkäynnit on kehystetty graniitilla.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas rakennus, liittyy kohteisiin 7 ja 8

15. Meijerin talo, Kipparinkatu 7

Lappeenrannan ja ympäristön osuusmeijerin tuotantorakennus on suunniteltu 1938

Kylpylaitos

Valion rakennusosastolla arkkitehti Maunu Siitosen johdolla. Tuotantorakennuksen suuret ikkunat ovat tyypillisiä ajan funktionalistiselle suuntaukselle. Samalta ajalta oleva viisikerroksinen liike- ja asuinkerrostalo korotettiin 1990-luvulla samalla kun tuotantorakennukseen sijoitettiin toimistotiloja.

Entinen meijerirakennus ja siihen liittyvä asuinkerrostalo on suojeltu asemakaavassa merkinnällä s.

Kipparinkadun vastakkaisella puolella puistossa sijaitsee vanha muuntamorakennus.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas rakennus, liittyy Kaupunginlahden ja Ranta-puiston miljööseen

3 KYLPYLÄ

16. Kylpylä ja Kasino, Kasinonpuisto

Lappeenrannan kylpylän historia Kaupunginlahden juontaa juurensa 1870-luvulta. Nykyinen kylpylärakennus on tulosta vuoden 1910 kutsukilpailusta, jonka voitti arkkitehti Gustaf Strengell keskieurooppalaisvaikutteisella jugendrakennuksella. Kaksikerroksinen kivirakennus valmistui 1912. Kylpylää on peruskorjattu 2004 ja 2013, jolloin siihen sisustettiin hotellihuoneita..

Aionkatua

Entinen panimo

Viereinen Kasino rakennettiin 1913 palvelemaan kylpylän asiakkaita. Kaksikerroksisen kivi- ja puurakenteisen kasinon jugendtyylinen rakennus valmistui 1913. Arkkitehtina oli Eino Forsman. Rakennukseen liittyy vanha Kasinonpuisto. Molemmat rakennukset on suojeltu asemakaavassa sr-I-merkinnällä.

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, osa valtakunnallisesti arvokasta Kaupunginlahden näkymää RKY 2009 -rajauksen sisällä

17. Aionkadun kerrostalot, Aionkatu 19-29

Aionkadun varrelle valmistui joukko edustavia kerrostaloja 1950- ja 1960-luvun kuluessa. Tiili- ja betonirakenteisten asuinrakennusten julkisivumateriaaleina on punatiili ja valkea rappaus. Ylimmät kerrokset on porrastettu ja katunäkymä on varsin yhtenäinen. Aionkatu 29 vuodelta 1956, Aionkatu 25 vuodelta 1960 ja Aionkatu 19 vuodelta 1962 ovat arkkitehti Per Björkvallin suunnitteleimia.

Paikallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas rakennusryhmä 1950- ja 1960-luvulta, liittyy Kaupunginlahden näkymään

18. Panimon vanha tiilirakennus Aionkatu 3 I

Alkuaan Lappeenrannan olut- ja portteritehtaan tunnettu panimo on perustettu 1891 englantilaisen liikemiehen John Nethersolen toimesta. Vuonna 1899 rakennettiin nykyinen tiilinen panimorakennus rakennusmestari K. F. Anderssonin piirustusten mu-

Pelkosen talo

kaan. Samana vuonna panimon nimeksi tuli Lappeenranta ja Lauritsala Oy, joka toimi vuoteen 1993 saakka. Rikasmuotoinen tiilirakennus on muutettu asuin- ja toimistokäyttöön 2000-luvun alussa (Arkkitehtitoimisto Timo Vuori). Rakennus on asemakaavassa suojeltu sr-1, sr-u ja sr-2 merkinnöillä.

Maakunnallisesti merkittävä vanha teollisuusrakennus, osa valtakunnallisesti arvokasta Kaupunginlahden näkymää IRKY 2009 -rajaus

19. Aionkatu 35 (osa Neulasepänkadun kokonaisuutta)

Kaksikerroksinen rapattu asuinrakennus suunniteltiin 1941 alkuaan Lappeenrannan seurakunnan kappalaisenpappilaksi arkkitehtipari Tuulikki ja Väinö Löyskän toimistossa. Tiilirunkoinen, rapattu rakennus valmistui 1943 ja se oli pappilana pari vuosikymmentä. Rakennus peruskorjattiin ja laajennettiin 1989, jolloin sen funktionalistinen ilme korostui.

Osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä IRKY 2009 -rajaus

20. Halkosaaren paviljonki

Osana kaupungin kaunistamispyrkimyksiä Matkailijyhdistyksen Lappeenrannan paikallisosasto rakennutti 1895 Halkosaaren kärkeen avoimen näköalapaviljongin N. Manderin piirustusten mukaan. Lähellä on Lappeenrannan killan pystyttämä muistolaatta Valarikon viivasta, jonka aiheena on sortovuosien aikana 1899 tulvaveden jättämä jäl-

Kimpisenkatu 17

ki Saimaan rantakallioissa.

Halkosaaren maisemallista merkitystä korostaa sen hopeapajukujanne, joka on ensi kertaa istutettu 1870-luvulla.

Osa valtakunnallisesti arvokasta Kaupunginlahden näkymää IRKY 2009 -rajaus

21. Pelkosen talo, Hyväntuulentie 4

Arkkitehti Aarne Ervin 1948 suunnittelema yksityistalo Pelkonen on sijoitettu kapean Hyväntuulentien varrelle jyrkälle rinnetontille. Kaksikerroksinen, aumakattoinen rapattu rakennus liittyy Ervin tuon ajan arkkitehtuurille luonteenomaiseen romanttiseen suuntaukseen, jolle oli ominaista mm. liuskekiven dekoratiivinen käyttö, pergolaiihe ja erkkeri-ikkunat.

Paikallisesti merkittävä, arkkitehtonisesti arvokas yksityistalo jälleenrakennuskaudelta

22. Kimpisenkadun kerrostalot 13-17

Kimpisenkatu 13-17 kolme nelikerroksista asuintaloa muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden puhtaaksimuurattuine tiilijulkisivuineen liittyen Aionkadun kerrostalojen muodostamaan kaupunkikuvaan. Julkisivuissa on käytetty myös kuparipeltiä ja valkoista julkisivulevyä. Arkkitehti Per Björkvallin suunnittelemat Asunto Oy Villimiehen talot Kimpisenkatu 15 ja 17 ovat vuodelta 1961, Kimpisenkatu 13 vuodelta 1972. Erityisesti

Platanin talo

vanhemmissa rakennuksissa julkisivunkäsittely on korkealaatuista.

Paikallisesti merkittävä, arkkitehtonisesti arvokas rakennusryhmä 1960-luvulta ja 1970-luvun alusta.

23. Kirkkokatu 6, raittiustoimisto

Kirkkokadun ja Koulukadun kulmauksessa oleva empirehenkinen puurakennus on kaupungin vanhimpia. Se rakennettiin alkuaan asuinrakennukseksi mahdollisesti jo 1700-luvun lopulla. Rakennusta on jatkettu 1875 sekä 1925. Myöhemmin se on ollut julkisessa käytössä, mm. kirjastona.

Paikallisesti merkittävä, keskustan vanhimpiin lukeutuva puutalo, liittyy kohteeseen 4

24. Koulukatu 33, Platanin talo

Kaupungin rakennuskonttorin rakennusmestari Väinö V. Häkkinen suunnitteli klassistisen puisen asuintalon tohtori Erik Platanille. Rakennus valmistui 1927. Se peruskorjattiin terveysasemaksi 1974 kaupunginarkkitehti Seppo Ahon suunnitelman mukaan.

Paikallisesti merkittävä, 1920-luvun klassismia edustava rakennus

Viljelytalo

25. Viljelytalo, Pormestarinkatu 6

Viisikerroksinen Viljelytalo oli valmistuessaan vuonna 1949 Lappeenrannan suurimpia liike- ja asuinrakennuksia. Sen suunnitteli kaupunginarkkitehti Paavo Henrik Salminen

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden liiketalo

26. Valtakatu 38-40 seurakunnan virastotalo /Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset

Kuusikerroksinen asuin- ja liikerakennus valmistui vuonna 1953 suunnittelijoinaan arkkitehdit Risto Veikko Luukkonen ja Aarne Hytönen. He suunnittelivat myös rakennuksen 1958 valmistuneen itäsiiven. Rakennuksessa toimi pitkään Hotelli Hospitz ja se tunnettiinkin Hospitzin talona. Lappeen seurakunnalla oli talossa seurakuntatalo. Nykyisin talossa toimii Lappeenrannan seurakuntayhtymä. Matalamman siiven suuret ikkunat liittyvät seurakuntasaliin. Virastotalon arkkitehtuurille antaa leimansa jyrkkä kuparipeltinen aumakatto, jonka muoto mukailee viereisen Lappeen kirkon vesikattoa

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden liiketalo, kaupunkikuvan kannalta merkittävä

Seurakunnan virastotalo, Valtakatu 38-40

27. Valtakatu 37 Saimaanlinna / Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset

Valtakatu 37 eli Saimaanlinna valmistui Valtakadun ja Kirkkokadun kulmatontille vuonna 1938. Viisikerroksinen kivirakennus oli Lappeenrannan ensimmäinen suuri kerrostalo. Funktionalistisen rakennuksen suunnitteli arkkitehti Arvo Muroma. Talon urakoi rakennusmestari ja moninkertainen olympiavoittaja Clas Thunberg. Rakennuksen funktionalistisia julkisivuja elävöittävät suuret erkkerit.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden liike- ja asuintalo, kaupunkikuvan kannalta merkittävä

28. Valtakatu 39, elokuvateatterit Nuijamies ja Kino-Aula / Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset

Elokuvateatteri Kino-Aula on rakennettu 1938. Funktionalistinen teatterirakennus korotettiin 1962. Sisustuksessa on säilynyt 1930-luvun piirteitä. Teatteritalon ulkoasu on pääosin 1970-luvun korjauksesta.

Kino-Aulan naapurissa sijaitseva elokuvateatteri Nuijamies rakennettiin arkkitehti Per

Elokuvateatterit Nuijamies ja Kino-Aula

Björkvallin suunnitelman mukaan 1953. Se on säilynyt varsin alkuperäisessä 1950-luvun asussa.

Kaksi paikallisesti merkittävä vanhaa elokuvateatterirakennusta

4 PALLO – TYYSTERNIEMI

29. Lappeenrannan seurakunnan kirkko ja Nikolain vallit

Lappeenrannan evankelisluterilaisen seurakunnan kirkko omaa mielenkiintoisen historian. Se sijaitsee vanhalla Myllymäellä ns. Nikolain, alkuaan Pyhän Nikolain kruunulinna, valleilla, jotka rakennettiin 1790-luvulla osana kenraali Suvorovin suunnitelmaa Lappeenrannan linnoituksen vahvistamiseksi. Nikolain vallit olivat muodoltaan sarvinnaketyyppejä. Linnakkeen ruutikellari on säilynyt kirkon vieressä. Se korjattiin ja restauroitiin seurakunnalliseksi työhuoneeksi, Vallikellariksi 1961 kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalon suunnitelman mukaan.

Nikolain linnake menetti puolustuksellisen merkityksensä vuoden 1809 jälkeen. Vuonna 1888 Saimaan matkailijayhdistys rakensi vallien radanpuoleiselle tasanteelle puisen

Nikolain vallit ja Lappeenrannan kirkko

näkötornin, jonka graniittinen perustus on yhä jäljellä.

Ensimmäisen maailmansodan kynnyksellä kaupungin venäläinen varuskunta ryhtyi 1913 rakentamaan valleille ortodoksista, tiilistä varuskuntakirkkoa Lappeenrannan kaupungin vastustuksesta välittämättä. Rakennustyöt keskeytyivät vuonna 1914 ja kirkko jäi autioksi. Muodoltaan tämä akateemikko Georg Kosekoffin suunnittelema kirkko edusti muista Suomen varuskuntakirkoista poikkeavaa tyyppiä. Korkealta runkokuoneelta kohoaa suurempi keskikupoli, jota kehystää kulmien neljä pienempää tornia kupoleineen. Puhtaaksi muurattujen seinien aukotuksessa on havaittavissa keskiaikaan viittaavaa epäsäännöllisyyttä.

Suomen itsenäistyttyä keskeneräinen ja osin rappeutunut kirkko tuli valtion omistukseen. Vuonna 1913 itsenäistynyt Lappeenrannan seurakunta anoi rakennusta itselleen

ja erinäisten vaiheiden jälkeen arkkitehti Ilmari Launis laati 1923 suunnitelmat kirkon muuttamiseksi luterilaiseen käyttöön. Korkea kirkkosali jaettiin kahteen kerrokseen ja bysanttilaiset kupolit saivat luterilaisemman muodon. Kirkko valmistui 1924. Linnakemuureihin puhkaistiin samana vuonna kirkkotie.

Omaleimainen kirkkorakennus vanhojen 1700-luvun linnoituslaitteiden ympäröimänä. Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö / RKY 2009

30. Rinteen kerrostalot, Liisankatu - Kyllikinkatu

Seurakunnan asuinkerrostalo, Kyllikinkatu 1, rakennettiin 1950-51 Arkkitehtitoimisto Tuulikki ja Väinö Löyskän piirustusten mukaan aluksi kaksikerroksisena. Vuonna 1953 sitä korotettiin kerroksella Löyskien suunnitelman mukaan. Alue täydentyi 1950-luvulla kun arkkitehti K.A. Pinomaan suunnittelemat neljä kerrostaloa rakennettiin 1954-56. Näitä vanhempi on lähellä sijaitseva 1950-luvun alussa rakennettu Pallon lastentalo.

1950-luvun ehjä kokonaisuus Nikolain vallien tuntumassa.

31. Rikkihappotehtaan asuinrakennukset ja ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen rakennus, Vanha Happutie

Valtion Rikkihappo- ja Superfosfaattitehtaat, perustettiin 1920 ja kaksi vuotta myöhemmin valmistui Lappeenrannassa ensimmäinen erä kotimaista rikkihappoa. Rikki-

Vanha Happutie

happotehdas toimi Lappeenrannassa ja superfosfaattitehdas Kotkassa. Lappeenrannassa valmistettiin myös AIV-rehun valmistuksessa tarvittavaa suolahappoa. Rikkihappo Oy:n toiminta Lappeenrannassa päättyi 1963. Suuri osa alueen tiilistä tuotantorakennuksista on purettu. Paikalla on säilynyt tyylikäs tiilinen konttori ja laboratoriorakennus vuodelta 1927 (Hugo Karsten), tiilinen portinvartijan rakennus sekä joukko vanhoja tuotanto- ja varastorakennuksia.

Vanhan Happotien varrella on säilynyt kuusi asuinrakennusta tehtaan perustamisen ajoilta. Pallonlahdella kohoaa vedestä korkea betoninen kuljettimen tukitorni, jonka avulla rikkikiisu kuljetettiin laivoista tehtaaseen. Happotie 4C:n asuinrakennus on muita hieman koristeellisempi. Vuonna 1923 valmistuneen rakennuksen on suunnitellut insinööri Hugo Karsten. Mahdollisesti myös muut asuinrakennukset ovat hänen piirtämiään. Karsten on suunnitellut vastaavanlaisia myös Vihtavuoren ruutitehtaalle. Valtion Rikkihappo- ja Superfosfaattitehtaat perustettiin juuri ruudinvallituksen tarpeisiin ja Karsten suunnitteli rakennukset kumpaakin valtionyhtiöön.

Paikallisesti merkittävä, teollisuushistoriallisesti arvokas kokonaisuus

32. Tukkipolku 1, vanha asuinrakennus

Lappeenrannan Konepaja Oy toimi Pallon rannassa ja sen toimintaa jatkoi vuodesta 1977 Larox Oy ja nyttemmin Outotec. Teollisuusalueen sisällä on rannassa edustava hirsinen, aumakattoinen asuinrakennus, joka rakennettiin 1800-luvun jälkipuolella. Sitä on muutettu 1898 ja jatkettu 1901 rakennusmestari Pekka Roihan piirustuksin. Länsisivulle tehtiin 1931 eteisosia. Rakennus on kunnostettu edustustiloiksi 2002.

Paikallisesti merkittävä rakennus, osa valtakunnallisesti arvokasta kokonaisuutta / RKY 2009 -rajaus

33. Tyysterniemenrannan asuntoalue ja Happotien 1950-luvun rakennukset

Alueen vanhinta rakennuskantaa on Tyysterniemenranta 6, Huvikummun huvila vuodelta 1922. Talon rakensi sahanomistaja Pekka Haikala Lappeenrannasta. Omakotiasutuksensa alue sai 1950-luvulla. Pääosa rakennuksista on ajalle tyyppisiä puolitoistakerkoksia pientaloja. Alue jatkuu Happotien varrella, Happotie 15–25.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue

34. Tyysterniemenkadun terassikerrostalot

Tyysterniemen harjumuodostelmaa mukailevan Tyysterniemenkadun (1–11) koillispuolella on yhtenäinen porrastettujen rivitalojen kokonaisuus 1960-luvulta. Rakennusten

Tyysterniemenkadun terassitalo

nusten sijoittelussa on otettu huomioon asunnoista avautuvat järvinäköalat, mikä ilmenee paikoin koko asunnon levyisinä parvekkeina.

Paikallisesti merkittävä yhtenäinen rakennusryhmä 1960-luvulta

35. Pallonkatu 9-11 puutalot

Pallon, alkuaan myös Paldon, esikaupunkiasutus juontaa juurensa 1700-luvulta. Se py-

Pallonkatu 9-11

syi vähäisenä esikaupunkina aina 1800-luvulle saakka. Alueelle asettui lähinnä köyhempi väestö, käsityöläisiä ja sotilaita. 1800-luvun lopulla alueen tuntumaan sijoittui teollisuutta, jonka työntekijät asettuivat alueelle. Kaavoituksen piiriin alue tuli vasta 1948 kun Olli Kivisen laatima kaava valmistui. Alueen vanhasta rakennuskannasta on vain osa säilynyt. Pallonkatu 9 vuodelta 1907 on rakennusmestari Pekka Roihan piirtämä puinen asuintalo. Pallonkatu 11 on vanhimmilta osiltaan 1880-luvulta ja korjattu palon jälkeen 1904. Pihajulkisivulle on kolme umpikuistia, joista ovet kuuteen asuntoon. Piharakennus 1800-luvun viime vuosilta. Sekä Pallonkatu 9 että 11 ovat asemakaavalla suojeltuja.

Paikallisesti merkittävä rakennusryhmä jäänteinä vanhasta esikaupunkiasutuksesta, osa valtakunnallisesti arvokasta kokonaisuutta IRKY 2009 -rajaus

36. Taipalsaarentie 5

Poikkeuksellisen rikasmuotoinen kaksikerroksinen asuintalo on valmistunut vuonna 1908 puuliikkeenharjoittaja Joonas Hietamiehelle. Kivisessä, rapatussa alakerroksessa on suurehkot myymälänikkunat. Toisen kerroksen jugendarkkitehtuurille antaa leimansa kadunkulman parveke koristeellisine pylväineen. Pihamaata rajaa saman ikäinen hirsinen varastorakennus.

Paikallisesti merkittävä, arkkitehtonisesti arvokas jugendkauden rakennus, osa valtakunnallisesti arvokasta kokonaisuutta IRKY 2009-rajauks

Taipalsaarentie 5

Upseeritien kaksikerroksiset asuintalot

5 LEIRI

37. Rakuunamäki

Nykyisin Rakuunamäeksi nimetty vanha kasarmialue rakennettiin vuosina 1889-1893 suomalaiselle rakuunarykmentille eli ratsuväelle. Säännöllisen asemakaavan mukaan rakennetut tiiliset kasarmit, upseeriston ja alipäällystön asuinrakennukset, tallit ja varushuoneet suunniteltiin yleisten rakennusten ylläpidossa ylijohdaja Sebastian Gripenbergin ja arkkitehti Jac. Ahrenbergin johdolla. Heidän lisäksi käytännön suunnittelu- ja valvontatehtäviin osallistuivat arkkitehdit John Lybeck, Julius Sirén ja Theodor Decker. Kolmikerroksiset tiiliset kasarmirakennukset sijoitettiin rivistöksi puistokujan varrelle ja upseeriston asuintalot sekä upseerikerho Saimaan rantatöyräällä avautuvien järvinäköalojen äärelle. Terveystieteelliset näkökohdat painoivat suunnittelussa ja rakennuksissa käytettiin modernia rakennus- ja saniteettitekniikka, rakenteissa betonia ja teräsrakenteita. Sairaalarakennus sijoitettiin kulkutautivaaran takia muusta kasarmialueesta erilleen.

Rakuunarykmentti lakkautettiin vuonna 1901 osana ajan venäläistämistoimia ja kasarmialue otettiin venäläisen sotaväen haltuun. 1910-luvun alussa Venäjä ryhtyi Suomessa laajamittaiseen varustautumiseen mahdollista saksalaisten hyökkäystä vastaan.

Rakuunarykmentin kasarmirakennuksia

Myös Lappeenrannan varuskuntaa sekä linnoitusta täydennettiin uusilla rakennuksilla. Kasarmialueelle rakennettiin tuolloin uusi tiilikasarmeja, talleja ja muita varuskunnan rakennuksia. Suunnittelusta vastasi nyt venäläinen insinöörikomennuskunta. Myös varuskuntakirkon rakentamiseen ryhdyttiin kaupungin vastustuksesta välittämättä. Ensimmäinen maailmansota keskeytti tämän varustautumisen kun joukkoja piti siirtää rintamille.

Itsenäisyyden aikana varuskunta-alueella ovat toimineet Uudenmaan Rakuunarykmentti (URR), Hämeen Ratsurykmentti (HRR) sekä Tykistökoulu ja myöhemmin Karjalan Tykistörykmentti. HRR jalkautettiin 1944 ja siirrettiin Lahden Hennalaan. URR jalkautettiin 1947.

Suuri osa vanhan varuskunnan alueesta on nyt siviilikäytössä. Rakuunamäen osayleiskaavassa kaikki keskeiset rakennukset on suojeltu.

Suomalaisen kasarmiarkkitehtuurin merkittävä edustaja. Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö/ RKY 2009

38. Pallon ortodoksinen hautausmaa

Varuskunta-alueen pohjoispuolisella rinteellä sijainnut ortodoksinen hautausmaa on ollut käytössä 1700-luvulta vuoteen 1890. Sitä on tietävästi käytetty jo 1741 Lappeenrannan taistelun jälkeen, mutta virallisesti se perustettiin 1787. Paikalla on säilynyt muutamia hautamuistomerkkejä 1800-luvulta.

Osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä /RKY 2009 -rajaus

39. Sotilassairaala, Valtakatu 11

Lappeenrannan varuskunnan sotilassairaala on rakennettu 1893 osana rakuunarykmentin kokonaisuutta. Sen piirustukset on laadittu Yleisten rakennusten ylihallituksen. Kaksikerroksinen tiilirakennus on säilynyt liki alkuperäisessä asussaan. Pihan laidalla on kaksikerroksinen alaosaltaan tiilinen, yläosaltaan puinen vastaanottorakennus samalta ajalta. Sotilassairaala on rakennettu alkuaan muusta kasarmialueesta erilleen lähelle leirikentän harjoitusalueetta. Mäntyä kasvava mäki on puistomaisesti istutettu. Lappeenrannan sotilassairaala on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, osa Lappeenrannan vanhaa kasarmialuetta. /RKY 2009

40. Entiset varuskunnan henkilökunnan asuinkerrostalot (Kruunu-asunnot), Valtakatu 10-16

Valtakadun varrelle rakennettiin 1950-luvun alussa neljän kolmikerroksisen yksiportaisen lamellitalon ryhmä. Rapatuissa taloissa on harjakatot. Rakennukset ovat nykyisin Kruunuasuntojen hallinnassa. Ryhmää on täydennetty viidennellä talolla vuonna 2001.

Entiset varuskunnan henkilökunnan asuintalot Valtakadun varrella

Chymoksen tehdasrakennukset

Osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä / RKY 2009-rajaus

41. Chymoksen tehtaan vanha osa

Wäinö Tammenoksa perusti Chymos Oy:n alkuaan vuonna 1906 Tainionkoskelle. Tehdas valmisti kotimaisista marjoista ja hedelmistä mehuja. Toiminta siirtyi 1922 Lappeenrantaan, jonne valmistuivat uudet tiiliset tehdasrakennukset. Vanhimman osan punatiiliarkkitehtuurille antaa leimansa päätyjen porrasaiheet. Tätä perusosaa on laajennettu 1932, 1939, 1941 sekä myöhemmin useaan eri otteeseen. 1940-luvun laajennuksen suunnitteli Arkkitehtitoimisto V. ja T. Löyskä.

Paikallisesti merkittävä, arkkitehtonisesti arvokas teollisuusrakennus, liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen ympäristöön

42. Leirikadun, Ihalankadun ja Ratsukadun pientaloalue

Leirikadun, Ihalankadun ja Ratsukadun pientaloalue on vanhaa leirialuetta, joka kaavoitettiin pientalotonteiksi 1930-luvulla. Leirikadun pientaloalue on rakentunut 1930-luvulta lähtien ja täydentynyt 1947. Talvisodan jälkeen Ihalankadun ja Ratsukadun alueelle pystytettiin ns. Ruotsinavun lahjataloja, jotka oli suunniteltu Suomessa mutta poikkeuksellisista oloista johtuen esivalmistettu Ruotsissa. Suunnittelijana oli arkkitehti Kaj Englund. Lappeenrantaan näitä Örebro-taloja tuli parisenkymmentä ja ra-

Talo Ihalankadulta

kennukset olivat valmiina vuoden 1941 alussa. Alueen rakennukset ovat säilyttäneet pääosin alkuperäisen arkkitehtuurinsa. Pihaputarhoilla on tärkeä kaupunkikuvallinen merkitys.

Maakunnallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue

43. Kannuskadun pientaloalue

Kannuskadun pientaloalue on rakentunut sotien jälkeen 1940-luvulla ja 1950-luvun alussa. Pääosa rakennuskannasta on yhden perheen omakotitaloja, Kannuskatu 10 ja 12 useamman asunnon pientaloja.

Maakunnallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue

44. Lentäjäntie 5-13 pienkerrostalot

Arkkitehti Inkeri Siltavuoren suunnittelemat kaksikerroksiset pienkerrostalot vuodelta 1950 sijaitsevat Lentäjäntien puistikadun eteläpuolella viistosti katulinjaan nähden muodostaen yhtenäisen kokonaisuuden. Syvärunkoiset, tiilirunkoiset ja rapatut talot ovat harjakattoisia ja niiden päädyissä on erkkerit.

Maakunnallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue. Yhtenäinen kokonaisuus.

Lentäjantie 5-13

45. Lentäjantie 4-14 kerrostaloalue MMK

Lentäjätien pohjoispuolen kerrostaloalue on rakennettu 1950-luvun alkupuolella. Kolmikerroksiset, harjakattoiset lamellitalot muodostavat sarjan kolmen talon rajajamia, hoidettuja pihakokonaisuuksia. Arkkitehdit Mauri Karkulahti ja E. Hukka suunnittelivat Lentäjantie 4-8 rakennukset ja arkkitehdit Eino Tuompo ja Sillander.

Maakunnallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden kerrostaloalue

46. Suonionkatu 19-23 asuinkerrostalot

Suonionkadun kolmikerroksiset rapatut lamellitalot muodostavat yhtenäisen 1950-luvun kokonaisuuden. Rakennukset suunnitteli arkkitehti Eino Tuompo.

Maakunnallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden kerrostaloalue

47. Valtakatu 18-22 funkistalot

Valtakadun varrella on kolmen funkistalon kokonaisuus 1930-luvulta. Valtakatu 18 on valmistunut vuonna 1939 ja arkkitehti Rainer Sainion piirtämä Valtakatu 20 vuonna 1938. Samalta vuodelta on myös Valtakatu 22, jonka julkisivut on vuorattu tiilellä 1970-luvulla.

Paikallisesti merkittävä funktionalististen pientalojen ryhmä

Lentäjantie 4-14

48. Valtakatu 23/ Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset

Arkkitehtitoimisto V. ja T. Löyskä suunnitteli 1949 Valtakadun varrelle viisikerroksisen asuin- ja liikerakennuksen, joka valmistui 1952. Rakennuksen julkisivut ovat terrastirappausta. Katujulkisivulle luovat arvokkuutta taidokkaat sisäänkäyntiportaalit hyvin säilyneine, ajalle tyypillisine ovineen sekä porrashuoneiden ikkunat takorautaisine koristeikaiteineen.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden asuin- ja liikerakennus, jossa säilynyt aikakauden leima.

49. Lönnrotin koulukeskus

Lönnrotin kansakoulu rakennettiin vuonna 1888 arkkitehti Waldemar Backmanssonin piirustusten mukaan. Hirsinen, ulkoarkkitehtuuriltaan rikasilmäinen koulurakennus on poikkeuksellisen suuri. Alkuaan sen pohjoisivulla oli koristeellinen katos, joka purettiin 30-luvulla. Koulu vaurioitui talvisodan pommituksissa, mutta korjattiin pian käyttöön. Vuoden 2004 peruskorjauksessa palautettiin pommituksessa tuhoutunut pääty ja entisöitiin rakennuksen hienot sisätilat.

Puinen, jugendtyylinen piharakennus on valmistunut 1908 rakennusmestari Edvin Jaakolan suunnittelemana. Siinä toimi alkuaan voimistelusalja ja ruokala.

Lönnrotin koulu

Lappeenrannan Porvarikoulu, myöhemmin Lappeenrannan Lyseo sai oman koulutalon 1897. Tiilisen koulurakennuksen suunnitteli arkkitehti Onni Törnqvist (myöh. Tarjanne). Rakennusta laajennettiin 1907 (arkk. Karl Hård af Segerstad) ja korotettiin 1939 (arkk. Martti Välikangas). Rakennuksessa toimii nyt Lyseon lukio.

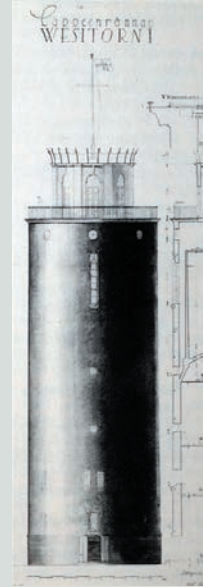
Maakunnallisesti merkittävä arkkitehtonisesti arvokas kouluympäristö, osa valtakunnallisesti arvokasta ympäristöä / RKY 2009 -rajaus

6 TAIKINAMÄKI

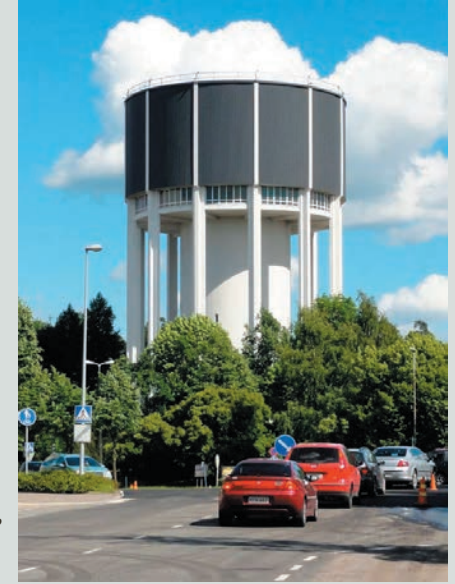
50. Vesitorni

Lappeenrannan vesitorni rakennettiin 1927 Taikinamäen korkeimmalle mäelle arkkitehti Martti Välikankaan suunnitelman mukaan. Alkuperäisessä asussaan se oli pohjamuodoltaan pyöreä rapattu torni, jonka laella oli katselutasanne sekä kruunumainen paviljonki. Vuonna 1955 vesitorni uudistettiin kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalon suunnitelman mukaan. Vanhan tornin ympärille rakennettiin uusi torni, jonka yläosaan tuli suuri sylinterimäinen vesisäiliö. Säiliötä tukemaan sijoitettiin tornin ulkopuolelle teräsbetoniset tukipilarit. Vanha Välikankaan säiliö on säilynyt tornin sisällä. Vesisäiliöosan alaosa kiertää näköalakerros, jossa oli aikanaan myös suosittu kahvila.

Maakunnallisesti merkittävä kaupungin symbolirakennus, maamerkki

Vasemmalla Martti Välikankaan julkisivupiirustus vuodelta 1926, oikealla vesitorni nykyasussaan. Piirustus Arkkitehtuurimuseo.

51. Musiikkiopisto

Lappeenrannan ensimmäinen kansakoulu aloitti 1874 toimintansa Taikinamäessä, jonne pystytettiin puinen koulurakennus entisen Lappeen pappilan hirsistä. Vanha pappila oli vuodelta 1807 ja uusi rakennettiin Kahilan kylään, nykyisen keskussairaalan lähelle, missä 1875 valmistunut pappilan rakennus edelleen on. Taikinamäen koulun ja uuden pappilan arkkitehtuurissa on paljon yhtäläisyyttä. Koulurakennusta laajennettiin 1894. Peruskouluopetus Taikinamäen koulussa loppui 1980-luvulle tultaessa ja Lappeenrannan musiikkiopisto sijoittui rakennuksiin. Musiikkiopiston uudisrakennus valmistui vuonna 1986. Sen suunnitteli arkkitehtuurikilpailun voittanut A-konsultit (Erik Adlercreutz ja Hasse Hägerström). Rakennuksen julkisivut ovat puuta. Entinen koulurakennus on suojeltu asemakaavassa s-merkinnällä.

Maakunnallisesti merkittävä vanha koulurakennus ja sen moderni uudisosa

52. Peltolan koulu ja Kimpisen koulu

Peltolan kansakoulun kivinen rakennus valmistui vuonna 1930. Se on kouluhallituksen arkkitehdin, Toivo Salervon käsialaa. Salervohan kehitti myös aina 1980-luvulla kouluopetuksessa käytetyn käsialan. Klassisistisella rakennuksella on huomattava kaupunkikuvallinen arvo, sillä sen kaareva julkisivu myötäilee liikenneympyrän kehää. Lappeenrannan tyttölyseo perustettiin 1939 ja alkuvuodet se toimi tilapäisissä tiloissa kunnes oma koulurakennus valmistui 1951. Suunnittelusta vastasi Rakennushallitus. Tyttölyseon sali toimi pitkään kaupungin merkittävimpänä juhla- ja konserttitilana.

Musikkiopisto, entinen Taikinmäen koulu

Maakunnallisesti merkittävä, arkkitehtonisesti arvokas kouluympäristö

53. Kortteli 6/7 Valtakadun ja Koulukadun välillä

Vesitornin viereinen kerrostalokortteli Valtakadun ja Koulukadun välissä rakennettiin 1950-luvun alussa. Kaupungin ensimmäiset Arava-talot nousivat kortteliin nimekkäiden arkkitehtien suunnittelemina. As Oy Taikinmäen kolme lamellitaloa Koulukatu 47-51 vuodelta 1951 ovat arkkitehti Eino Tuompon suunnittelemia. Seuraavana vuonna valmistui arkkitehti ja olympiamitalisti Einari Teräsvirran suunnittelema Rautama-Repolan työntekijöiden asuinkerrostalo Koulukatu 47. Karjalaisten talo, Valtakatu 64 vuodelta 1951 on arkkitehti Toivo Löyskän suunnittelema. Valtakatu 66-68, arkkitehti Olli Kivisen suunnittelema Veljestalo on rakennettu 1952 ja Valtakatu 70 (arkkitehdit Tuulikki ja Väinö Löyskä) vuonna 1954. Koulukatu 53 vuodelta 1954 on Olli Kivisen suunnittelema.

Maakunnallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden kerrostalokortteli, kaupungin ensimmäiset Arava-talot

54. Maakuntakirjasto

Aiemmin avoimena kenttänä ollut Vapaudenaukio alkoi täyttyä 1970-luvulla kun arkkitehti Erkki Pasasen suunnittelema kirjastorakennus valmistui vuonna 1974. Julkisivujen arkkitehtuuriltaan se on aikakaudelleen tyyppistä karua betonia, mutta sisätiloil-

Peltolan koulu ja vesitorni

taan se on avara ja valoisa.

Paikallisesti merkittävä, arkkitehtonisesti arvokas julkinen rakennus 1970-luvulta

55. Maaherrankadun pientaloalue

Alueen vanhimpia pientaloja on vuonna 1928 valmistunut Maaherrankatu 15. Maaherrankatu 15 on rakennettu 1928.

Koulukatu 47 ja Valtakatu 64

rankatu 10 on vuodelta 1939. Poikkeuksellisen edustava suurehko omakotitalo vuodelta 1947 on Maaherrankatu 5, arkkitehtina Laura Järvi-Larkas ja rappauskoristelu Yrjö Kyllösen, joka on koristerapannut sekä Lastenlinnan että Lauritsalan kansakoulun julkisivut. 1960-luvun pientaloarkkitehtuuria edustaa Maaherrankatu 9-11 atriumtalo, joka on Jaakko Kontion ja Kalle Räikkeen suunnittelema.

Maakunnallisesti merkittävä, pääosin jälleenrakennuskauden pientaloalue

56. Lappeenkadun 4-8 kerrostalot

Arkkitehti Per Björkvallin suunnittelemat kaksi kolmikerroksista lamellikerrostaloa vuosilta 1953 ja 1955 muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.

Maakunnallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden kerrostalokortteli

57. Armilankadun ja Pohjolankadun pientalokortteli

Armilankadun ja Pohjolankadun välissä on säilynyt 1930- ja 1940-luvun vaihteessa rakentunut pientaloalue, jonka rakennukset tosin ovat varsin kookkaita. Rapatut julkisivut aikaansaavat yhtenäisen katukuvan.

Paikallisesti merkittävä, pääosin sotia edeltävältä ajalta oleva pientaloalue

58. Ns. Suurperheisten talot, Pohjolankatu 4-8

Arkkitehti Eino Tuompon suunnittelemat ns. Suurperheisten talot nousivat vuosina

1952-53 vesitornin ja tyttölyseon tuntumaan. Kolme kolmikerroksista lamellia ovat julkisivuiltaan rapattuja.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden sosiaalista asuntotuotantoa edustava rakennusryhmä

7 KIMPINEN

59. Kimpisen urheilukeskus ja Kimpisen vallit

Kimpisen urheilukeskus rakennettiin 1930-luvun lopulla työttömyystöinä. Suunnitelmat funktionalistista betonikatsomoa ja kenttää varten laadittiin kaupungin rakennustoimistossa vuonna 1937. Seuraavana vuonna rakennushallitus puuttui suunnitelmiin, joiden katsottiin vaarantavan historiallisten linnoitusvallien asemaa. Taustalla oli muinaistieteellisen lautakunnan lausunto ja arkkitehti Otto-livari Meurmanin kannanotto. Lausunnossa ehdotettiin kentän suunnan pientä siirtoa. Kaupunki pyysi lausuntoa Martti Jukolalta, joka vastusti kentän siirtämistä, ja kaupunki päätti rakentaa kentän kuten aiemmin oli suunniteltu. Näin kenttä rakennuksineen valmistui vuonna 1939. Osa valleista tuhoutui. Kentän katsomoja on laajennettu myöhemmin. Kimpisen vallit on rakennettu Linnoituksen etulinnakkeiksi Suvorovin kaudella 1790-luvulla. Itäiseksi reductiksi kutsuttu, kivimuurein tuetuista maavalleista rakennettu linnake oli muodoltaan bastionimainen, ja sen kärki osoitti kohti itää. Juuri tämä kärki tuhoutui urheilukenttää rakennettaessa. Muutoin vallit ovat kuluneisuudestaan huoli-

Kimpiisen vallit

matta varsin hyvin säilyneitä. Ne on asemakaavassa suojeltu sm-määräyksellä. Kimpiisen urheilukeskukseen kuuluu lisäksi jo vanhastaan tenniskenttä. Puistomaisella mäntyä kasvavalla alueella on lisäksi harjoituskenttä.

Paikallisesti merkittävä 1930-luvun urheilukeskus historiallisten 1700-luvun linnoituslaitteiden tuntumassa, jälkimmäiset katsottava valtakunnallisesti merkittäviksi

60. Myllysaaren uimalamiljö

Myllysaari on ollut pitkään lappeenrantalaisten virkistysaluetta. Se siirrettiin Lappeen kunnasta kaupunkiin vuonna 1910. Jo vuodesta 1928 Kimpienniemen pohjoisrannalla oli puinen uimalaitos. Uimalaitoksen katsomo ja pukuhuonetilat on rakennettu vanhimmilta osin 1939 ja niitä täydennetty 1948 ja jatkettu myöhemmin 1970-luvulla. Hyppytornit ovat 1960-luvun alusta. Myllysaaren uimalaan on aina kuulunut puinen liukumäki. Nykyinen on 1990-luvulta samoin kuin viereinen kioskki.

Paikallisesti ja maisemallisesti merkittävä vapaa-ajan keskus

61. Kimpiisenkadun ja Neulasepänkadun pientaloalueet

Kimpiisenkadun ja Neulasepänkadun alue on rakentunut 1930-luvulta lähtien ja se on perustunut Meurmanin yleiskaavaan vuodelta 1936. Alueen rakennuksista useimmat ovat varsin edustavasti rakennettuja suuria omakotitaloja, joihin liittyy paikoin kivimuurein terassoituja puutarhoja. Neulasepänkadun pohjoispuolella rakennusten piha-

maat rajoittuvat rantapuistoon. Neulasepänkatu 9 vuodelta 1950 on arkkitehti Einari Teräsvirran suunnittelema.

Maakunnallisesti merkittävä, 1930-luvulta rakennettu, pääosin jälleenrakennuskauden pientaloalue

62. Mäkikadun pientaloalue

Mäkikadun varren pientaloalue on rakennettu sotien jälkeen 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alussa. Alueelle tyypillisiä ovat puolitoistakerroksiset, koristerapatut pientalot, joihin liittyy hoidetut puutarhat. Erityisesti kadun länsipuolen rinnetonttien kivimuurein terassoidut puutarhat perennoineen ovat luoneet kuvaa hyvin hoidetusta asuinympäristöstä.

Paikallisesti merkittävä, pääosin jälleenrakennuskauden pientaloalue

63. Pajukadun ja Kantokadun pientaloalue

Pajukadun ja Kantokadun pientaloalue on rakentunut samoin kuin Mäkikadunkin alue 1940-luvun lopulta 1950-luvulle. Puolitoistakerroksiset rakennukset puutarhatontteineen muodostavat yhtenäisiä katunäkymiä mäkisessä maastossa. Pajukadun pohjoispuolisista rakennuksista monet ovat yksikerroksisia. Ne ovat 1950-luvun puoliväliltä. Uudempaa arkkitehtuuria alueella edustavat 1960-luvulla rakennetut Kantokatu 3 ja Kantokatu 1 - Mäkikatu 16, joista jälkimmäisessä toimi aiemmin Laura Korpikaivo-

Mäkikatu

Tammisen museo vuonna 1983 rakennetussa osassa.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue

64. Imatrantien rivitalot, Imatrantie 7-13

Imatrantien rinnetontille kohosi 1950- ja 60-luvulla yhtenäinen rivitalojen ryhmä, joiden kaikkien suunnittelusta vastasi kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalo.

- Imatrantie 7, kaksikerroksinen asuinkerrostalo vuodelta 1963 Reino Ahjopalo, julkisivut punatiiltä ja aaltomineriittiä.
- Imatrantie 9, kaksikerroksinen rivitalo vuodelta 1955 Reino Ahjopalo, julkisivut punatiiltä ja aaltomineriittiä.
- Imatrantie 11, kaksikerroksinen asuinkerrostalo vuodelta 1961, Reino Ahjopalo, julkisivut punatiiltä ja aaltomineriittiä.

Paikallisesti merkittävä 1950- ja 1960-luvun pienkerros- ja rivitaloalue rinnemaastossa.

65. Etelä-Saimaan keskussairaala

Vuonna 1943 annettiin Keskussairaalamaki, jonka mukaan keskussairaaloina tulivat toimimaan valtion lääninsairaalat. Lakiin tehtiin muutos sodan jälkeen 1948. Valtioneuvosto määräsi 1947 Etelä-Saimaan keskussairaalan sijaintikunnaksi Lappeenrannan. Sairaalan suunnitelmat laadittiin rakennushallituksessa yliarkkitehti Ragnar Wessmanin johdolla. Rakentaminen alkoi kesällä 1952, ja rakennustyöt saatiin valmiiksi keväällä 1955.

Yksitoistakerroksiseen potilasrakennukseen liittyi matalammat siipirakennukset. Valkeaksi rapattu sairaalarakennus näkyy maamerkinä Saimaan rantamaisemassa. Alueen puistomaisessa ympäristössä on saman ikäisiä henkilökunnan asuinkerrostaloja sekä uudempia hoito- ja asuinrakennuksia.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden laitosrakennus, jolla on huomattava asema Saimaan järvimaisemassa

66. Keskussairaalan asuntoalue, Valto Käkelän katu

Etelä-Saimaan keskussairaalan rakentamisen yhteydessä valmistuivat myös henkilökunnan asuinrakennukset. Valto Käkelän katu 14:ssä on kolme kuusikerroksista pistetaloa vuodelta 1955. Suunnittelusta vastasi arkkitehti Ragnar Wessman. Valto Käkelän katu 20:n kolmikerroksinen lamellitalo on vuodelta 1955 (suunnittelija?). Myös Valto Käkelän katu 10 on kolmikerroksinen lamellitalo samalta vuodelta. Molemmat rakennukset ovat säilyttäneet hyvin jälleenrakennuskauden moni-ilmeisen arkkitehtuurin. Valto Käkelän katu 22, entiset yllilääkäreiden talot, on kaksikerroksinen neljän talon ketjutalo vuodelta 1955 (suunnittelija?). Asuntoaluetta on myöhemmin täydennetty uudemmilla asuinkerrostaloilla.

Paikallisesti merkittävä, pääosin jälleenrakennuskauden asuntoalue, liittyy kohteeseen 65

Etelä-Saimaan keskussairaala

Keskussairaalkan asuntoalue

67. Lappeen vanha pappila, Valtakatu 80

Lappeen ja Lappeenrannan yhteisen seurakunnan pappila siirrettiin 1800-luvun alkuvuosina Kimpisestä Kahilan kylään. Nykyinen päärakennus valmistui vuonna 1875 ja vanha pappila siirrettiin lähelle kaupungin keskustaa Taikinmäen kansakouluksi. Uusi pappila vuorattiin 1884 rakennusmestari E.J. Holpaisen johdolla. Rakennus on säilyttänyt hyvin tämä uusrenessanssiasunsa. Samaan aikaan pappilan kanssa rakennettiin myös suuri kiviavetta. Pappilan pihapiiriin kuuluu lisäksi pehtorin hirsinen asuinrakennus vuodelta 1931 sekä vanha aittarivi. Puistossa on monia vanhoja jalopuita. Asemakaavalla suojeltuja päärakennus sr-1, muut sr-2, alue P/s

Maakunnallisesti merkittävä 1800-luvun pappilaympäristö

8 LEPOLA

68. Lepolan hautausmaa ja siunauskappeli

Lappeen seurakunta perusti uuden Lepolan hautausmaan vuonna 1938. Se sijoitettiin

Lappeen vanha pappila

kirkkoherran virkatalon maalle. Hautausmaan kappeleineen suunnitteli Ilmari Wirkkala, joka on maan tuotteliaimpia hautausmaiden ja muistomerkkien suunnittelijoita. Lepolassa Wirkkala saattoi toteuttaa näkemyksiään "mallihautausmaasta". Kivimuurin ympäröimälle hautausmaalle on käynti mahtavan, antiikin roomalaisvaikutteisen pääportin kautta. Portin kuva-aiheena on ylösnousemus. Siunauskappeli valmistui 1938 ja hautausmaa vihittiin käyttöön 4.6.1939.

Portin ulkopuolella, Armilankatu 46, on 1930-luvun lopulla rakennettu rapattu asuinrakennus, joka on liittynyt aiemmin toiminnallisesti hautausmaahan.

Maakunnallisesti merkittävä hautausmaa-alue

69. Juvakankadun pientaloalue, parilliset numerot

Juvakankadun omakotialueen aktiivinen rakentaminen alkoi sotien jälkeen 1940-luvun jälkipuolella ja jatkui 1950-luvun alkupuolen. Alueella vallitseva rakennustyyppi on puolitoistakerroksinen omakotitalo, jonka julkisivut ovat joko koristerapatut tai lauta-verhotut. Alue on täydentynyt 1960-luvulla ja uusiutunut osaksi myöhemminkin, mutta yleisilmeeltään se on säilyttänyt jälleenrakennuskauden pienimittakaavaisen asun.

Lepolan hautausmaan portti ja siunauskappeli

Paikallisesti merkittävä, pääosin jälleenrakennuskauden pientaloalue

70. Etelä-Saimaan ammattioppilaitos; Pohjolankatu 12

Etelä-Saimaan ammattioppilaitoksen (Lappeenrannan ammattikoulun) suunnittelusta järjestettiin 1956 arkkitehtuurikilpailu, jonka voitti arkkitehtiveljesten Tuomo ja Timo Suomalaisen ehdotus. Vuonna 1960 valmistunut rakennus edustaa pelkistetyiltä julkisivuiltaan samaa puhdaslinjaisuutta, joka oli tuolloin tunnusomaista Suomalaisten arkkitehtuurille. Koulun laajennus vuodelta 1975 on Arkkitehtitoimisto Pauli Vuorisen suunnittelemia.

Paikallisesti merkittävä, arkkitehtonisesti arvokas oppilaitosrakennus 1960-luvun alusta

9 PELTOLA

71. Valtion virastotalot, Pormestarinkatu 1

Peltolan kaupunginosan muutoksen voidaan katsoa alkaneen 1950-luvun keskivaiheilla. Ensimmäisenä suurempana virastotalona valmistui posti- ja lennätintalo vuon-

Ammattioppilaitos

na 1956. Sen suunnitelmat laati jo vuonna 1954 rakennushallituksen arkkitehti Martti Melakari, jonka kynästä ovat myös mm. Savonlinnan, Kuopion, Nokian ja Sallan postitalot. Nelikerroksinen, harjakattoinen rakennus rapattuine julkisivuineen liittyy vielä selvästi jälleenrakennuskauden arkkitehtuuriin.

Hallintokorttelien tuleva rakentaminen perustui pitkälti keskustan suunnittelukilpailun 1963 voittaneen arkkitehti Erkki Juutilaisen suunnitelmaan vuodelta 1966. Juutilaisen suunnitelmien pohjalta laadittiin vieläkin voimassa oleva Lappeenrannan hallintokeskuksen asemakaava, joka hyväksyttiin vuonna 1975. Uudet valtion virastotalon rakennukset valmistuivat postitalon tuntumaan vuonna 1982 arkkitehtitoimisto CJN:n (Arkkitehtitoimisto Castrén - Jauhiainen - Nuutila) suunnittelemina. Arkkitehti Eero Valtiala kantoi päävastuun suunnittelusta. Postitalon eteläpuolella olevassa rakennuksessa toimii poliisilaitos ja länsipuolisessa neliömäisessä rakennuksessa muita valtion virastoja. Rakennusten vertikaalisesti jäsenneetyt julkisivut ovat keltatiilisistä elementeistä. Rakennusten peruskorjaus ja laajennus toteutettiin vuosina 2004–2006 (CJN).

Paikallisesti merkittävä, 1960-luvun alusta lähtien rakentunut virastotalokokonaisuus

72. Kaupungintalo, Villimiehenkatu 1

Lappeenrannan kaupungintalo rakennettiin osana virastotalokeskittymää ja sen ensimmäinen vaihe valmistui vuonna 1984. Kaupungintalon paikka oli valittu arkkitehti Vil-

Vanha Postitalo

jo Revellin ehdotuksesta. Rakennuksen suunnittelusta vastasi arkkitehtitoimisto CJN, pääsuunnittelijanaan arkkitehti Yrjö Sahlstedt. Kansalaistorin laidalla sijaitseva kaupungintalo on betoniin valettu versio Italian keskiajan ja renessanssin palazzo publicosta. Julkisivuissa on alun perin käytetty betonia, tiililaattaa, terästä ja lasia. Julkisivujen teräksiset säleiköt on lisätty myöhemmin. Kaupungintalo, kuten valtion virastotalotkin, perustuu Juutilaisen suunnitelman kaksitasoratkaisuun, jota on pidetty tuon ajan kaupunkisuunnittelun tyypillisenä piirteenä.

Paikallisesti merkittävä 1980-luvun kaupungintalo

73. Kauppakatu 68-74 liike- ja asuinkerrostalot

Rautatieasemalta kaupunkiin savuttaessa Kauppakatu 68–74 seitsenkerroksiset tornitalot muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden vastapainona kadun vastakkaisella puolella sijaitsevan vanhan hautausmaan puistonäkymälle. Asunto-osakeyhtiöt Osmon-torni, Untamontorni, Viipurintorni ja Kalevantorni rakennettiin vuosina 1956–1960. Suunnittelijoina olivat Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehdit Teuvo Lindfors ja Matti Hirvonen. Viipurintorni poikkeaa muista, sillä siinä ei ole kolmekerroksista lamelliosaa kuten muissa ja sen julkisivut ovat rapatut. Muissa tornitaloissa on käytetty punatiiltä.

Kaupungintalo

Paikallisesti merkittävä 1950- 60-luvun yhtenäinen kerrostaloalue

10 ALAKYLÄ

74. Juvakankadun pientaloalue, parittomat numerot

Juvakankadun omakotialueen aktiivinen rakentaminen alkoi sotien jälkeen 1940-luvun jälkipuolella ja jatkui 1950-luvun alkupuolen. Alueella vallitseva rakennustyyppi on puolitoistakerroksinen omakotitalo, jonka julkisivut ovat joko koristerapatut tai lauta-verhotut. Alue on täydentynyt 1960-luvulla ja uusiutunut osaksi myöhemminkin, mutta yleisilmeeltään se on säilyttänyt jälleenrakennuskauden pienimittakaavaisen asun.

Paikallisesti merkittävä, pääosin jälleenrakennuskauden pientaloalue, liittyy kohteeseen 69

75. Kalervonkadun pientaloalue, Kalervonkatu 62-109

Kalervonkadun loppupään rakennukset on rakennettu varsin lyhyen ajan kuluessa vuosien 1947 ja 1960 välillä. Rakennuskanta on tyypillistä jälleenrakennuskauden talo-

Kauppakatu 68-74

tyyppiä. Puolitoistakerroksisten rakennusten julkisivut ovat pääasiassa joko koristera-pattuja tai laudoitettuja.

Paikallisesti merkittävä, pääosin jälleenrakennuskauden pientaloalue, liittyy kohteisiin 69 ja 74

76. Alakylän itäosan pientaloalue (Mäntymäenkatu ja Viertolanka-tu)

Alakylän itäosan rakennuskanta on peräisin 1970- ja 1980-luvulta. Alueen pientalo-tyyppeinä vaihtelevat matalat tiilitalot ja aikakaudelle tyypilliset korkean harjakaton kattamat omakotitalot, joissa alakerta on tiilestä ja toinen kerros useissa tapauksissa lautaverhottu.

Paikallisesti merkittävä 1970- ja 80-lukujen yhtenäinen pientaloalue.

Kalervonkatua

II TYKKI – KIVIHARJU

77. Entinen Säästöpankin liiketalo
Lappeenrannan kauppatori muutettiin 1950-luvun keskivaiheilla Kaupunginlahden rannalta nykyiselle paikalleen ja alueen kaupallinen merkitys kasvoi. Säästöpankin talosta järjestettiin 1955 arkkitehtuurikilpailu. Kilpailun voitti arkkitehti Olli Kivinen, jonka suunnittelema kahdeksankerroksinen asuin- ja lii-kerakennus vuosilta 1955-56 hallitsee alueen kaupunkikuvaa. Torin puoleisen julkisivun ranskalaiset parvekkeet luovat arkkitehtuuril-le elävää rytmikkaa.

Kaupunkikuvallinen maamerkki 1950-luvulta.

Ent. Säästöpankin liiketalo

78. Kauppakatu 45-49 liike- ja asuinrakennukset

Muutoin uusiutuneen Kauppakadun varrella on säilynyt kolmen jälleenrakennuskauden liike- ja asuinrakennuksen ryhmä. Kauppakatu 45 on vuodelta 1946, Kauppakatu 47 vuodelta 1950 ja Kauppakatu 49 vuodelta 1956. Kolmikerroksiset rakennukset ovat kaikki julkisivuiltaan rapattuja.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden liike- ja asuinrakennusten ryhmä

79. Vanha Hautausmaa

Lappeen ja Lappeenrannan luterilainen hautausmaa sijaitsi aiemmin Linnoituksessa ja 1700-luvun lopulta Lappeen kirkon eteläpuolella. Viimeksi mainittu hautausmaa jäi kuitenkin 1800-luvun jälkipuolella kaupunkiasutuksen saartamaksi ja uuden hautausmaan tarve kävi ilmeiseksi. Senaatti vahvisti vuonna 1887 Tykin alueella olevan hautausmaan Lappeen ja Lappeenrannan yhteiseksi hautausmaaksi. Lappeen kirkon ympärillä ollut kivimuuri purettiin ja kivet kuljetettiin hautausmaan kiviaitaan. Hautausmaalla ei ole siunauskappelia. Hautausmaan huoltorakennus lienee 1920-luvulta.

Paikallisesti merkittävä vanha hautausmaa

80. Kiviharjun kerrostaloalue

Kiviharjun vanha puutaloalue alkoi uusiutua voimakkaasti 1980-luvulla kun vuonna 1976 vahvistettua asemakaavaa ryhdyttiin toteuttamaan. Alue koostuu kolmikerroksisista lamelli- ja pistetaloista. Ajan kaavoitusperiaatteiden mukaisesti asuinkadut on rauhoitettu liikenteeltä. Kiviharju muodostaa nykyisin yhtenäisen kerrostaloalueen suojaisine pihoineen.

Paikallisesti merkittävä 1980-luvun kerrostaloalue keskustan tuntumassa

81. Tykin vanha pientaloalue

Tykin ja Kiviharjun kaupunginosan esikaupunkiasutus on saanut alkunsa 1880-luvulla, jolloin Lappeen kunnan puolelle sijoittui kasvavan Lappeenrannan väestöä. Rakentaminen alkoi vapaasti ilman kaavoitusta, mikä näkyy nykyisessäkin korttelirakenteessa ja katuverkostossa. Vuonna 1908 valmistui K.A. Jylhän laatima asemakaava, joka oli lähinnä vallitsevan tilanteen mittausta. Tykki kasvoi erityisesti 1920- ja 1930-luvulla ja tältä ajalta onkin suuri osa rakennuskannasta. Meurmanin 1936 vahvistettu kaava toteutui lähinnä vain Kiviharjussa ja Tykin eteläisissä osissa. Alueen peruskorjaamista tukeva asemakaava vahvistettiin 1978 ja uudistettiin 1988. Tykin alue on säilyttänyt omaleimaisen puukaupunkileimansa ja alueen vanha rakennuskanta on pääosin hyvässä kunnossa. Reijolankatu 22 on Kiviharjusta siirretty 1800-luvun lopun koristeellinen huvilarakennus.

Kiviharjua

Maakunnallisesti merkittävä vanha, vapaasti rakentunut pientaloalue

82. Matkamiehenkadun pientaloalue ja nk. Tykin koulu

Lappeen kunnan Armilan kansakoulun toiminta alkoi vuokratiloissa syksyllä 1921. Seuraavana vuonna valmistui Matkamiehenkadun, entisen Kourulankadun varrella sijaitseva puinen koulurakennus, jonka suunnitteli rakennusmestari A. Makkonen. Koulua on

Tykin pientaloaluetta

Armilan koulut

myöhemmin kutsuttu Tykin kouluksi. Matkamiehenkadun varrella on yhtenäinen puolitoistakerroksisten omakotitalojen ryhmä. Ne on rakennettu vuosina 1953–1958.

Paikallisesti merkittävä 1920-luvun puukoulu ja jälleenrakennuskauden asuntoalue

83. Armilan koulu, Ratakatu 18

Armilan kansakoulu rakennettiin 1937-38 Otto-livari Meurmanin 1935 laatiman asemakaavan mukaan. Funktionalistisen koulutalon suunnitteli viipurilainen arkkitehti Jalmari Lankinen. Nelikerroksinen, valkeaksi rapattu rakennus koostuu kahdesta siivestä, joiden nivelkohta on pyöristetty. Aikalaiset kuvasivat tarkoituksenmukaisen rakennuksen arkkitehtuuria maltillisiksi funktionalismiksi. Talvisodan aikana uusi koulurakennus toimi sotasairaalaan kuten monet muutkin Lappeenrannan rakennukset. Koulukokonaisuutta täydennettiin 1964-65 niin sanotulla U-koululla, johon sijoittui Lappeenrannan keskikoulu, myöhempi Lappeenrannan Yhteiskoulu.

Maakunnallisesti merkittävä koulurakennus funktionalismin kaudelta

84. Asuinkerrostalo Koljonlinna, Snellmaninkatu 13

Koljonlinnana tunnettu nelikerroksinen asuintalo valmistui 1948 VR:n työntekijöille. Se edustaa jälleenrakennuskauden arkkitehtuuria molemmissa päädyissä olevine erk-kerivöyhykkeineen. Rakennus peruskorjattiin vuosina 2004–2005 opiskelija-asuntolaksi.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden kerrostalo

12 KESÄMÄKI

85. Kesämäen omakotialue

Leirikentän ja sittemmin lentokentän eteläpuolella oleva Kesämäen ja Soturinkylän alue kaavoitettiin omakotialueeksi vuonna 1947 ja alueen lähes sadan tontin rakentaminen käynnistyi välittömästi. Tuloksena oli yhtenäinen, väljästi rakennettu puutarhakaupunki, jonka asukkaat olivat pääosin rintamiehiä. Rakennusten julkisivuissa vaihtelee roiskerappaus ja lautaverhoilu.

Paikallisesti merkittävä väljästi rakennettu jälleenrakennuskauden omakotialue

86. Kesämäen koulut

Kesämäen kansakoulu rakennettiin 1954-59 kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalon suunnitelman mukaan. Männikköiselle rinnetontille on sijoitettu väljästi neljä kahden luokkahuoneen yksikköä sekä neljä muuta koulutoimen rakennusta. Pulpettikattoisten

Kesämäen omakotialue

Kesämäen koulu

rakennusten julkisivumateriaaleina ovat punatiili, valkea betonipinta ja lautaverhous. Ahjopalo toteutti Kesämaässä ajan modernia kouluarkkitehtuuria. Itä-Suomen koulun rakennus on vuodelta 2005.

Entinen Saimaan Yhteislyseo, nykyinen Kesämäenrinteen koulu valmistui vuonna 1958 arkkitehti V.J. Myyrinmaan suunnittelemana. Julkisivumateriaaleiltaan se liittyy Kesämäen koulun rakennusryhmään.

Maakunnallisesti merkittävä koulukeskus 1950-luvulta

87. Ristikankaan hautausmaa ja siunauskappeli

Ristikankaan siunauskappeli rakennettiin 1956-57 arkkitehti Erik Bryggmanin 1955 laatiman suunnitelman mukaan. Työ jäi Bryggmanin viimeiseksi sillä hän kuoli joulukuussa 1955. Lopullisesta toteutuksesta vastasi Bryggmanin toimistossa arkkitehti Olli Kestilä. Petäjiä kasvavalla mäellä sijaitseva kappelissa on korkea harjakatto. Salia kattaa paraboloidinen kattoholvi ja suuri ikkunaseinä luo panoraamanäkymän ympäröivään luontoon. Ulkoseinässä on Wäinö Aaltosen pronssireliefi Seppelöidyt äidit vuodelta 1960. Ristikankaan hautausmaa on otettu käyttöön jo 1932. Vuonna 1954 maanvaihokauppa kaupungin kanssa laajensi alueen 13 hehtaariin. Hautausmaata ympäröi harmaakivimuur. Alueeseen liittyy Ristikankaankadun varrella seurakunnan 1960-61 rakennuttama Ristikankaan pappila, jonka suunnittelusta vastasi kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalo. Myös viereinen seurakuntatalo vuodelta 1956 on Ahjopalon suunnittelema.

Maakunnallisesti merkittävä, arkkitehtonisesti arvokas siunauskappeli 1950-luvulta ja hautausmaa

Ristikankaan siunauskappeli

88. Imatran Voiman muuntoasema, Simolantie 18

Eduskunta teki päätöksen Imatran voimalaitoksen rakentamisesta 1921, ja voimalaitoksen ja siihen liittyvien muuntoasemien rakentaminen käynnistyi 1922. Koko voimalaitosverkosto otettiin käyttöön keuhällä 1929. Arkkitehtuurisuunnitteluun vaikuttivat suunnittelukilpailun voittaneet veljekset Oiva ja Kauno S. Kallio. Voimalaitosrakennukset ja niihin liittyvät muuntoasemat rakennettiin puhtaaksimuuratusta punatiilestä ja rakenteissa käytettiin teräsbetonia. Muuntoasemien lopullisesta suunnittelusta vastasi rakennusteknikko Emil Ekegren. Vuonna 1929 valmistunut Lappeenrannan muuntoasema on säilyttänyt hyvin alkuperäisen klassisistisen asunsa, jolle ovat luonteenomaisia suuret kaaripäätteiset moniruutuiset ikkunat. Muuntoasema on suojeltu asemakaavalla (2010).

Paikallisesti merkittävä, arkkitehtonisesti arvokas muuntamorakennus 1920-luvulta. Osa valtakunnallisesti arvokasta Imatran voimalaitoksen teollisuusarkkitehtuuria

13 KUUSELA

89. Rinnetien pientaloalue

Rinnetien asutus on syntynyt 1940- ja 1950-luvulla. Alueen asemakaavan laati 1947-49 Paraisten Kalkki Oy:n toimeksiannosta arkkitehti Olli Kivinen. Väljillä tonteilla si-

jaitsevat talot ovat enimmäkseen ajalle tyypillisiä puolitoistakerroksisia omakotitaloja ja ne muodostavat varsin yhtenäisen kokonaisuuden. Osa rakennuksista on Kivisen suunnittelema mallitaloja. Julkisivumateriaaleina vaihtelevat roiskerappaus ja lautaverhous.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue

14 REIJOLA

90. Lappeenrannan rautatieasema ja VR:n asuinrakennukset Ratakadun varrella

Lappeenrannan rautatieaseman paikka muutettiin 1930-luvulta nykyisen torin läheltä Reijolaan, joka oli 1932 liitetty kaupunkiin. Syynä oli uuden Karjalan radan rakentaminen. Puinen, aumakattoinen asemarakennus valmistui 1934 VR:n rakennusteknillisen toimiston laatimien tyyppiirustusten mukaan. Aseman arkkitehti on kokenut joitakin muutoksia vuonna 2000 kun uutta puuarkkitehtuuria edustava Lappeenrannan Matkakeskus rakennettiin sen tuntumaan arkkitehti Timo Vuoren suunnitelmien mukaan.

Asemanpuisto supistui jonkin verran matkakeskuksen rakentamisen yhteydessä. Puistovyöhykkeeseen liittyy VR:n asuinrakennusten rivistö. Kaksi pitkää puista asuinkas-

mia, Ratakatu 15 ja 17, ovat vuodelta 1950. Kaksi pienempää tyyppiasuinrakennusta on 1960-luvun alusta. Kaksikerroksinen, rapattu tavara-asema on aseman ikäinen.

Paikallisesti merkittävä 1930-luvun asemarakennus ja työsuhteasuntojen rivi

15 HARAPAINEN

91. Harapaisten pientaloalue

Armilan kylään kuulunut Harapainen kaavoitettiin suuren esikaupunkiliitoksen jälkeen 1932. Otto-livari Meurman laati alueen kaavan. Rakentaminen alkoi jo ennen sotia 1930-luvulla, mutta suurin osa rakennuksista on sotien jälkeiseltä ajalta. Alueelta luovutettiin 1945 maanhankintalain nojalla tontteja rintamamiehille, mistä aikanaan käytetty nimitys Invalidikylä. Vallitsevana rakennustyyppinä on täälläkin puolitoistakerroksinen omakotitalo ja julkisivukäsittely vaihtelee roiskerappauksen, lautavuorauksen ja myöhemmän mineriittilevytyksen välillä.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue, joka on täydentynyt 1960- ja 1970-luvulla

16 MATTILA

92. Mattilan laajat pientaloalueet

Mattilan eli alkuaan Matinsuon kaupunginosan asemakaavoitus käynnistyi 1947 ja rakentaminen käynnistyi välittömästi. Kaavoituksen edetessä 1955 alueelle tuli lisää 141 tonttia. Alueen pohjoisosassa on enimmäkseen 1940- ja 1950-luvun taloja, ne ovat puolitoistakerroksisia, enimmäkseen rapattuja omakotitaloja. Eteläisemmässä osassa on 1960-luvulla rakennettuja matalampia pientaloja.

Paikallisesti merkittäviä jälleenrakennuskauden laajoja, yhtenäisiä omakotialueita, jotka on rakennettu varsin väljästi.

17 MÄNTYLÄ

93. Mäntyläntien lamellitaloalue, Mäntyläntie 2–8

Mäntyläntien neljä kolmikerroksista lamellikerrostaloa on rakennettu vuosina 1952–58 Paraisten Kalkki Oy:n työsuhdeasunnoiksi. Tiilirunkoiset, harjakattoiset rakennukset ovat julkisivuiltaan rapatut. Näiden jatkeeksi valmistui 1967 viides lamellitalo, se on kaksikerroksinen, harjakattoinen rakennus, jonka julkisivut ovat kalkkihiekkatiilestä. Rakennukset sijaitsevat avarilla tonteilla viistosti katulinjaan nähden.

Mattilan puutaloja

Mäntylän lamellikerrostalo

Paikallisesti/maakunnallisesti merkittävä teollisuuden asuntoalue jälleenrakennuskaudelta

20 VOISALMI

94. Salpalinjan kohteet

Lappeenrannassa on osa Suomenlahdelta Lappiin ulottuvaa Salpalinjaa, jota rakennettiin talvi- ja jatkosodan aikana. Linjan asemia on pitkin Saimaan saaristoa Lappeenrannan keskustan pohjoispuolella. Voisalmensaareen ehdittiin rakentaa neljä betonikorsua. Voisalmen korsu numero viisi on kunnostettu veteraanien toimesta 1980-luvulla. Kohteessa on konekiväärinkorsu, keskeneräinen majoituskorsun louhittu pohja sekä Salpalinjalla harvinaista louhittua ja valettua yhteystaisteluhautaa. Lisäksi lähistön rannoilla ja Voisalentien itäpuolella on säilynyt osia kivisistä panssariesteistä.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö/ RKY 2009

Salpalinjaa Voisalmensaassa

95. Niittyvillantien huvilat

Kotivirran tilan maille syntyi 1930-luvulla huvila-asutusta, josta on säilynyt edustava otos Niittyvillantien varrella. Niittyvillantie 3 huvila on vuodelta 1930, samoin vakituiseen asuinkäyttöön otettu Niittyvillantie 4b. Niittyvillantie 4c, Lepolahti on vuodelta 1937 ja viereinen Niittyvillantie 6a vuodelta 1936.

Paikallisesti merkittävä 1900-luvun alkupuolen huvila-alue

96. Saratien kerrostaloalue ja Voisalmen koulu

Voisalmentien länsipuolella oleva lähiö on Lappeenrannan vanhimpia. Sen asemakaava vahvistettiin 1965. Saratien alue koostuu kolme- ja viisikerroksisista lamellitaloista, joiden arkkitehtuuria sanelee 60-luvun lopun ja 1970-luvun alun pelkistetty betonelementtijärjestelmä. Kanervatien ja Sammaltien varsilla on matalaa yksikerroksisia pientaloja 1960-luvulta. Voisalmentien itäpuolella sijaitseva punatiilinen Voisalmen koulu ja kirjasto on rakennettu 1971.

Paikallisesti merkittävä lähiöalue 1970-luvulta

Saratien elementtijulkivua

22 KIVISALMI

97. Honkasaaren huvila, Honkasaarenkatu 12

Mikonsaaren kylään kuulunut Honkasaaren huvila on rakennettu 1900-luvun ensi vuosina. Se on säilyttänyt alkuperäisen uusrenessanssivuorauksen ja T-ruutuiset ikkunat. Huvila myytiin 1949 Paraisten Kalkkivuori Oy:lle.

Paikallisesti merkittävä 1900-luvun alun huvila

98. Kivisalmen lähiö

Kivisalmen lähiön asemakaava on vahvistettu pientaloalueen osalta 1969 ja kerrostaloalueen osalta vuonna 1970. Kerrostaloalue muodostuu kolmekerroksista lamellitaloista ja seitsenkerroksisista pistetaloista, jotka on rakennettu 1970-luvun alussa. Tornitalojen pesubetonijulkisivuja elävöittävät vain betoniparvekkeiden reiät. Alue edustaa ajan puhdasmuotoista metsälähiötä. Metsämaasto luo asukkaille hyvät ulkoilu-mahdollisuudet.

Paikallisesti merkittävä lähiöalue 1970-luvulta

99. Kivisalmen pientaloalue

Kivisalmen pientaloalueen rakentaminen on käynnistynyt jo 1960-luvun puolella, mut-

Kivisalmen lähiötä

ta pääosa rakennuskannasta on 1970-luvulta. Yleisin rakennustyyppi on yksikerroksinen, matalan harjakaton kattama tiilinen pientalo. Leväkadun varrella on yhtenäinen 1970- ja 1980-luuvn vaihteessa rakennettu jyrkkäharjaisten pientalojen, ns. "käkikellotalojen" kokonaisuus.

Paikallisesti merkittävä laaja yhtenäinen pientaloalue 1970-luvulta

23 KARINIEMI

100. Ainola, Kariniemenpuisto

Ainolan mansardikattoinen huvilarakennus on vuodelta 1930. Rakennus on säilyttänyt hyvin jugend-henkisen asunsa.

Paikallisesti merkittävä 1900-luvun alun huvila

24 KUUSIMÄKI

101. Reservikomppanian alue

Kivisalmen Leväkadun taloja

Vuonna 1878 vahvistetussa asevelvollisuuslaissa asevoimat jaettiin vakinaiseen väkeen ja reservijoukkoihin. Jälkimmäisiin arvoit koulutettiin reservikompaniassa 60 päivän ajan. Suomeen perustettiin 32 reservikomppaniaa, joissa koulutus pääsi alkamaan 1881. Lappeenrannan reservikomppania kuului Viipurin tarkk'ampujapataljoonan reservipiiriin. Kaikkien reservikomppanioiden tyyppiirustukset laadittiin Yleisten rakennusten ylihallituksessa 1882 (arkkitehdit Magnus Schjerfbeck ja Ludvig Lindqvist). Lappeenrannan kasarmit rakennettiin 1882-83. Saimaan rantarinteen tasanteelle kohosi kymmenkunta puista rakennusta, mm. suuri parakki n. 300 miehelle, upseerien ja aliupseerien asuinrakennukset, keittiö ja ruokala, sairastupa ja joukko muita kasarmien toimintaan liittyviä rakennuksia. Ympäristö istutettiin jo alkuaan puistomaiseksi. Itsenäisyyden aikana rakennukset ovat olleet mm. Ratsuväkiprikaatin sekä sotilaspiirin esikunnan käytössä. Vuonna 1979 alue siirtyi Lappeenrannan kaupungin haltuun. Nykyisin rakennuksissa toimii Steinerkoulu.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY 2009

102. Kuusimäen pientaloalue

Kuusimäen puutarhakaupunkimainen omakotialue on rakennettu sotien jälkeen. Van-

Reservikomppanian alue

himmat puolitoistakerroksiset pientalot ovat vuodelta 1946. Tammitien päässä on Chymoksen vanhoja rapattuja virkailijataloja.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue

103. Huhtiniemen lähiörakentaminen

Huhtiniemi on yksi Lappeenrannan harvoista 1970-luvun lähiöistä. 1970-luvun alussa valmistuneet pistetalot, lamellitalot ja rivitalot sijaitsivat väljästi niemen rantamaisemassa hyvien liikuntamastojen ympäröiminä.

Paikallisesti merkittävä lähiöalue 1970-luvulta

104. Entinen Chymoksen johtajan huvila ja sauna

Arkkitehti Aulis Kalman suunnittelemat huvila ja sauna rakennettiin Huhtiniemen kärkeen 1940-luvulla Chymoksen toimitusjohtajalle Jukka Tammenoksalle. Sauna lienee vuodelta 1942, huvila vuodelta 1946. Arkkitehtuuriltaan lautavuoratut rakennukset liittyvät jälleenrakennusajan tyyliin.

Jälleenrakennusajan huvila-arkkitehtuuria Saimaan rantamaisemassa.

Kuusimäen pientaloalue

25 LENTOKENTTÄ

105. Maasotakoulun alue

Maasotakoulun alueen synty liittyy leirikentän pitkäaikaiseen käyttöön sotilasharjoitusten pitopaikkana. Alueella oli 1920-luvulla vanhoja parakkeja, joita käytettiin kesämajoituksen. 1930-luvulla paikalle päätettiin perustaa kanta-aliupseerikoulu. Funktionalistinen majoitusrakennus valmistui 1937 arkkitehti Ragnar Ypyän suunnitelmien mukaan. Tämän jälkeen alueelle valmistui 1939 Ypyän suunnittelemat korjaus- ja puutyöpaja, korjaamo ja autotalli. Alueella on lisäksi peltinen hallirakennus vuodelta 1944 sekä toimisto- ja ruokalarakennus vuodelta 1959 (arkkitehti Osmo Lappo). Lapon suunnittelema on myös oppilasasuntolan korotus ja peruskorjaukset 1964 ja 1981. Uudempaa 1980-90-lukujen rakennuskantaa edustavat vartiotupa, kalustusuoja, kuntotalo ja ajoneuvokatos.

Kanta-aliupseerikoulusta tuli 1974 Päälystööpisto, joka muutettiin 1992 Maanpuolustusopistoksi ja 2001 Maasotakouluksi. Alue sisältyy valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin RKY 2009: Lappeenrannan linnoitus- ja varuskuntakaupunki.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Funktionalistinen kasarmirakennus, joka on saanut ympärilleen moderneja laitosrakennuksia.

Lentoasema

106. Lentoasema, Lentokentäntie 2 I

Lappeenrannalla on erityisasema maan lentoliikenteen historiassa, sillä vuonna 1918 leirikenttä muutettiin sotilaslentokentäksi, johon liittyi alkeellinen lentoasemakin. Kyseessä oli yksi maan varhaisimmista lentokentistä. Kentän käyttö jäi kuitenkin lyhyeen kun sen toiminta siirrettiin vielä samana vuonna Uttiin. Seuraavan kerran kenttää käytettiin sotien aikana hävittäjien kenttänä sekä huoltokenttänä. Sotien jälkeen matkustajalennot alkoivat vaatimattomissa puitteissa 1951, jolloin Aero avasi Helsinki-yhteyden DC 3S -koneilla. Parakkimainen lentoasema oli kentän pohjoispuolella. Tilanne muuttui 1960-luvun alussa kun uusi lentoasema, lennonvarmistusrakennus ja huoltorakennus valmistuivat 1961. Kentän sorapintainen kiitorata päällystettiin 1965. Lentoasemaa laajennettiin 1979, 1984 ja 1993.

Paikallisesti merkittävä liikennehistoriallinen kohde. Se on Suomen kaupunkien lentokentistä lähimpänä ydinkeskustaa sijaitseva kenttä.

31 PARKKARILA

107. Kaukaan koulu ja asuinkerrostalo

Kaukaan kansakoulu perustettiin tehtaan kouluna 1896 ja kauppalan hallintaan se siir-

tyi 1932. Arkkitehti Ragnar Ypyä laati suunnitelmat uudeksi kouluksi jo 1937 ja rakentaminen alkoi 1939, mutta sodat keskeyttivät työt. Vuonna 1948 valmistuivat uudet suunnitelmat (Ragnar Ypyä, Martta Martikainen-Ypyä ja Veikko Malmio) ja rakentamista päästiin jatkamaan. Ensimmäisenä valmistui 1949 opettajien kolmikerroksinen asuintalo, ja koulurakennus oli valmiina kesällä 1950. Molemmat rakennukset ovat rappaattuja tiilirakennuksia. Koulun julkisivua elävöittävät rytmikkäästi sijoitetut erkkeri-ikkunat, joissa samoin kuin sisäänkäynnin seinissä ja pihajulkisivussa on käytetty taidokasta ornamenttirappausta. Rappaustöistä vastasi viipurilaislähtöinen Yrjö Kyllönen, joka oli juuri saanut valmiiksi Helsingin Lastenlinnan mittavat ornamenttirappaukset. Koulun aita ja pyöräkatos ovat samalta ajalta kuin koulu.

Asemakaavassa koulurakennus ja asuintalo on merkitty suojeltaviksi rakennuksiksi. Myös aita, pyöräkatos ja juhlasalin päädyn tasanne on merkitty suojeltaviksi piha-alueen osiksi.

Paikallisesti, mahdollisesti maakunnallisesti merkittävä koulu ja asuinkerrostalo jälleenrakennuskaudelta

108. Parkkarilan pientaloalue

Aikanaan Lappeen kuntaan kuulunut Parkkarila on entisen Lauritsalan kauppalan vanhimpia työväen asuinalueita. Alueen vanhimmat asuinrakennukset ovat 1920-luvulta, valtaosa 1930-luvulta tai sotien jälkeiseltä ajalta. Parkkarilan eteläosaan kaavoitettiin

Kaukaan koulu

1950-luvulla ns. pussikatuja.

Paikallisesti merkittävä laaja 1920-30-luvun ja jälleenrakennuskauden pientaloalue

109. Parkkarilan kerrostaloalue

Arkkitehti Paavo-Henrik Salmisen suunnittelema kolmen kivikerrostalon ryhmä Kaukaan koulun pohjoispuolella, As Oy Koulunkulma on vuodelta 1952. Rapatut rakennukset ilmentävät aikakauden romanttista linjaa. Rakennukset liittyvät ajallisesti kadun toisella puolen sijaitseviin Kaukaan kansakoulun rakennuksiin.

Korttelia täydennettiin 1955 kolmella pitkällä lievästi kaartuvalla lamellikerrostalolla, jotka sijaitsevat väljästi puistomaisella tontilla. Rakennuttajana oli Oy Kaukas Ab ja suunnittelusta vastasi arkkitehti Kaj Englund. Koulunkulman rakennusten pohjoispuolella on ryhmä lamellikerrostaloja 1960-luvulta.

Paikallisesti merkittävä kerrostaloalue 1950- ja 1960-luvulta

32 KAUKAS

110. Kaukaan tehtaan vanhat rakennukset

Kaukaan tehtaat saivat alkunsa nykyisen Hyvinkään Kaukasissa 1873 ruukinpatruu-

Parkkarilan lamellikerrostaloja

na Lars Magnus Robert Björkenheim perustaessa lankarullatehtaan Kaukas Fabriks Aktiebolag'in. Tehtaan toiminta siirrettiin pääosin Lauritsalan Parkkarilaan, jossa uusi Kaukas aloitti lankarullatuotannon 1892. Ensimmäinen, 1892 rakennettu Lauritsalan lankarullatehdas paloi 1898. Uuden lankarullatehtaan rakentaminen vuosina 1899-1900 merkitsi uutta aikakautta myös suomalaisessa teräsbetonirakentamisessa. Arkkitehti Selim A. Lindqvist käytti täällä ensi kertaa vaakasuoraa, betonipalkkirakenteen kannattamaa välipohjaa holvimaisen asemesta. Samoin hänen mainitaan käyttäneen ensi kertaa pyörörautaa aiemmin käytetyn kierteisen laattaraudan asemesta. Rakennus palveli lankarullatehtaan aina vuoteen 1972 ollen lajissaan maan viimeinen. Sen jälkeen sen suojissa on toiminut konttoreita, puusepänerastas ja Kaukaan tehdasmuseo. Rakennus on säilyttänyt pääosin alkuperäisen arkkitehtuurinsa. Lankarullatehtaan lähellä on vanhaan sellutehtaaseen liittynyt tiilirakenteinen paloasema vuodelta 1903.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, johon liittyy sekä teollisuushistorian ja rakenteiden historian kannalta merkittäviä arvoja / RKY 2009

111. Kaukaan kerhon ympäristö

Kaukaan kerho rakennettiin isännöitsijä Henrik Cronströmin aikana. Päätös raken-

Kaukaan lankarullatehdas

tamisesta tehtiin 1938 ja piirustukset tilattiin arkkitehti W.G. Palmqvistilta. Rakennus valmistui talvisodan kynnyksellä 1939. Kaksikerroksinen, säterikattoinen kivirakennus edustaa frontonipylväikköineen tyylipuhdasta klassisismia. Rakennus on ollut Kaukaan Virkailijakerhon käytössä siitä asti. Viime aikoina se on ollut myös kansainvälisten kokousten näyttämönä. Kerhon ympärillä levittäytyy laaja puisto tenniskenttineen.

Kerhon lähellä on 1920- ja 1930-luvulta kolme kivistä alkuaan virkailijoiden asuintaloo, jotka ovat niin ikään Palmqvistin klassismin henkeen piirtämiä. Näistä ns. Vierasmajaa on laajennettu 1950-luvun alussa (Kaj Englund). Kaukaankadun kaakkoispuolella on kolme samantyylistä useamman perheen rapattua kivitaloa, nekin Palmqvistin kynästä. Pitkä kaksikerroksinen rivitalo, Julinintie 6, rakennettiin 1947–48 arkkitehti Yrjö Lindgrenin suunnitelman mukaan. Rytmisesti porrastettu asuinrakennus lukeutuu aikansa edustavimpiin virkailija-asuntoihin.

Kaukaan konttori on rakennettu 1975 arkkitehti Reino Ahjopalon suunnitelman mukaan. Rakennus koostuu kahdesta mutterimaisesta osasta. Julkisivut ovat tummaa tiiltä. Insinööripuistossa, konttorin pohjoispuolella sijaitsee kolme Palmqvistin suunnittelemaa rakennusta 1920-luvulta.

Entinen kappalaisen pappila, Julinintie 11, on rakennettu 1840-luvulla. Vanha empire-tyylinen puupappila peruskorjattiin 1961 (Erik Kråkström ja Ahti Korhonen). Kerhorakennus ja siihen liittyvät vanhat asuinrakennukset ovat asemakaavalla suojeltuja (sr).

Kaukaan kerho

Julinintien rivitalot

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, jossa on säilynyt monipuolisesti rakennuskantaa 1840-luvulta 1970-luvulle. Arkkitehtonisesti hienoimpia teollisuusympäristöjä / RKY 2009

I 12. Kaukaan Toritalo, Standertskjöldinkatu 1 – Kaukaankatu 23

Oy Kaukas Ab rakennutti vuonna 1951 nelikerroksisen asuin- ja liiketalon Kaukaan Toritalon arkkitehti Kaj Englundin piirustusten mukaan. Rakennus valmistui 1952. Harjakattoisen rakennuksen tiilijulkisivut on slammattu valkeiksi. Standertskjöldinkadun puoleinen nelikerroksinen rakennus koostuu kolmesta katulinjaan nähden porrastetusta osasta ja Kaukaankadun puolella on yksikerroksinen liiketiloja sisältävä rakennus. Korttelin sisäosassa Toritalontien varrella on toinen Kaj Englundin suunnittelema kolmikerroksinen asuintalo.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden liike- ja asuintalo

I 13. Pomolan asuntoalue, Parkkarilankatu 47-53

Oy Kaukas Ab rakensi sodan jälkeen 1947 Parkkarilankadun varrelle työnjohtajilleen kuusi neljän perheen puista asuintaloo. Rakennusten suunnittelusta vastasi Kaukaan luottoarkkitehti W. G. Palmqvist ja niiden arkkitehtuuri noudattaa hänelle ominaista klassisismia.

Paikallisesti merkittävä, yhtenäinen klassististen virkailijatalojen ryhmä

Kaukaan Toritalo

34 TIRILÄ

I 14. Tirilän pientaloalue

Tirilän laajan pientaloalueen synty liittyy kiinteästi Kaukaan tehtaan kehitykseen. Kaukaan työväestä asettui tänne asumaan jo 1900-luvun alussa. Alue on muodostunut Ti-

Pomolan asuntoalue

rilän ja Pekkasan kantatiloista, jotka kuuluivat Lappeen pitäjään. Näistä kantatiloista tuli 1932 Tirilän kauppalanosa. Alueen vanhimmat pientalot ovat 1900-luvun ensi vuosilta. Ikkärakenteeltaan rakennuskanta on kerroksellista, mutta hyvin suuri osa rakennuksista on sotia edeltävältä kaudelta. Rakennukset muodostavat kapeiden kujien varrella omaleimaista, vaihtelevaa kaupunkikuvaa, tai pikemminkin kauppalakuvaa sillä Hakalin ohella Tirilä on juuri Lauritsalan kauppalakaudelle tyypillistä asuinalueita. Reunakadun varrella on kaksi tiilistä vanhaa muuntajatornia.

Maakunnallisesti merkittävä laaja pientaloalue, jonka vanhimmat osat 1900-luvun alusta

I 15. Tirilän työväentalo, Onninkatu 6

Tirilän kaupunginosan reunalla keskellä sijaitseva Tirilän työväentalo on rakennettu 1909-1912. Parkkarilan työväenyhdistys rakennutti tämän suuren hirsisen yhdistystalon talkoilla. Varsin alkuperäisessä asussa säilyneen rakennuksen keltamaalilla maalatut julkisivut ovat osaksi vuoraamattomat, osaksi lautavuoratut.

Maakunnallisesti merkittävä yhdistystalo 1920-luvun alusta

Tirilän pientaloaluetta

Tirilän työväentalo

61 LAVOLA

I 16. Lavolan vanha omakotialue sekä Kourulan Tuomikadun omakotiasutus

Lappeen kunnan alueelle syntyi jo 1930-luvulla Lappeenrannan taajaväkistä esikaupunkiasutusta. Viipurin lääninhallitus antoi 1938 päätöksen rakennussuunnitelman laatimiseksi Lavolan ja Kourulan kylistä. Lavolan vanhimmat pientalot Lemmikinkadun ja Liljankadun varrella ovatkin 1930-luvulta. Pääosa vanhasta rakennuskannasta on kuitenkin 1940- ja 1950-luvun jälleenrakennuskaudelta. Alueelle tyypillisiä ovat puolitoistakerroksiset omakotitalot. Alueelle on rakennettu myös uudempia pientaloja, jotka poikkeavat vanhoista mittasuhteiltaan ja materiaaleiltaan. Tuomikadun varrella on yhtenäinen rivi 1950-luvun ja 1960-luvun alun puolitoistakerroksisia omakotitaloja.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue

63 KOURULA

I 17. Katajakadun rivitaloalue

Kourulan Katajakadun alueella on 1978 kaavoitettu yhtenäinen rivitalokortteli, jossa 14 kaksikerroksista rivitaloa muodostavat suojaisia piha-alueita käsittävän kokonaisuuden. Alue on rakentunut vuoteen 1980 mennessä. Kaksikerroksisten, harjakat-

Lavolan pientaloaluetta

toisten rivitalojen julkisivumateriaalina on punatiili ja betoni. Talokohtaiset pihat on rajattu tummilla lauta-aidoilla. Rakennusten välissä on hoidettuja puistomaisia aukioita.

Paikallisesti merkittävä yhtenäisesti toteutettu rivitaloalue 1970- ja 1980-lukujen vaihteesta

Katajakadun rivitaloja

Kourulan keskus

I 18. Kourulan keskus, Katajakatu 10–12

Kourulan aluekeskus on rakentunut vuoden 1979 asemakaavan mukaisesti muutamassa vuodessa. Punatiiliset yleiset rakennukset betoniterasseineen muodostavat kompaktin kokonaisuuden asuntoalueen laidalla. Arkkitehtuuriltaan ne liittyvät läheisiin samanikäisiin kerrostaloihin. Aluekeskuksessa toimivat liikeyritysten lisäksi mm. Kuusimäen koulu, Kourulan päiväkoti, liikuntakeskus ja seurakuntakoti.

Paikallisesti merkittävä aluekeskus 1970- ja 1980-lukujen vaihteesta

I 19. Kourulan pientaloalue (Kuusitien, Petäjäkadun ja Närekadun alue)

Kourulan pientaloalue on syntynyt 1930-luvulla Lappeen Ihalaisten ja Kourulan kylien maille. Vanhimmat pientalot ovat Närekadun varrella. Valtaosa rakennuskannasta on 1950-luvulta tai 1960-luvun alusta. Alueelle antavat erityisluonteen kapeat, paikoin tuuheiden pensasaitojen reunustamat kujamaiset kadut.

Paikallisesti merkittävä jälleenrakennuskauden pientaloalue

14 REIJOLA

I 20. Reijola, Tullitie 5

Vanhan Viipurintien varrella sijainnut Reijolan kantatila liitettiin Lappeen kunnasta Lappeenrantaan suuren alueliitoksen yhteydessä 1932. Nykyisin tilan rakennusryhmä

Kourulan Petäjäkatua

on jäänyt suurten myymälä- ja teollisuusrakennusten saartamaksi. Reijolan suuri jugendvaikutteinen päärakennus on vuodelta 1915 ja se on säilyttänyt varsin hyvin alkuperäisen asunsa. Pihamaalla on joukko huonoon kuntoon päässeitä ulkorakennuksia.

Paikallisesti merkittävä vanhan kantatilan päärakennus.

Reijolan päärakennus

Lavolan kylää, Saikkola

442 LAVOLA

121. Lavolan kylämaisema

Lavolan kylä on ollut asuttu ainakin 1500-luvulta, mahdollisesti jopa keskiajalta lähtien. Kylän isojako toimeenpantiin 1840-luvun alussa. Nykyisellään kylän asutus on suurimaksi osaksi keskittynyt Korkea-ahontien ja Montolantien varrelle. Korkea-ahontieltä avautuu tasapainoinen peltomaisema, jonka taustalla kohoavat rakennetut mäkikumpareet. Rakennuskanta on suurelta osin uudehkoa, mutta vanhoja rakennuksia on säilynyt erityisesti Montolantien varrella. Montolantie 226:ssa Saikon vanhempi asuinrakennus on 1800-luvun lopulta ja kivinavetta 1900-luvun alusta. Montolantie 216:ssa on raitin varrella Kivistön harmaapintainen hirsinen asuinrakennus 1800-luvun jälkipuolelta. Se ei ole asuttu. Montolantie 211 on niin ikään Kivistö. Sen kivinavetta on myös 1900-luvun alusta. Kukkuramäen, Montolantie 178, asuinrakennus on vuodelta 1871, aitta lienee samalta ajalta ja kivinavetta vanhimmilta osin 1900-luvun alusta. Korkea-ahontien itäpuolella numerossa 140 on Kallon talo, jonka pihapiirissä on vanhempi päärakennus 1800-luvun loppupuolelta sekä paikalle siirretty vanha hirsiaitta.

Maaseutumaisen luonteensa säilyttänyt vanha kyläalue, jossa on säilynyt vanhaa rakennuskantaa.

KOHDELUETTELO KAUPUNGINOSITTAIN

1 LINNOITUS

1. Linnoitus ja Vanhupuisto
2. Rapasaaren asema

2 KESKUS

4. Raatihuoneen kortteli
 - Raatihuone ja puisto, Raastuvankatu 7
 - Entinen Kansallis-Osake-Pankin liikerakennus, Koulukatu 12
 - Seurakuntakeskus, Koulukatu 10
 - Entinen Rikkihappotehtaan pääkonttori, Raastuvankatu 9
 - Virastotalo, Koulukatu 14
5. Wolkoffin ja Tasihinin talot
6. Ent. Seurahuoneen kortteli, Snellmanin päiväkoti
7. Lappeenrannan Energia Valtakatu 25 ja ent. Asemapäällikön talo Snellmaninkatu 3
8. Kinnusen talo, Valtakatu 27
9. Ent. Pohjoismaiden Osakepankin talo, Valtakatu 33
10. Säästöpankin talo, Kauppakatu 35
11. Koulutalon kiinteistö (ent. KOP), Kauppakatu 34
12. Kauppakatu 33 liikerakennus
13. Karjalan Kulma, Kauppakatu 41
14. Lounaksen talo, Valtakatu 26 /Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset
15. Meijerin talo, Kipparinkatu 7

3 KYLPYLÄ

16. Kylpylä ja Kasino, Kasinonpuisto
17. Aionkadun kerrostalot, Aionkatu 19-29
18. Panimon vanha tiilirakennus Aionkatu 31
19. Aionkatu 35 (osa Neulasepäntkadun kokonaisuutta)
20. Halkosaaren paviljonki
21. Pelkosen talo, Hyväntuulentie 4
22. Kimpisenkadun kerrostalot 13-17
23. Kirkkokatu 6, raittiustoimisto
24. Koulukatu 33, Platanin talo
25. Viljelytalo, Pormestarinkatu 6
26. Valtakatu 38-40 seurakunnan virastotalo /Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset
27. Valtakatu 37 Saimaanlinna /Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset
28. Valtakatu 39 elokuvateatterit Nuijiamies ja Kino-Aula /Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset

4 PALLO – TYYSTERNIEMI

29. Lappeenrannan seurakunnan kirkko ja Nikolain vallit
30. Rinteen kerrostalot, Liisankatu - Kyllikinkatu
31. Rikkihappotehtaan asuinrakennukset ja ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen rakennus, Vanha Hap-potie
32. Tukkipätkä 1, vanha asuinrakennus
33. Tyysterniemenrannan asuntoalue ja Hap-potien 1950-luvun rakennukset
34. Tyysterniemenkadun terrassikerrostalot
35. Pallonkatu 9-11 puutalot
36. Taipalsaarentie 5

5 LEIRI

- 37. Rakuunamäki
- 38. Pallon ortodoksinen hautausmaa
- 39. Sotilassairaala, Valtakatu 11
- 40. Varuskunnan henkilökunnan asuinkerrostalot (Kruunuasunnot), Valtakatu 10-16
- 41. Chymoksen tehtaan vanha osa
- 42. Leirikadun, Ihalankadun ja Ratsukadun pientaloalue
- 43. Kannuskadun pientaloalue
- 44. Lentäjätie 5-13 pienkerrostalot
- 45. Lentäjätie 4-14 kerrostaloalue
- 46. Suonionkatu 19-23 asuinkerrostalot
- 47. Valtakatu 18-20 funkistalot
- 48. Valtakatu 23/Valtakadun vanhat liike- ja asuinrakennukset
- 49. Lönnrotin koulukeskus

6 TAIKINAMÄKI

- 50. Vesitorni
- 51. Musiikkiopisto
- 52. Peltolan koulu ja Kimpisen koulu
- 53. Kortteli 6/7 Valtakadun ja Koulukadun välillä
- 54. Maakuntakirjasto, Valtakatu 47
- 55. Maaherrankadun pientaloalue
- 56. Lappeenkadun 4-8 kerrostalot
- 57. Armilankadun ja Pohjolankadun pientalokortteli
- 58. Ns. Suurperheisten talot, Pohjolankatu 4-8

7 KIMPINEN

- 59. Kimpisen urheilukeskus ja Kimpisen vallit
- 60. Myllysaaren uimalamijöo
- 61. Kimpisenkadun ja Neulasepänkadun pientaloalueet
- 62. Mäkikadun pientaloalue
- 63. Pajukadun ja Kantokadun pientaloalue
- 64. Imatrantien rivitalot, Imatrantie 7-13
- 65. Etelä-Karjalan keskussairaala
- 66. Keskussairaalan asuntoalue, Valto Käkelän katu
- 67. Lappeen vanha pappila, Valtakatu 80

8 LEPOLA

- 68. Lepolan hautausmaa ja siunauskappeli
- 69. Juvakankadun pientaloalue, parilliset numerot
- 70. Etelä-Saimaan ammattioppilaitos; Pohjolankatu 12

9 PELTOLA

- 71. Valtion virastotalot, Pormestarinkatu 1
- 72. Kaupungintalo, Villimiehenkatu 1
- 73. Kauppakatu 68-74 liike- ja asuinkerrostalot

10 ALAKYLÄ

- 74. Juvakankadun pientaloalue, parittomat numerot
- 75. Kalervonkadun pientaloalue, Kalervonkatu 62-109

50

76. Alakylän itäosan pientaloalue (Mäntymäenkatu ja Viertolankatu)

11 TYKKI – KIVIHARJU

- 77. Entinen Säästöpankin liiketalo
- 78. Kauppakatu 45-49 liike- ja asuinrakennukset
- 79. Vanha Hautausmaa
- 80. Kiviharjun kerrostaloalue
- 81. Tykin vanha pientaloalue
- 82. Matkamiehenkadun pientaloalue ja nk. Tykin koulu
- 83. Armilan koulu, Ratakatu 18
- 84. Asuinkerrostalo Koljonlinna, Snellmaninkatu 13

12 KESÄMÄKI

- 85. Kesämäen omakotialue
- 86. Kesämäen koulut
- 87. Ristikankaan hautausmaa ja siunauskappeli
- 88. Imatran Voiman muuntoasema, Simolantie 18

13 KUUSELA

- 89. Rinnetien pientaloalue

14 REIJOLA

- 90. Lappeenrannan rautatieasema ja VR:n asuinrakennukset Ratakadun varrella

15 HARAPAINEN

- 91. Harapaisten pientaloalue

16 MATTILA

- 92. Mattilan laajat pientaloalueet

17 MÄNTYLÄ

- 93. Mäntyläntien lamellitaloalue, Mäntyläntie 2–8

20 VOISALMI

- 94. Salpalinjan kohteet
- 95. Niittyvillantien huvilat
- 96. Saratien kerrostaloalue ja Voisalmen koulu

22 KIVISALMI

- 97. Honkasaaren huvila, Honkasaarenkatu 12
- 98. Kivisalmen lähiö
- 99. Kivisalmen pientaloalue

23 KARINIEMI

- 100. Ainola, Kariniemenpuisto

24 KUUSIMÄKI

- 101. Reservikomppanian alue
- 102. Kuusimäen pientaloalue

103. Huhtiniemen lähiörakentaminen
104. Entinen Chymoksen johtajan huvila ja sauna

25 LENTOKENTTÄ

105. Maasotakoulun alue
106. Lentoasema, Lentokentäntie 21

31 PARKKARILA

107. Kaukaan koulu ja asuinkerrostalo
108. Parkkarilan pientaloalue
109. Parkkarilan kerrostaloalue

32 KAUKAS

110. Kaukaan tehtaan vanhat rakennukset
111. Kaukaan kerhon ympäristö
112. Kaukaan Toritalo, Standertskjöldinkatu 1 – Kaukaankatu 23
113. Pomolan asuntoalue, Parkkarilankatu 47-53

34 TIRILÄ

114. Tirilän pientaloalue
115. Tirilän työväentalo, Onninkatu 6

61 LAVOLA

116. Lavolan vanha omakotialue sekä Kourulan Tuomikadun omakotiasutus

63 KOURULA

117. Katajakadun rivitaloalue
118. Kourulan keskus, Katajakatu 10–12
119. Kourulan pientaloalue (Kuusitien, Petäjäkadun ja Närekadun alue)

14 REIJOLA

120. Reijola, Tullitie 5

442 LAVOLA

121. Lavolan kylämaisema

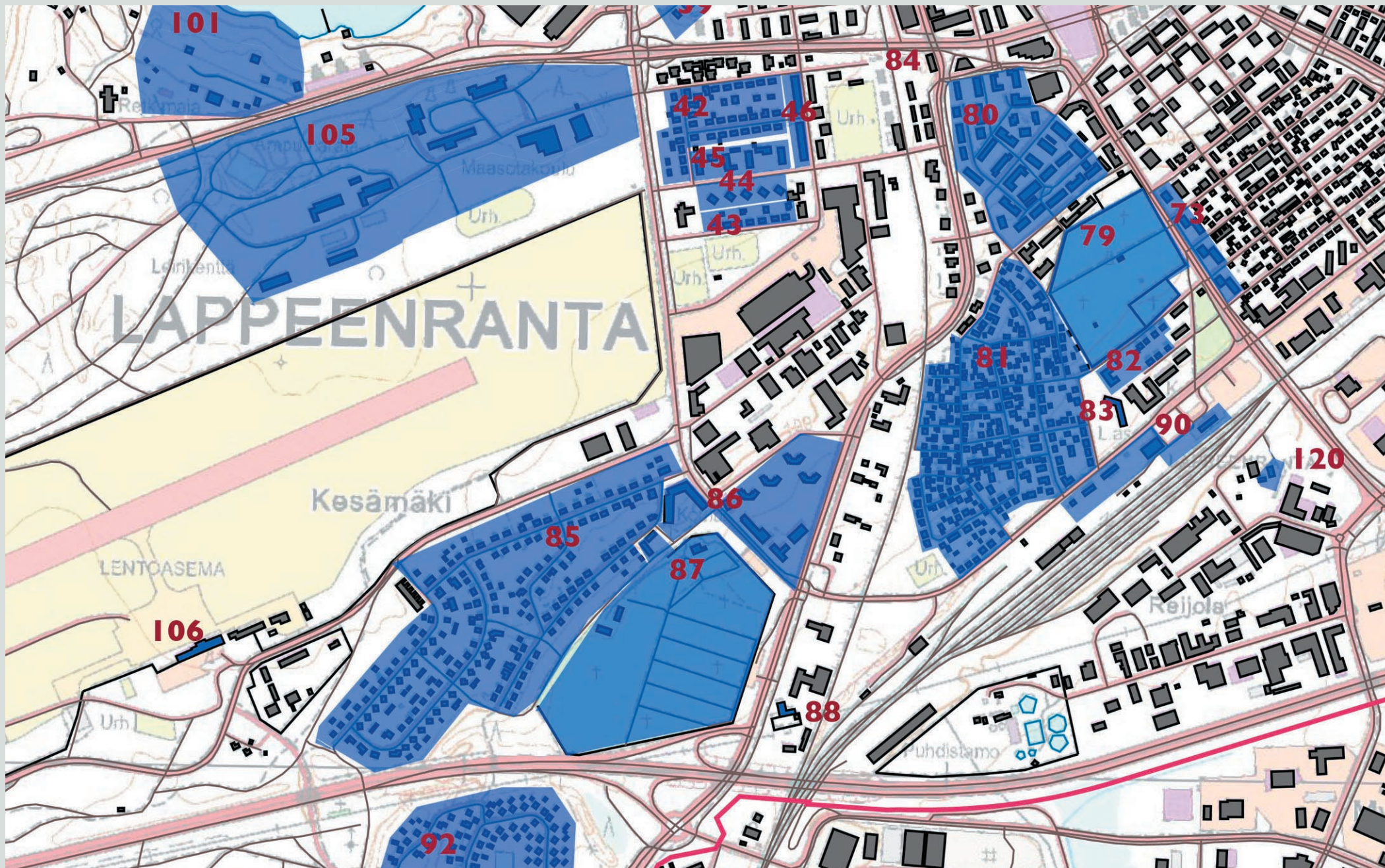
Johan Knutson: Lappeenrannan linnoitus Nikolain valleilta nähtynä. Ölymaalaukset kankaalle 1850-luku. Etelä-Karjalan museo.

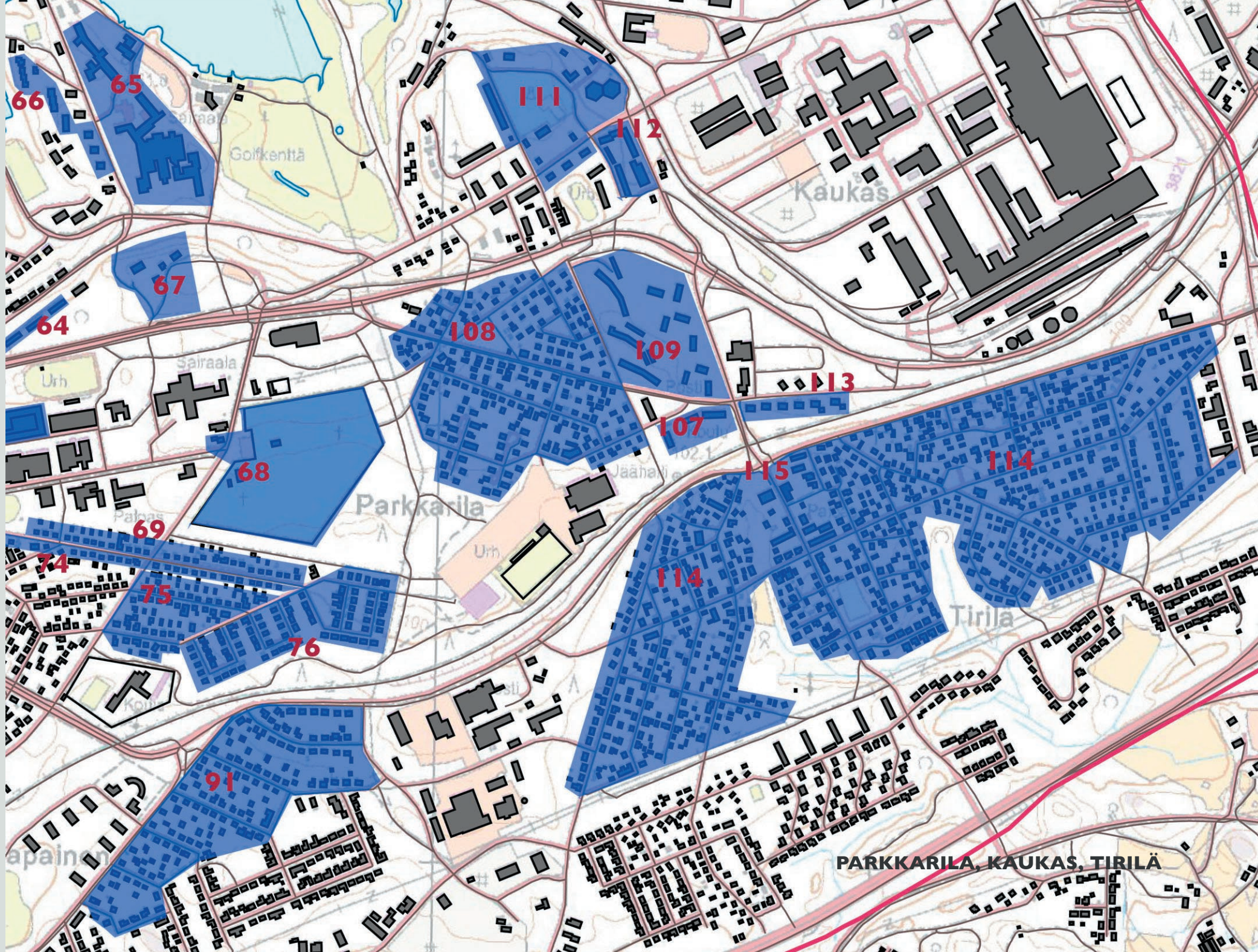
Seuraavilla sivulla

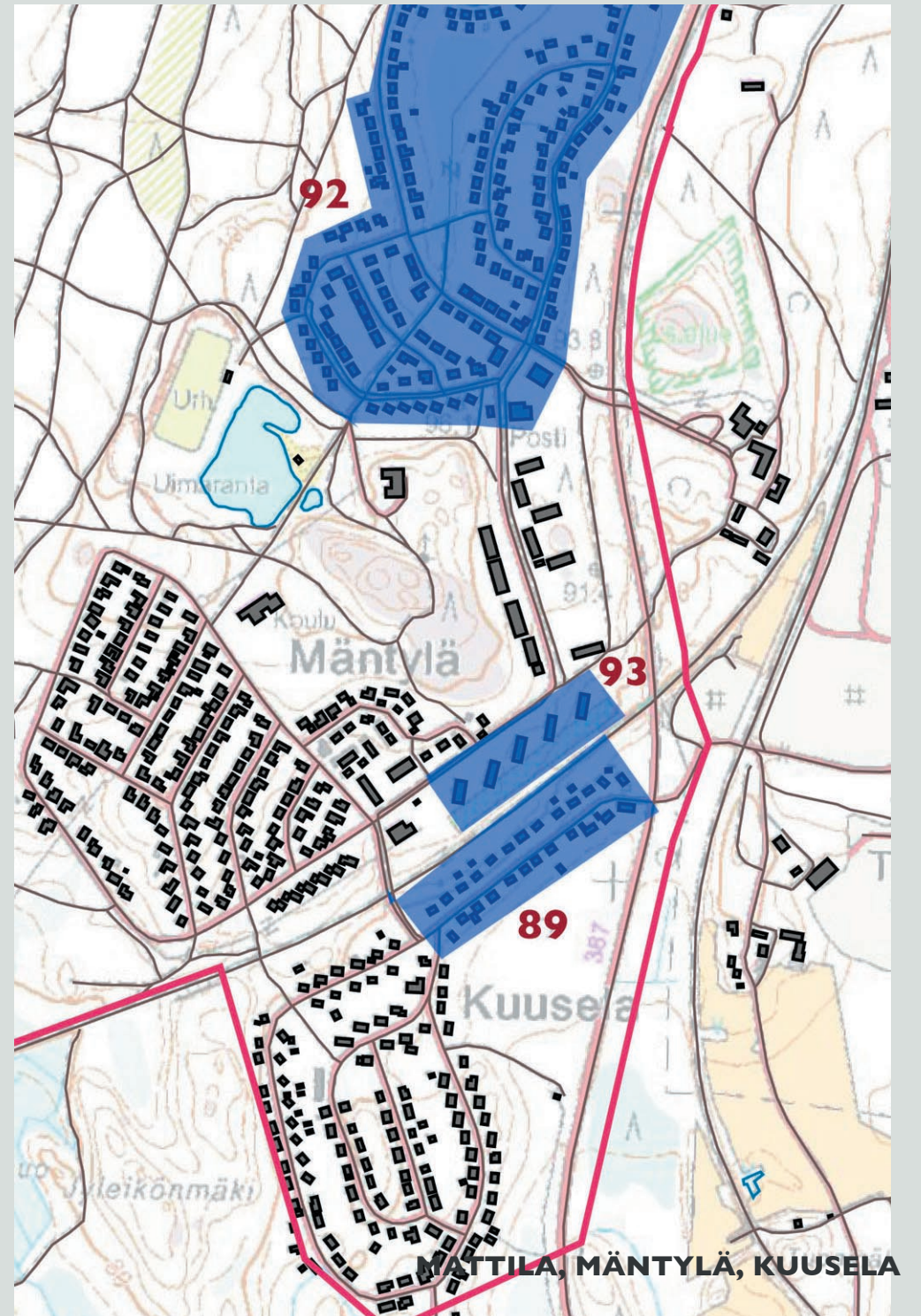
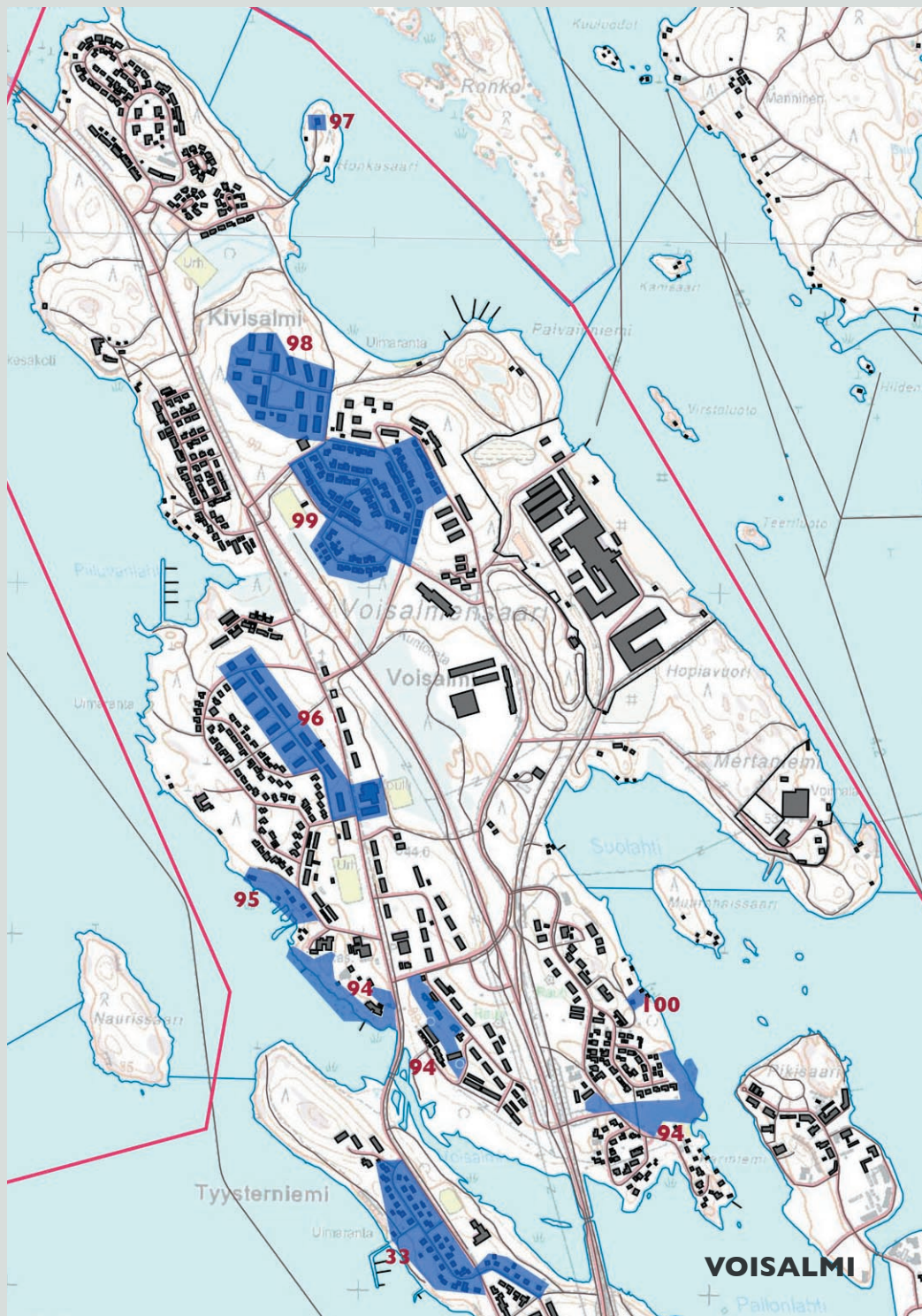
Kohderajaukset kartalla

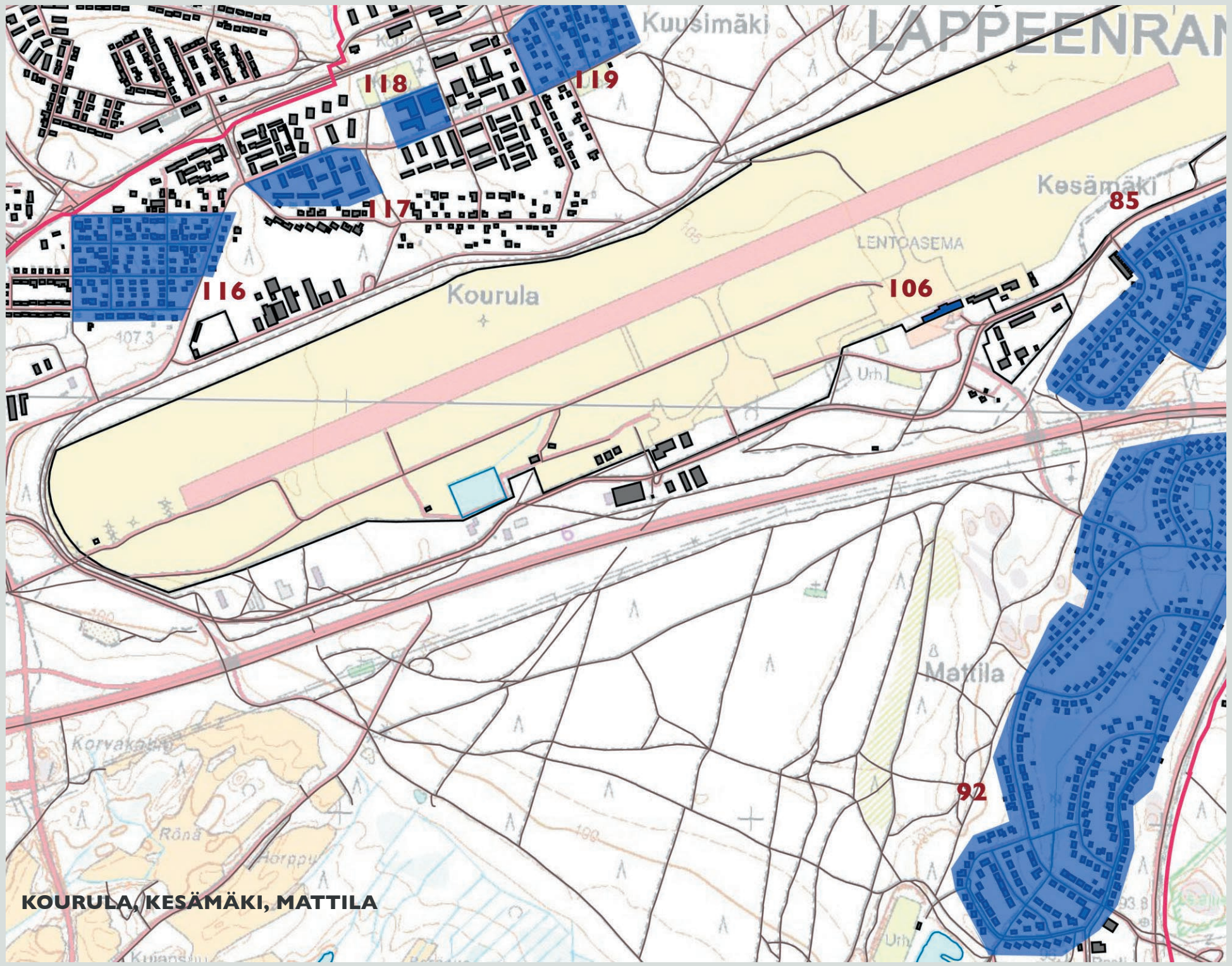
Karttapohjat Lappeenrannan kaupunki ja Maanmittauslaitoksen maastotietokanta

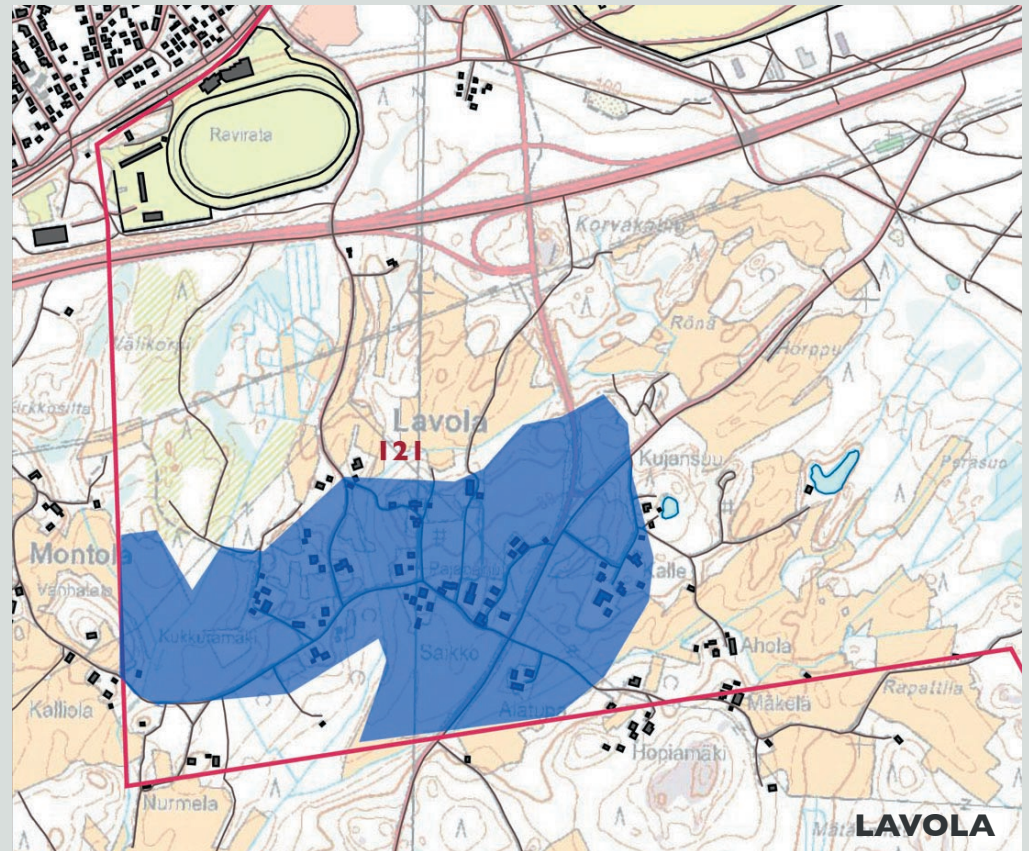
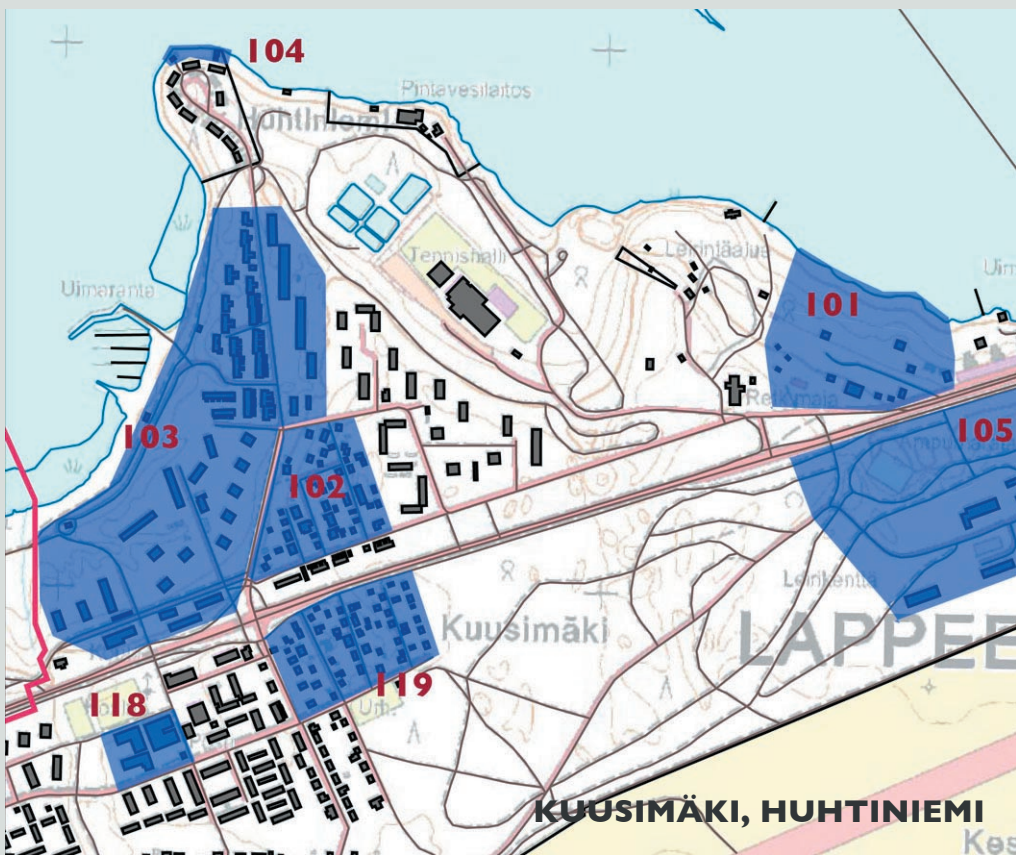
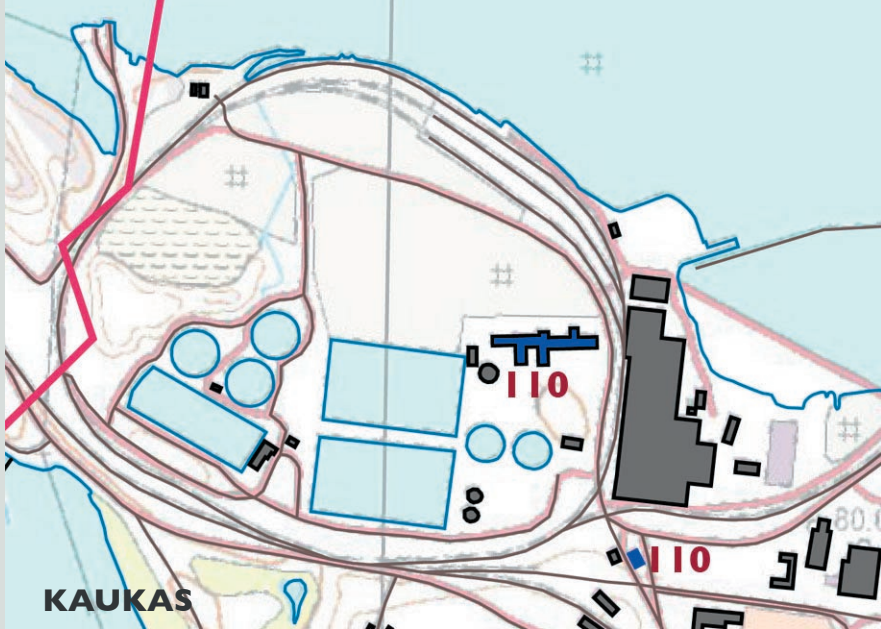

KOURULA, KESÄMÄKI, MATTILA

LAPPEENRANNAN RAKENNETUN YMPÄRISTÖN OMINAISPIIRTEISTÄ

Juhani Vikstedt (vuodesta 1930 Viiste) on jättänyt jälkensä Lappeenrannan kaupunkikuvaan 1920-luvulla restauroimalla Lappeen vanhan kahtamoiskirkon sekä suunnitelmalla vanhan seurahuonekorttelin rakennuksia. Vuonna 1926 hän julkaisi kattavan kuvateoksen Suomen kaupunkien vanhaa rakennustaidetta, jossa hän kuvailee Lappeenrantaa:

“Lähestyessämme laivassa Saimaan eteläisintä sopukkaa näemme oikealta esiinpistävän niemekkeen rannassa vanhain vallien ja sarvivarustusten pengereeltä kohoavan yhä ylemmä päätyäkseen lopulta komean koivikon reunustamaan kasarmirakennusryhmään, jonka keskustasta viherväkattainen, kullatulla huipulla koristettu torniaihe pilkottaa esiin. Kohoavatpa muutkin kirkontornit Halkosaaren metsänrajan takaa, ja kohta on kaupunkikin kuvapinnalla, talot nousten porrasmaisesti Salpausselän vahvasti viettävästä rinteestä. Aikaisesta aamuhetkestä huolimatta vallitsee laivalaiturin läheisellä Kauppatorilla vilkas liike, ja maalaisten kuormien ympärillä ihmiset liikkuvat sankoin parvin kuin mehiläiset kukkien kimpussa. Kylpylaitoksen kasinokin on jo avannut Saimaalle suuntautuvan “lasikkonsa” ovet, ja lukuisten kesävieraiden mukana kiiruhtaa matkamieskin sinne aamukahville ollakseen hetkistä myöhemmin valmis tuntijan silmällä paikkakunnan vanhoja taloja tarkastamaan.”

Seuraavassa tarkastellaan yhteenvetona tämän päivän Lappeenrannan rakennetun ympäristön ominaispiirteitä.

Lappeenranta linnoitus- ja varuskuntakaupunkina

Lappeenrannan sijainti itärajan tuntumassa on vaikuttanut siihen, että puolustuksen rakenteet ja rakennukset muodostavat yhden keskeisen osa-alueen nykyisessä kaupunkikuvassa. Jo kaupungin sijoittaminen 1649 helposti linnoitettavalle Saimaan niemelle tarjosi hyvät lähtökohdat Uudenkaupungin rauhan jälkeen 1720-luvulla alkaneille linnoitustöille. Tuolloin niemen mantereeseen puoleiseen osaan rakennettiin bastionijärjestelmän mukaiset maavallitukset. Lappeenrannan linnoitus oli osa Axel von Löwenin suunnittelemaa Ruotsin valtakunnan itäistä linnoitusjärjestelmää.

Pikkuvihan aikana 1741 käydyn Lappeenrannan taistelun tuloksena linnoitus antautui venäläisille ja Lappeenrannan ruotsalainen kausi päättyi. Venäläiset käynnistivät välittömästi linnoituslaitteiden uusimisen ja Lappeenrannasta tuli nyt Pietarin etuvartio läntistä uhkaa vastaan. Aktiivisimmallaan tämä uudistaminen oli ensin 1760- ja 1770-luvulla sekä myöhemmin 1790-luvulla kenraali Suvorovin vastatessa Kaakkois-Suomen puolustuksesta. Tuolta ajalta kaupunkikuvassa ovat yhä nähtävissä Pusupuiston entis-

Linnoitus, päävartio ja kasarmeja.

tetty nuolilinnake sekä Lappeenrannan kirkon ympärillä olevat Nikolain vallit ja Kimpisen etulinnake. Kokonaisuuteen liittyneestä Pallon etulinnakkeesta ei sen sijaan ole näkyviä jäänteitä.

Linnoituksen vanhimmat rakennukset, vahtitupa, komendantin talo, ortodoksinen kirkko ja viisi kivistä kasarmirakennusta, ovat 1700-luvun jälkipuolelta. Tosin näitäkin vanhempi on Ruotsin vallan aikainen kellari läntisellä vallialueella. Linnoituksen rakennuskannasta suuri osa on 1800-luvulta ja uusimmat venäläisen varuskunnan kasarit ovat 1910-luvulta.

Linnoituksen eteläpuolella levittäytyvä Pusupuisto I. Vanhupuisto on saanut alkunsa rakentamattomasta linnoitusplanadista, joka muutettiin puistoksi 1800-luvun keskivaiheilla.

Rakuunarykmentin kasarmialueen 1889 käynnistynyt rakentaminen oli aikakauden merkittävimpiä rakennushankkeita. Suunnittelijat olivat suomalaisia toisin kuin monis-

Pikkuvihan muistomerkki. Postikortti 1950-luvulta.

sa myöhemmissä kasarmihankkeissa, jotka toteutettiin venäläisen insinöörikomennuskunnan suunnitelmien mukaan. Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdit Sebastian Gripenberg ja Jac. Ahrenberg antoivat tiilisille kasarmirakennuksille ajanmukaisen, asumishygienian huomioon ottavan asun. Puistoistutukset ja Saimaan rantarinteeseen rakennetut upseeriston talot antavat koko alueelle vehreän ja idyllisen leiman. Ensimmäisen maailmansodan aikana venäläistynyt sotaväki sai täälläkin insinöörikomennuskunnan suunnittelemat kasarmit ja varuskuntakirkkokin nousi Nikolain valleille jääden tosin kesken.

Hieman ennen rakuunakasarmien rakentamista oli Lappeenranta saanut yhden maan 32 reservikasarmista. Huhtiniemen rinteessä sijaitseva puusta rakennettu kasarmi-alue lukeutuu lajityypin parhaimmin säilyneisiin kokonaisuuksiin. Reservikasarmi ja rakuunarykmentin kasarmialue tekivät Lappeenrannasta 1800-luvun lopulla yhden maan merkittävimmistä varuskuntakaupungeista. Tätä kaupungin erityispiirrettä vahvistivat vielä Venäjän armeijan leiritoiminta ja myöhemmin itsenäisyyden aikana Lappeenrantaan sijoitettu kanta-aliupseerikoulu, jonka myötä funktionalistinen kasarmiarkkitehtuuri rantautui kaupunkiin.

Talvisodan jälkeen Suomen puolustusta ryhdyttiin vahvistamaan rakentamalla lähes koko itärajan pituudelta Salpalinja, joka koostui teräsbetonisista puolustusasemista sekä lukuisista panssariesteistä. Lappeenrannan keskustassa Salpalinjan näyttävimpiä kohteita sijaitsevat Voisalmen etelärannalla.

Asumisen aikakerrostumia

Edellä esiteltyyn puolustuksen rakentamiseen liittyvät myös asuntoarkkitehtuurin vanhimmat kerrostumat kasarmien muodossa sillä linnoituksen vanhin kasarmi ja komendantin virkatalo on rakennettu 1770-luvulla. Siviiliväestön asuinrakennuksia ei tältä ajalta ole säilynyt, mutta keskustan vanhimmat kauppiastalot, Wolkoffin ja Tasihinin talot ovat empiiren aikakaudelta, 1820-luvulta. Kuten niin monet Itä-Suomen kaupungit, myös Lappeenranta on menettänyt pääosan keskustan vanhasta puisesta asuinrakennuskannasta. 1900-luvun alkuvuosien esikaupunkiasutusta on sen sijaan nähtävissä niukasti Pallossa sekä laajemmin ja uudemmilla asumisen aikakerrostumilla täydentyneenä Tykin kaupunginosassa. Yksittäisenä kohteena aikakauden kauppiastaloista on syytä mainita Kinnusen talo vuodelta 1909, jonka jugendasu on tuotteliaan rakennusmestari Pekka Roihan kynästä.

Teollistumisen myötä juuri pientaloalueita voidaan pitää Lappeenrannalle tyypillisenä asuntokulttuurin ilmentymänä. Lähinnä keskustaa sijaitsevat, aiemmin Lappeen kunnan kuuluneet alueet saivat asutuksensa jo sotia edeltävällä kaudella, mutta merkittävimmät pientaloalueet syntyivät jälleenrakennuskaudella heti sotien päätyttyä. Näistä varhaisimpia ovat Leirin kaupunginosan ruotsalaisavun talot. Rintamamiehet ja teolli-

Tykin vivahteikas kaupunginosa on lappeenrantalaisten "pispalaa".

suustyöväestö asuttivat pian mm. Kesämäen, Kimpisen, Alakylän, Mattilan ja Kuuselan kaupunginosat. Aravalait tulivat voimaan 1949 ja Lappeenrantaankin rakennettiin Arava-kerrostaloja mm. Taikinämäen ja Leirin kaupunginosaan. Kerrostalojen myötä kaupungin mittakaava alkoi muuttua, sillä 1930-luvulla keskustassa oli vain jokunen harva kerrostalo.

Teollisuuslaitokset ovat koko itsenäisyyden ajan pyrkineet takaamaan työväkensä sitoutumisen paikkakuntaan rakentamalla asuntoja tai tarjoamalla tontteja. Lappeenrannan merkittävimmät teollisuuden työsuhdeasunnot rakensi Kaukas, jonka vanhimmat virkailija-asunnot ovat 1900-luvun alkupuolelta. Kaukaan asuntopolitiikka leimasi selkeä sosiaalinen hierakia, jossa virkailija-asunnot sijaitsivat puistomaisessa ympäristössä lähellä tehtaita ja työväestön pientalotontit levittäytyivät kauempana omina yhdyskuntinaan. Kaukaan työsuhdeasuntoja suunnittelivat 1920-luvulta lähtien arkkitehti W. G. Palmqvist ja myöhemmin mm. Yrjö Lindgren, Paavo-Henrik Salminen ja Laj Englund. Myös Paraisten Kalkki edisti sotien jälkeen asunto-oloja rakentamalla virkailijataloja sekä kerrostaloja. Yhtiö oli mukana Lappeenrannan asuntotuotanto Oy:ssä, jonka osakkaina oli myös kaupunki sekä paikalliset osuusliikkeet. Kaiken kaikkiaan asuntotuotanto kasvoi voimakkaasti aina vuoteen 1955, jolloin saavutettiin rakentamisen huippu, 563 asuntoa.

Mäntylän kerrostaloalue on rakennettu 1950-luvun alussa.

Huhtiniemen lähiön lamellitalot sijaitsevat väljästi metsän ja puistoalueiden keskellä

Ensimmäiset lähiönsä kaupunki sai 1960- ja 1970-luvulla, jolloin valmistuivat Voisalmen, Huhtiniemen ja Kivisalmen kerrostalolähiöt. Alueiden piste- ja lamellitalot toteutettiin elementtitekniikalla, mikä aikaansai melkoisen kontrastin ympäröivän metsäluonnon kanssa.

Kirkollinen rakennuskulttuuri

Lappeenrannassa on maan vanhin ortodoksinen pyhäkkö, Linnoituksessa sijaitseva Jumalansynnyttäjän suojeluksen muistolle pyhitetty kivikirkko, joka rakennettiin 1782-85. kirkon symboliarvo on kaupungin identiteetin kannalta keskeinen ortodoksisen kulttuurin kannalta. Lisäksi se kuvastaa näkyvästi kaupungin asemaa itäisen ja läntisen kulttuurin vaihtumisvyöhykkeellä.

Myös kaupungin sydämessä sijaitseva Lappeen Marialle nimetty kirkko omaa ainutlaatuisuusarvon ainoana säilyneenä 1700-luvun kahtamoisena. Kahtamoinen eli kaksoisristikirkko oli savitaipalealaisen rakentajamestari Juhana Salosen mestarinäyte. Kirkon korkeat aumakatot ovat yli kahden vuosisadan ajan muovanneet Lappeenrannan kaupunkikuvan siluettia, aiemmin dramaattisemmin, mutta vieläkin vaikuttavasti naapuruston kerrostaloista huolimatta.

Kirkkoon liittyy vanha kirkkopuisto, Keskuspuisto, kellotapuleinen ja muistomerkkei-

Lappeen kirkon puiset kattoholvit aikaansaavat vaikuttavan tilakokemuksen

neen sekä kaupungin ja Lappeen kunnan vanha hautausmaa, joka laajennettiin sotien aikana sankarihautausmaaksi. Se on Helsingin Hietaniemen jälkeen maan toiseksi suurin.

Lappeenrannan kirkko rakennettiin alkuaan 1910-luvulla ortodoksiseksi varuskuntakirkoksi, mutta kuten edellä on todettu, se ei valmistunut eikä sitä siis vihitty tähän käyttöön. Nikolain vallien suojassa oleva kirkkorakennus muutettiin evankelisluterilaiseksi kirkoksi 1920-luvun alussa. Rakennuksen arkkitehtuuri on siksi bysanttilaisesta perusmuodostaan johtuen varsin poikkeuksellinen. Mainittakoon, että samoihin aikoihin itsenäisyyden alkuvuosina tuhottiin kaunista puuarkkitehtuuria edustava ortodoksinen leirikirkko.

Lappeen ja Lappeenrannan yhteisen seurakunnan pappila siirrettiin 1800-luvun alkuvuosina Kimpisestä nykyisen keskussairaalan lähelle. Nykyinen päärakennus on vuodelta 1875. Ortodoksisen seurakunnan pappila vuodelta 1900 sijaitsee puolestaan Linnoituksessa.

Pallon vanha hautausmaa

Varuskunta-alueen pohjoispuolella on säilynyt vanha käytöstä poisjäänyt ortodoksinen Pallon hautausmaa, jonka vanhimmat haudat ovat 1700-luvulta. Kauppakadun varrella Tykin kaupunginosassa on sijainnut kaupungin vanha luterilainen hautausmaa 1800-luvun lopusta. Lappeen seurakunta perusti 1938 uuden Lepolan hautausmaan lähelle silloista Lauritsalan rajaa. Hautausmaan ja siunauskappelin suunnittelusta vastasi taiteilija Ilmari Wirkkala. Myös kaupunkiseurakunta oli perustanut 1930-luvulla uuden hautausmaan, Ristikankaan. Arkkitehti Erik Bryggmanin suunnittelema siunauskappeli rakennettiin 1956-57. Se jäi Bryggmanin viimeiseksi työksi, sillä hän kuoli kesken suunnittelutyön.

Oppimisen ympäristöt

Taikinamäen kansakoulu aloitti toimintansa vuonna 1876 entisessä, paikalle siirretyssä kirkkoherran virkatalossa. Pariin otteeseen laajennetussa rakennuksessa toimii nykyisin Lappeenrannan Musiikkiopisto, jonka modernia puuarkkitehtuuria oleva päärakennus valmistui 1989 (suunnittelu A-Konsultit/Eric Adlercreutz ja Hasse Hägerström).

Vanhin yhä koulukäytössä oleva kokonaisuus on Lappeenrannan kirkon lähellä sijaitsevan Lönnrotin entisen kansakoulun rakennukset ja tiilirakenteinen vanha lyseorakennus. Waldemar Backmanssonin piirtämä Lönnrotin koulu vuodelta 1888 lukeutuu aikakautensa edustavimpiin puukouluihin. Kymmenisen vuotta myöhemmin viereen nousi punatiilinen, arkkitehti Onni Törnqvistin suunnittelema Lappeenrannan Porvarikoulun rakennus, jossa nykyisin toimii Lyseon lukio.

Kolmekymmenluvun alussa 1930 valmistui kivinen Peltolan koulu, jonka klassistisesta asusta vastasi kouluhallituksen arkkitehti Toivo Salervo. Tyylin murrosta kuvastaa pelkistetyllä muodollaan Armilan kansakoulu, joka valmistui 1938. Viipurilainen arkkitehti Jalmari Lankinen antoi koululle selkeän funktionalistisen asun, funktionalismihan oli tuolloin Viipurissa näkyvästi esillä.

Sotien jälkeen suuret ikäluokat edellyttivät uusia kouluja eikä sekä riittänyt vaan koululaiset joutuivat käymään kansakoulua kahdessa vuorossa. Lappeenrannassa on kaksi aikakauden edustavaa koulua, Kaukaan kansakoulu ja Kesämäen kansakoulu. Arkkitehtikolmikko Ragnar Ypyän, Martta Martikainen-Ypyän ja Veikko Malmion suunnittelema Kaukaan koulu valmistui 1950. On hämmästyttävää, kuinka vaikeissa pulan ja säännötelyn oloissa voitiin luoda niin elävää, lapsia kunnioittavaa arkkitehtuuria ja taidetta. Kaukaan koulun koristerappaukset toteutti Yrjö Kyllönen, joka oli vastannut Lastenlinnan taiderrappauksista.

Kaukaan koulu

Kesämäen koulussa puolestaan kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalo toteutti 1950-luvun lopulla modernia kouluajattelua, joka perustui kahden luokkahuoneen erillisiin yksiköihin, jotka oli hajautettu ilmapasti laajalle männikkötontille. Samanaikaisesti Kesämäen koulun kanssa rakennettiin sen viereen Saimaan yhteislyseo, jonka suunnitteli arkkitehti V. J. Myyrinmaa. Lappeenrannan ammattikoulun suunnittelusta järjestettiin 1956 arkkitehtuurikilpailu, jonka voitti arkkitehtiveljesten Tuomo ja Timo Suomalaisen ehdotus. Ammattikoulu oli valmistuessaan 1960 selkeästi modernistinen rakennus.

Elin Danielson–Gambogin vinjettikuva Lappeenrannasta, 1893.
Kuva Etelä-Karjalan museo.

ARKISTOT

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto (<http://digi.narc.fi/digi/>), hakusana Lappeenranta
Karttakokoelma
Rakennushallituksen piirustukset
Viipurin insinöörikomennuskunnan linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto
Etelä-Karjalan museo, Lappeenranta
Kuva-arkisto
Kansallisarkisto, Helsinki
Rakennushallituksen piirustukset
Sisäasiainministeriön kartat
Lappeenrannan kaupunginarkisto
Maistraatin arkiston rakennuspiirustukset
Rakennusvalvonnan rakennuslupapiirustukset

KIRJALLISUUTTA

Airio, Tuula 2010: Lappeen hautausmaa Lepola : Ilmari Wirkkalan 1930-luvun hautausmaaideaali. Tallinna 2010.
Antikainen, J., Herranen, T., Hoffman, K., Toivanen, P. 1988: Lappeenrannan kaupungin historia 1917-1966. Ensimmäinen nide. Lappeenranta.
Armilan koulun rakennushistoriaselvitys. Luonnos 7.2.2013. Lappeenrannan kaupunki. Pöyry Finland Oy.
Etelä-Karjalan maakuntakaava. Kaavaselostus 2010. Etelä-Karjalan liitto. Lappeenranta 2010.
Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuuriarueselvitys. Osa 2. Etelä-Karjalan liitto. Lappeenranta 2008.
Immonen, Olli, 1992: Lappeenrannan varuskuntahistoria. Lappeenranta.
Jalkanen, K.J. 1913: Lappeenrannan kaupungin historia 1649-1741, Lappeenranta.
Jormakka, Kari 1984: Lappeenrannan merkittävät rakennukset. Lappeenrannan kaupunki. Yleiskaavaosasto, julkaisu C4/1984.
Kauskilasta kuntaliitokseen. Historiaa ja tarinoita Lappeenrannasta ja sen asukkaista. Toim.: Soile Rinno. Lappeenranta 1999.
Kiiveri-Hakkarainen, Kaija 2006: Rakennettu Lappeenranta: kaupunginosat. Lappeenranta.
Kivinen, Olli 1957: Lappeenrannan yleiskaava. Arkkitehti 1-2/1957.
Knapas, Rainer 1976: Lappeenrannan linnoitus. Rakennushistoria ja säilyneet rakennukset. Alustava selvitys. Etelä-Karjalan museon julkaisut n:o 1. Lappeenranta.
Kuivalainen, Ilkka 1999: Kaukas ja Palmqvist. W. G. Palmqvistin suunnittelemat Kaukaan tehtaan asuntoalueet. Helsingin yliopisto, Taiteiden tutkimuksen laitos, taidehistorian pro gradu.
Kunta kaupungin kupeessa. Lappeen historia II. Vuodet 1865–1966. Porvoo 2011.
Lappeenrannan arkkitehtuuriohjelma. Lappeenrannan kaupunki. Tekninen toimi 2007.
Lappeenrannan keskustakilpailu. Kilpailuliite No 3 1964. Arkkitehti 4-5/1964.
Lappeenrannan virastotalokorttelin rakennushistoriaselvitys. Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen 2012. Senaatti-kiinteistöt Oy.
Murto, T. G. 1949: Lappeenranta 300 vuotta kaupunkina, Lappeenranta.
Putkonen, Lauri 1989: Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat teollisuusympäristöt. Ympäristöministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto, tutkimus 4/1988. Helsinki.
Ranta, Raimo 1978: Lappeenrannan kaupungin historia. Toinen nide. 1743-1811. Lappeenrannan kaupunki.
Ranta, Raimo 1980: Lappeenrannan kaupungin historia. Kolmas nide. 1743-1811. Lappeenrannan kaupunki.
Riskä, Leena 1996: Lauritsalan kauppalan historia. Jyväskylä.
Standertskjöld, Johan 1973: Kaukas 1873-1944. Helsinki.
Standertskjöld, Johan 1988: Kaukas 1945-1985. Espoo.
Talka, Anu - Puntanen, Pia 2005: Linnoitus ja kaupunki. Lappeenrannan historia 1812-1917. Lappeenrannan kaupunki. Lappeenranta.

Toivanen, Pekka 1979: Lappeenrannan kaupungin historia 1649-1741. Ensimmäinen nide. Lappeenranta.
Toivanen, Pekka 1991: Lappeenranta osana Kaakkois-Suomen puolustusta ja linnoitusketjua, Teoksessa: Vuorinen, A., Hikipää, A., Lahikainen, K., Rasmussen, M-L. ja Vuori E. (toim.): Lappeenrannan vanha linnoitus itää ja länttä vastaan, Lappeenranta.
Vikstedt, Juhani 1926: Suomen kaupunkien vanhaa rakennustaidetta. Helsinki.
Vuorinen, Aimo, Sarhimaa, Lauri 1974: Lappeenranta kautta aikojen. Lappeenranta.
Vuorinen, A., Hikipää, A., Lahikainen, K., Rasmussen, M-L. ja Vuori E. (toim.) 1991: Lappeenrannan vanha linnoitus itää ja länttä vastaan, Lappeenranta.

INTERNET-SIVUSTOT

Heikki Rantatupa historialliset kartat portaali
<http://www.vanhakartta.fi/> viitattu 30.9.2013
Lagerstedt, John 2012: Inventoinniraportti Salpalinja. Sotahistoriallisten kohteiden arkeologinen inventointi 2009–2012. Museovirasto. Kulttuuriympäristön hoito. Arkeologiset kenttäpalvelut.
http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjhanke/read/asp/hae_liite.aspx?id=114394&tyyppi=pdf&kunta_id=0 viitattu 11.9.2013
Etelä-Karjalan ja etenkin Lappeenrannan historiaa esittelevä blogi.
<http://willimiehenjaljilla.blogspot.fi/> viitattu 26.11.2013
Kadonnutta ja katoavaista Lappeenranta, Etelä-Karjalan museon valokuvanäyttely vuodelta 1981
http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttely/katoavaista_web/ viitattu 26.11.2013
Lappeenrannan rakennusinventointi 2006, Etelä-Karjalan museo
http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttely/Lappeenrannan_lahikylat/ viitattu 29.11.2013
Leiri – kaupunginosa Lappeenrannassa.
<http://www.jyrkinen.fi/leiri/index.html> viitattu 20.9.2013
Mökkönen, Teemu 2003: Lappeenranta – Villmanstrand, Kaupunkiarkeologinen inventointi.
<http://www.nba.fi/file/56/rho-inventoinnit-lappeenranta.pdf> viitattu 1.8.2013
Salo, Kati, 2007: Lappeenranta, Pallon ortodoksihautausmaa. Hautausmaa-alueen arkeologinen koekaivaus. Museovirasto, rakennushistorian osasto 2007.
http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjhanke/read/asp/hae_liite.aspx?id=107970&tyyppi=pdf&kunta_id=405 viitattu 20.9.2013
Timo Meriluodon digitaalinen karttakokoelma
<http://koti.kapsi.fi/timomeriluoto/Sivut/Paasivu/KARTAT/KARTAT.html> viitattu 11.9.2013
Valokuvia Lappeenrannasta, Olli Väisäsen kokoelma vanhoja ja uusia kaupunkikuvia
<https://sites.google.com/site/valokuvialappeenrannasta/home> viitattu 1.7.2013
Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt 2009
<http://www.rky.fi> viitattu 26.11.2013